

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**SİBER ZORBALIĞIN DUYGUSAL ÖZERKLİK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Esra Nur BAŞTÜRK
ORCID: 0000-0003-3358-7082

Danışman
Prof. Dr. Coşkun ARSLAN
ORCID: 0000-0003-0247-9847

Konya – 2025

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca akademik bilgi ve birikimiyle bana rehberlik eden, değerli katkıları ve yol gösterici yaklaşımıyla sürecin her aşamasında destek olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Coşkun Arslan'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin sağladığı bilimsel yönlendirme ve katkılar, çalışmamın başarısında büyük bir rol oynamıştır.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca dersime giren, bilgi ve tecrübeleriyle ufkumu genişleten, yoluma ışık tutan tüm değerli hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Sizlerin rehberliği ve emeği, akademik yolculuğumda bana ilham kaynağı olmuştur. Her birinize katkılarınız ve destekleriniz için minnettarım.

Bu yolculuk boyunca her daim yanımda olan canım anneme ve babama, bana verdikleri sevgi, sabır ve güç için sonsuz teşekkür ederim. İyi ki varsınız, iyi ki benim ailemsiniz. Sevgili kardeşime, her zaman yanımda hissettirdiği desteği ve içtenliği için minnettarım. Sizlerin sevgisi olmasaydı, bu noktaya gelmek mümkün olmazdı. Hepinize yürekten teşekkür ederim.

Bu süreçte bana her daim destek olan, her aradığımda ulaşılır olup elinden gelenleri yapan kıymetli arkadaşlarım Selva Barkale Şahin'e, Büşra Cengiz'e, Melisa Topcu'ya ve Sena Karakaya'ya varlıkları için teşekkür ederim.

Esra Nur BAŞTÜRK

Temmuz 2025

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Zorbalık	9
2.1.1. Zorbalık türleri	10
2.1.2. Siber Zorbalık Türleri.....	13
2.1.3. Siber zorbalık kuramları	14
2.1.4. Siber zorbalık araçları	17
2.1.5. Siber zorbaların özellikleri	19
2.1.6. Siber zorbalık ile ilgili yapılan araştırmalar	20
2.2. Özerklik	23
2.2.1. Özerklik türleri.....	25
2.2.2. Duygusal özerklik kuramları.....	27
2.2.3. Duygusal özerklik ile ilgili yapılan araştırmalar	29
2.3. Kişilik Özellikleri.....	31
2.3.1. Kişiliğin bileşenleri	32
2.3.2. Kişilik kuramları	34
2.3.3. Kişilik özellikleri ile ilgili yapılan çalışmalar	36
3. YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	39
3.3. Veri Toplama Araçları	39
3.4. Verilerin Toplanması.....	41
3.5. Verilerin Analizi	41

4. BULGULAR	42
4.1. Sosyodemografik Bilgilere Yönelik Tanımlayıcı Bulgular	42
4.2. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular	42
4.3. Sosyodemografik Bilgiler ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	44
4.4. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	46
3. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	50
5.1. Tartışma	50
5.2. Sonuç	59
5.3. Öneriler	60
KAYNAKLAR.....	62
EKLER	77

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Siber Zorbalığın Duygusal Özerklik ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **80** sayfalık kısmına ilişkin, 7/07/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%23** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

7/07/2025

Esra Nur BAŞTÜRK

Prof. Dr. Coşkun ARSLAN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

7/07/2025

Esra Nur BAŞTÜRK

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

F: Bir dağılım türü

>: Büyüktür

=: Eşittir

p: İstatistiksel anlamlılık

R²: Korelasyon değerinin karesi

<: Küçüktür

N: Örneklem sayısı

β: Standart regresyon katsayısı

%: Yüzde

GA: Güven aralığı

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

SİBER ZORBALIĞIN DUYGUSAL ÖZERKLİK VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Esra Nur BAŞTÜRK

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde siber zorbalık, duygusal özerklik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 18-25 yaş arasında 299 kadın 116 erkek toplam 415 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak için Üniversite Öğrencileri için Yenilenmiş Siber Zorbalık Ölçeği, Duygusal özerklik Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik özellikleri frekans ve yüzde analizleri ile, araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık) ile değerlendirilmiştir. Ölçeklerin iç tutarlılığı Cronbach Alfa katsayısı ile test edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık-basıklık değerlerine göre değerlendirilmiş, gruplar arası karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t-testi ve normal dağılmayan veriler için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkiler ise Pearson korelasyon analizi ve Spearman's rho korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, erkek öğrencilerin cinsel içerikli siber zorbalık düzeyleri kız öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin ise duygusal özerklik düzeyleri erkeklerden anlamlı şekilde daha yüksek çıkmıştır. Kişilik özellikleri bakımından cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Ayrıca, siber zorbalık ile duygusal özerklik ve kişilik özellikleri arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bu sonuçlar, bireysel özelliklerin siber zorbalık davranışlarıyla ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Duygusal Özerklik, Kişilik Özellikleri

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Program
Master Thesis

EXAMINATION OF CYBERBULLYING IN TERMS OF EMOTIONAL AUTONOMY AND PERSONALITY TRAITS

Esra Nur BAŞTÜRK

In this study, it was aimed to examine the relationship between cyberbullying, emotional autonomy and personality traits in university students. General survey model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The study group of the research consists of 415 university students studying at Necmettin Erbakan University in the 2024-2025 academic year. The Revised Cyberbullying Scale for University Students, Emotional Autonomy Scale, Five Factor Personality Traits Scale and Personal Information Form prepared by the researcher were used to collect data. The sociodemographic characteristics of the individuals participating in the study were evaluated with frequency and percentage analyzes, and descriptive statistics (mean, standard deviation, skewness and kurtosis) were used for the research variables. The internal consistency of the scales was tested with Cronbach's alpha coefficient. The suitability of the data for normal distribution was evaluated according to skewness and kurtosis values, independent samples t-test was used for intergroup comparisons and Mann-Whitney U test was used for non-normally distributed data. The relationships between variables were analyzed by Pearson correlation analysis and Spearman's rho correlation analysis. According to the results of the analysis, male students' levels of cyberbullying with sexual content were found to be significantly higher than female students. Emotional autonomy levels of female students were significantly higher than male students. Significant differences were observed in terms of personality traits according to gender. In addition, low, negative and significant relationships were found between cyberbullying and emotional autonomy and personality traits. These results suggest that individual characteristics may be related to cyberbullying behaviors.

Keywords: Cyberbullying, Emotional Autonomy, Personality Traits

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu ve araştırmanın amacı açıklanmıştır. Ayrıca araştırmanın önemi ve sınırlılıkları dile getirilmiştir. Ek olarak araştırmada kullanılan temel kavramlar tanımlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Hızlı teknolojik gelişmeler ve dijital platformların yayılması, insanlar arasındaki iletişim kanallarını kökten değiştirmiştir. Bu değişiklikler bilgiye erişimi kolaylaştırmış, ancak beraberinde çeşitli riskler de getirmiştir. Dünyadaki değişimlerle birlikte gençler arasında olumlu ilişkiler artsa da olumsuz ilişkilerde de göz ardı edilemeyecek bir artış söz konusudur. Bu ilişkiler sıklıkla zorbalık davranışı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çocuk istismarı, aile içi şiddet gibi birçok istismarcı davranışla ortak özellikler taşıyan zorbalık, arkadaşlar arası istismar olarak tanımlanabilir (Alikashioglu, 2011). Dünyadaki tüm ülkeleri etkileyen zorbalığın yaygınlaşması, çocuk ve ergenlerin fiziksel ve psikososyal sağlıklarını da tehlikeye atmaktadır (Arslan ve Savaşer, 2009). Zorbalık, bir grup veya öğrencinin daha zayıf öğrencileri sürekli ve kasıtlı olarak taciz ettiği ve mağdurun kendini savunamadığı bir saldırgan davranış biçimidir ve genellikle davranışsal olarak görülmektedir. Örneğin; alay etmek, itmek, çekmek, tekmelemek, eşyalara zarar vermek, asılsız söylenti, dedikodu, gruptan dışlama, küçük düşürücü isim takma, kişisel eşyaları izinsiz ya da zorla alma, kızdırma, yalnızlaştırma, tehdit etme, aşağılama (Pişkin, 2002). Her üç çocuktan birinin hayatının bir döneminde zorbalığa maruz kaldığı bilinmektedir (Wolke ve Lereya, 2015).

Sağlığa ve topluma zarar veren zorbalık davranışının birçok biçimi vardır. Fiziksel zorbalık, diğer kişinin zarar görmesine, yaralanmasına veya öldürülmesine neden olan kasıtlı bir davranış veya eylemdir. Sözlü zorbalık ise bir kişiye sistematik olarak yöneltilen, onun psikolojik ve sosyal gelişimini ve manevi bütünlüğünü etkileyen olumsuz yargılamalar, yüklemeler veya sözlü davranışlardır. En önemli özelliği sürekli olmasıdır. Dışlanma, bir kişiyi yalnızlığa mahkûm etmek veya buna teşebbüs etmek, onu etkinliklere davet etmemek, bilgilendirmemek veya görmezden gelmek anlamına gelir. Dedikodu, bir kişi hakkında, bulunmadığı bir ortamda asılsız şeyler söylenmesi ya da duyulduğunda onu üzecek şeylerin söylenmesidir (Wolke ve Lereya, 2015). Geleneksel zorbalık davranışının ortaya çıkması için genellikle sosyal ve fiziksel bir bağlam gerekli olmakla birlikte, teknolojik gelişmelere paralel

olarak internetin, kişisel bilgisayarların ve cep telefonlarının giderek yaygınlaşmasıyla siber zorbalık davranışının ortaya çıkmasında günümüz teknolojisinin etkili olduğu kanıtlanmıştır (Patchin ve Hinduja, 2006). Günümüzde en önemli dijital risklerden biri olan siber zorbalık, insanların internet ve sosyal medya platformları aracılığıyla maruz kaldıkları sürekli, kasıtlı ve zararlı davranışları ifade etmektedir (Patchin ve Hinduja, 2018). Robinson (2020), siber zorbalığı; bireylerin ya da grupların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak başkalarına zarar verme veya onları küçük düşürme amacı taşıyan saldırgan davranışlar sergilemesi olarak tanımlamaktadır. Geleneksel zorbalığın aksine, siber zorbalık zaman ve mekân sınırı olmadan gerçekleşebilir ve mağdurlar üzerinde ciddi psikolojik, akademik ve sosyal etkilere sahip olabilir (Kowalski, Giumetti, Schroeder ve Lattanner, 2014).

Siber zorbalığın diğerlerinden farkı cep telefonu ve internet gibi iletişim araçlarının kullanılmasıdır. Teknolojik ilerlemenin gelişmesiyle birlikte günlük hayatta meydana gelen suçlar sanal ortamlara taşınmıştır (Canbaz ve Yalçın, 2022). Beran ve Li (2005), siber zorbalığı, cep telefonları, çağrı cihazları, e-posta, kısa mesaj uygulamaları ve web siteleri gibi çeşitli teknolojilerin bir veya daha fazla kişiye zarar vermek amacıyla tekrar tekrar ve kasıtlı olarak kullanılması olarak tanımlamaktadır. Örneğin, yetişkinler için tasarlanmış YouTube, MySpace, Flickr, Twitter ve Facebook gibi sosyal siteleri kullanan gençler, bu siteleri sohbet etmek, oyun oynamak, fotoğraf ve video gönderip görüntülemek vb. amaçlarla kullandıkları için siber zorbalığa maruz kalabilmektedirler. Smith (2012), siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan ayıran özelliklerin üzerinde durmaktadır. Smith, siber zorbalığın teknolojik yeteneklere bağlı olduğunu, yüz yüze olmaktan ziyade dolaylı ve anonim olduğunu, zorba tarafın davranışlarının mağdur üzerindeki etkisini fark edemediğini belirtmektedir. Ayrıca, geleneksel zorbalığa seyirci kalan küçük gruplarla karşılaştırıldığında, siber zorbalığın daha geniş bir kitleye ulaşabileceğini ve seyirci sayısının potansiyel olarak çok daha fazla olabileceğini ifade etmektedir. Siber zorbalıkta mağdurun cep telefonu ve bilgisayarına alacağı mesajlar nedeniyle tacizden kaçmasının daha zor olacağını, geleneksel zorbalıkta zorbanın güç gösterisi yaparak elde ettiği statüye siber zorbalıkla ulaşamayacağını da vurgulamaktadır (Çelen, Gürkan ve Seferoğlu, 2011).

İnsanların çevrimiçi platformlarda sergiledikleri tutum ve davranışlar büyük ölçüde kişilik özellikleri tarafından belirlenir. Beş faktörlü kişilik modeli çerçevesinde ele alınan dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal istikrarsızlık (nevrotiklik) ve deneyime açıklık gibi boyutlar, kişinin hem yüz yüze hem de sanal ortamda kurduğu sosyal ilişkileri karakterize

eder (McCrae ve Costa, 1997). Araştırmalar, düşük uyumluluğa ve yüksek nevrotikliğe sahip kişilerin daha agresif çevrimiçi davranışlar sergilediğini ve siber zorbalığa daha yatkın olduğunu göstermektedir (van Geel, Vedder ve Tanilon, 2014). Öte yandan, sorumluluk ve uyum duygusu yüksek kişilerin empati yeteneğinin gelişmiş olduğu ve dijital ortamlarda zararlı davranışlardan kaçındığı görölmektedir (Gini, Pozzoli, ve Hymel, 2014).

Siber zorbalık kurbanlarını kişilik özellikleri açısından değerlendiren çalışmalar, düşük dışadönüklüğe ve yüksek nevrotikliğe sahip kişilerin siber zorbalığa maruz kalma riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (şincek, Grubljeřić, ve řimić, 2017). Bu bireylerin genel anlamda daha içe dönük, sosyal ilişkilerde çekingen tutuma sahip ve stresli olaylara karşı daha hassas oldukları bilinmektedir. Ek olarak, siber zorbalığa maruz kalma deneyimi, bireyin zihinsel sağlığını olumsuz yönde etkilerken benlik algısı ve uzun vadeli kişisel gelişim için olumsuz sonuçlara yol açabilir (Festl ve Quandt, 2016). Bu nedenle kişilik yapıları, siber zorbalık ve mağduriyet eğiliminin belirleyici faktörleri arasındadır ve bu bağlamda psikoloji, sosyoloji ve iletişim bilimleri gibi çeşitli disiplinlerde ele alınmaktadır.

Kişilik, bireyin düşünce yapısını, duygusal tepkilerini ve davranışsal eğilimlerini belirleyen, zaman içinde büyük bir tutarlılığa sahip olan bir yapı olarak tanımlanmaktadır (McCrae ve Costa, 1997). Psikoloji alanındaki araştırmalar, kişiliğin hem biyolojik temellere dayanan doğuştan gelen faktörlerden hem de çevresel deneyimlerden etkilenen dinamik bir süreç olduğunu göstermektedir. (Roberts, Wood, ve Caspi, 2008). Kişilik özelliklerinin, bir bireyin çevresiyle kurduğu ilişkilerden karar verme süreçlerine ve stresle başa çıkma becerilerine kadar birçok alanda kritik olduğu bilinmektedir. (John, Naumann, ve Soto, 2008).

Kişilik teorileri bireylerin karakteristik eğilimlerini açıklamak için farklı bakış açıları sunarken, günümüzde en çok kabul gören modellerden biri beş faktörlü kişilik modelidir. (Goldberg, 1990). Bu modele göre kişilik beş temel boyutta yapılandırılmıştır: Dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal istikrarsızlık (nevrotiklik) ve deneyime açıklık (Costa ve McCrae, 1992). Bu kişilik boyutları, bireyin sosyal uyumunu, psikolojik dayanıklılığını ve genel yaşam doyumunu önemli ölçüde etkiler (Soto, 2019). Örneğin, dışa dönük insanlar daha fazla sosyal etkileşimden yararlanırken, sorumluluk düzeyi yüksek insanlar planlı ve düzenli bir yaşam sürdürme eğilimindedir. Öte yandan, duygusal istikrarı düşük olan insanlar stresli ve güvensiz durumlara daha duyarlı görünmektedir (Caspi, Roberts ve Shiner, 2005).

Kişilik, yalnızca bireyin iç dünyasını değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerini ve çevresiyle etkileşimlerini anlamak için kritik bir değişken olarak kabul edilir. Bu nedenle psikoloji, sosyoloji ve davranış bilimleri gibi birçok disiplinde kapsamlı araştırmalara konudur. Bireyin kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklerin çeşitli psikososyal değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi, bireyin kişisel gelişimi ve sosyal uyumu için önemli bir alandır.

Kişilik psikolojisi alanında bireyin davranışlarını anlamak için önemli bir çerçeve sunulurken, Öz Belirleme Kuramı da bireyin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının davranış ve motivasyon süreçleri üzerindeki etkisini kapsamlı biçimde açıklamaktadır (Deci & Ryan, 2000). Bu kuramda özerklik, bireyin kendi eylemlerini bilinçli olarak yönlendirebilme kapasitesi olarak tanımlanmakta ve sağlıklı gelişimin temel taşlarından biri olarak görülmektedir (Deci & Ryan, 1985).

Öz Belirleme Kuramı, bireylerin doğuştan gelen ve evrensel kabul edilen üç temel psikolojik ihtiyacının olduğunu belirtmektedir. Bu ihtiyaçlar özerklik, yeterlilik ve ilişkiselliktir. Bireyin refahı ve sağlıklı gelişiminin bu ihtiyaçların tatmini ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Deci ve Ryan, 2000). Yeterlilik, bireyin hayatında kendini yeterli hissetme, zorlukları etkili bir şekilde aşma ve hedeflerine ulaşma ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır (Deci ve Ryan, 1985). Literatürde yeterlilik ihtiyacının fiziksel ve psikolojik iyi oluşun önemli bir yordayıcısı olduğu belirtilmektedir. Özellikle takım sporlarında ergenlerin fiziksel ve psikolojik refahı için algılanan rekabetin önemine yapılan vurgu bu görüşü desteklemektedir (Reinboth, Duda, ve Ntoumanis, 2004). İlişkisellik ihtiyacı, bireyin çevresiyle geliştirdiği ilişkiyle ilgilidir. Bireylerin çevreleriyle kurdukları ve sürdürdükleri ilişkinin refah üzerinde önemli bir etkisi vardır. Stresli durumlarda başvurabileceğiniz birinin olması, kendinizi daha iyi ve güvende hissetmenizi sağlar (Uzman, 2014). Özerklik, bireyin kendi istek ve arzularını ifade edebilme ve kişisel kararlar alabilme özgürlüğüdür. Özerklik ihtiyacının karşılandığını hisseden bireyler, kendi kararlarını verdikleri için eylemlerinin doğru olduğuna inanarak sorumluluk alırlar. Özerklik ihtiyacı karşılanmayan bireyler, kendi kararlarını alamadıkları ve bu kararların sorumluluğunu üstlenemedikleri için yaptıkları eylemlerin doğru olmadığını düşünmektedirler (Costa, Sireno, Larcan, ve Cuzzocrea, 2015).

İnsan gelişimi yaşam boyu devam etmektedir. Bu gelişim sürecinde başlangıçta ailesine bağımlı olan çocuk, aileden ayrılmaya, bireyselleşmeye ve bağımsızlaşmaya başlar. Bebeğin anneden ayrılması ve birey olduğunun farkına varılması ilk ayrılma ve bireyleşme süreci olarak bilinirken, ergenlik döneminde aile ile bağların gevşemesi ergenlerin yeni arkadaşlıklar ve

bağlantılar kurarak dahil oldukları ikinci ayrılma dönemi ortaya çıkar (Gürçay, 2008). Ergenlik ve genç yetişkinliğe geçişte bireyselleşme özerklik olarak tanımlanmaktadır (Ryan ve Lynch, 1989). Genel olarak özerklik kavramı, kendini yönetebilme ve özgürlük anlamlarında kullanılmaktadır (Santrock, 2014). Noom ve diğerleri (1999) özerkliği, kişinin yaşamını belirli hedeflere göre yönetme, kendini yetkin hissetme ve eylemlerini düzenleme yeteneği olarak tanımlamıştır. Sağlıklı özerklik gelişimi, suç gibi çeşitli risklerden kaçınmak, ruh sağlığını korumak, madde kullanımı ve iş yaşamında daha yüksek hedeflere ulaşmak için de önemli görülmektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Özerkliğin çeşitleri vardır ve bunlardan biri de duygusal özerkliktir. Duygusal özerkliği, Steinberg ve Silverberg (1986), gencin anne ve babasından duygusal olarak uzaklaşması olarak yorumlamaktadır. Duygusal özerklik geliştikçe genç, bağımsız olarak kendi kararlarını verebilir ve kendi hedeflerine ulaşmak için sorunlar ortaya çıktığında sorunları çözebilir. Duygusal özerkliğe kavuşan genç, sağlıklı bir şekilde ergenlik dönemini tamamlamıştır (Majorano, 2016). Duygusal özerkliğin sağlıklı gelişimi, ebeveynlerin ve ergenlerin birbirini anladığı ve sıcak ilişkiler sürdürdüğü bir ortamda gerçekleşir. Anne ve babaların ergenin bireyselliğini kabul etmeleri, ergenin duygu ve davranışlarıyla empati kurabilmeleri ergenin sosyal çevresindeki ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir (Toprak, 2019).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde siber zorbalık ile duygusal özerklik ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın alt amaçları:

- Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri, kişilik özellikleri ve duygusal özerklikleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık düzeyleri, kişilik özellikleri ve duygusal özerklikleri anlamlı düzeyde ilişkili midir?
- Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ve duygusal özerklikleri, siber zorbalık düzeyini anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Dijital teknolojilerin geliştirilmesi ve internetin yayılması, insanların iletişim kurma şeklini önemli ölçüde değiştirdi ve aynı zamanda siber zorbalık gibi yeni nesil sorunların ortaya çıkmasının temelini attı. Siber zorbalığın son on yılda özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ciddi ve yaygın bir sorun olduğu bilinmektedir. Çevrimiçi ortam, hem kitlesel hem de kişisel iletişime olanak tanıyan, dünya nüfusunun yarısından fazlasını kapsayan, geniş ve kontrol edilmesi zor bir ortamdır. Dijital ortam bize sunduğu fırsatların yanı sıra riskleri de barındırmaktadır. İnternet teknolojileri gelişmeye devam ettikçe bu riskler de çeşitlenmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte zorbalık sanal ortama taşınmış ve zorbalık kavramı giderek siber zorbalık olarak ifade edilmektedir (Baştürk, 2020). Bu zorbalık türü, teknik cihazların kullanımının artmasıyla özellikle akıllı telefon kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte internete anında erişim olanağı artmıştır ve insanlar başkalarıyla istedikleri zaman iletişim kurabilme olanağına kavuşmuşlardır. Özellikle dijital platformları yoğun kullanan bir grup olan üniversite öğrencileri siber zorbalık riskine daha fazla maruz kalabilirler. Siber zorbalık, insanların psikolojik refahını, akademik performansını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir ve genel yaşam kalitesini etkileyebilir (Kowalski vd., 2014). Bu nedenle, önleyici stratejiler geliştirmek için siber zorbalığa bireysel farklılıklar açısından yaklaşmak ve bu fenomeni etkileyen psikolojik faktörleri belirlemek büyük önem taşımaktadır.

Araştırmalar, kişilik özelliklerinin insanların çevrimiçi ortamdaki davranışlarını şekillendirebileceğini ve siber zorbalık eğilimlerini etkileyebileceğini göstermektedir (van Geel vd., 2014). Örneğin, uyumluluk düzeyi düşük ve nevrotiklik düzeyi yüksek kişilerin siber zorbalık davranışı sergileme olasılığının daha yüksek olduğu, sorumluluk ve uyumluluk düzeyi yüksek kişilerin ise bu tür davranışlardan kaçındığı bulunmuştur (Gini vd., 2014).

Duygusal özerklik birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiş ve özerkliğin bir alt boyutu ya da çeşidi olarak tanımlanmıştır. İnsanın birçok açıdan devam eden özerklik süreçleri de karmaşıktır ve duygusal özerklik temel olarak bireyin duyguları konusunda bağımsız hale gelmesi anlamına gelir (Koç, 2019). Blos (1979)'a göre duygusal özerklik ebeveynlerden ayrılma ve bireyleşmenin ikinci adımıdır. Ayrıca özerkliğin geliştirilmesinin en önemli psikososyal gelişim görevlerinden biri olduğunu belirtmektedir (Akt. Yazıcı, 2019). Literatürde duygusal özerklik ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bireyin duygusal bağımsızlığının, siber zorbalığa karşı direnç geliştirip geliştirmediği veya siber zorbalık eğilimini nasıl şekillendirdiği gibi sorular daha fazla

araştırılması gereken konular arasındadır. Duygusal özerklik ile ilgili daha çok araştırma yapılmalı ve bu değişkenin hayatın neresinde nasıl etkileri var bunlar tespit edilip çözümler üretilmelidir. Biz bu araştırmada duygusal özerklik ve kişilik özelliklerinin siber zorbalık ile ilişkisi incelenecektir. Bu üç değişkenin farklı değişkenlerle ele alındığı çalışmalar olmakla beraber üçünün incelendiği ayrı bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır.

1.4. Varsayımlar

1. Bu araştırma da üniversite öğrencilerinin ölçeklere içten, samimi ve dürüst cevap verdiği varsayılmıştır.
2. Kullanılan ölçeklerin incelenen değişkenleri ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesinde 2024-2025 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 415 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları ‘Siber Zorbalık Ölçeği’, ‘Duygusal Özerklik Ölçeği’ ve ‘Kişilik Özellikleri Ölçeği’ aracılığı ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Duygusal Özerklik: Duygusal özerklik, ergenlerin çocuklukta ebeveynlerine olan bağımlılıklarını bırakıp bağımsız hale gelmeleridir. Tanımların ortak noktası ebeveyn bağlarından kopup birey olma sürecidir (Steinberg ve Silverberg, 1986).

Kişilik Özellikleri: Kişilik, bir bireyin düşünme, hissetme ve davranma biçimlerini etkileyen ve zamanla şekillenen kalıcı bir yapıdır. Bu yapı, bireyin çevresiyle olan etkileşimlerinde önemli bir rol oynar. Kişiliğin, genetik miras ve çevresel faktörlerin birleşimiyle oluştuğu kabul edilir. McCrae ve Costa’nın (1997) beş faktörlü kişilik modeli, kişiliği beş ana boyutla tanımlar: dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengesizlik (nevrotizm) ve deneyime açıklık. Dışa dönüklük, bireylerin sosyal etkinliklere katılma istekliliği ve diğer insanlarla etkileşimde bulunma derecelerini ifade eder. Uyumluluk, başkalarına karşı gösterilen anlayış, empati ve iş birliği yeteneği ile ilgilidir. Sorumluluk, bireylerin planlı, düzenli olma ve görevlerini yerine getirme eğilimlerini tanımlar. Duygusal dengesizlik (nevrotizm) ise bireylerin stresle baş etme, duygusal tepkilerini kontrol etme yeteneklerini gösterir. Deneyime açıklık, yeniliklere, farklı fikirlere ve deneyimlere olan ilgiyi ve açıklığı ifade eder (Yılmaz ve Bağır, 2007)

Siber Zorbalık: Siber zorbalık, dijital ortamda başka bir kişiye dijital araçları kullanarak zarar vermeyi amaçlayan, tekrarlanan, kasıtlı saldırgan davranış eylemidir (Tokunaga, 2010).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde zorbalık, siber zorbalık, duygusal özerklik ve kişilik özellikleri kavramlarına yönelik kuramsal çerçeve sunulmuştur.

2.1. Zorbalık

Zorbalık, güçlü bir kişinin, kendisinden daha zayıf olan bir başka kişiye, psikolojik, fiziksel ya da sosyal zarar vermeyi amaçlayan eylem ve sözler de dahil olmak üzere kasıtlı ve bilinçli olarak uyguladığı baskıdır (Gürhan, 2017). Bir başka deyişle zorbalık, akranlar arasındaki çatışmalardan, fiziksel güçten ya da yaştan dolayı güç farklılıklarından kaynaklanan bir durumdur. Zorbalık, kendini koruyamayan bir kişiye karşı fiziksel veya psikolojik sonuçları olan, tekrarlanan bir şiddet türüdür (Karaman-Kepenekçi ve Çınkır, 2003). Olweus (1999), kişiye kasıtlı olarak zarar verme niyetinde olduğunda, bu davranışın sürekli olarak tekrarlandığında ve tacizci ile mağdur arasında güç dengesizliğinin olduğu durumlarda saldırgan davranışın zorbalık olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir. Bir davranışın zorbalık olarak tanımlanabilmesi için kasıtlılık, tekrar ve güç dengesizliğinin olması gerekmektedir.

Olweus’a (1993) göre bunlar;

Tekrarlama: Davranış tekrarı “tekrar tekrar ortaya çıkabilir” veya “genelde tekrarlanır” olarak derecelendirilmesidir.

Kasıtlılık: Failin, gerçekleştirilen davranışın hedef kişi tarafından hoş olmayan ve muhtemelen stresli veya zararlı olarak algılanacağını bildiği durumlardır.

Güç Dengesizliği: Algılanan dengesizlik, fiziksel güç veya sayısal farklılıklar gibi nesnel faktörlerle ilişkili olabileceği gibi, özgüven, popülerlik veya akran grubundaki statü gibi farklılıklarla da ilgili olabilir. Burada önemli olan hedefin kendisini savunmanın ne kadar zor olacağına dair algısıdır. Bu güç dengesizliği ile olumsuz davranışlara maruz kalan kişi kendini savunmakta zorlanır ve kendisini rahatsız eden kişiye karşı savunmasız kalır.

Eliot'a (2002) göre zorbalık şu özellikleri taşımaktadır;

- Akran grubunun statüsüne bağlıdır.
- Çocuktan çocuğa veya durumdan duruma değişebilmektedir.
- Beden dili ile aktarılabilir.
- Kişinin stres derecesine göre değişebilmektedir.
- Sözlü şekilde de olabilir, fiziksel olmak zorunda değildir.
- Gruptaki diğer bireyleri etkileyerek kurbanı yalnızlaştırmayı içerebilir.
- Dudakları büzmek veya gözleri kısmak kadar hafif olabilir veya burun kanaması veya kasıktaki tekme kadar bariz olabilir.

2.1.1. Zorbalık türleri

Zorbalık, yalnızca fiziksel saldırı ile sınırlı olmayan, çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilen karmaşık bir olgudur; bu nedenle literatürde zorbalık türleri genellikle fiziksel, cinsel, sözel, duygusal ve siber zorbalık olarak karşımıza çıkmaktadır (Olweus, 1993; Smith ve Brain, 2000; Kowalski, Limber ve Agatston, 2012)

Fiziksel zorbalık

Fiziksel zorbalık, aşağıdaki gibi fiziksel saldırganlık içeren davranışları ifade eder: Örneğin tokat atmak, vurmak, saç çekmek ve kişisel eşyalara kasıtlı olarak zarar vermek; buna sözlü korkutma, isim takma, hakaret, aşağılayıcı ve küçük düşürücü dil ve ırkçı ifadeler dahildir (Seçer, 2014). Failin yaşı ve fiziksel gücü arttıkça mağdur konumundaki mağdurun daha fazla zarar göreceği söylenmektedir (İrfaner, 2009).

Cinsel zorbalık

Cinsel zorbalık davranışları; el hareketleri, cinsel talepler, cinselliğe davet eden ifade ve tutumlar, müstehcen şakalar yapma, zorla dinleme, dokunma, sarılma, kişinin cinselliğiyle dalga geçme ve dedikodu yayma gibi istenmeyen cinsel mesajlar gönderme davranışlarıdır (Sullivan, 2000).

Sözel zorbalık

Sözel zorbalık davranışı; alay etme, aşağılayıcı hakaretler, kişinin onurunu ihlal etme, hakaret, tehdit ve aşağılama gibi davranışları içerir (Çankaya, 2011).

Duygusal zorbalık

Karşısındaki kişiyi yalnızlaştırma ve dışlamaya yönelik davranışları içermektedir; kasıtlı ve sistematik olarak görmezden gelmek, izole etmek, alaycı mesajlar göndermek ve diğer öğrencilerden nefret etmek vb. (Seçer, 2014).

Geleneksel zorbalık davranışı sosyal ve fiziksel bir bağlam gerektirirken, günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak internet, kişisel bilgisayar ve cep telefonlarının yaygınlaşmasıyla birlikte teknoloji, yeni ortamlar yaratarak siber zorbalık davranışlarının ortaya çıkmasında etkili bir rol oynamaya başlamıştır (Patchin ve Hinduja, 2006).

Siber zorbalık

Günümüzde iletişim teknolojisindeki ilerlemeler, toplumsal yaşamın bir parçası olarak pek çok kolaylığı ve yeniliği de beraberinde getirmektedir. Ancak bilgi ve iletişim teknolojilerinin uygunsuz ve bilinçsiz kullanımı, sağladığı kolaylıklar ve yeniliklerin yanı sıra bireysel ve toplumsal hayata yönelik birçok risk ve tehdidi de beraberinde getirmektedir. İnternet tabanlı iletişim teknolojilerinin getirdiği tehlikelerden birinin de siber zorbalık olduğu söylenebilir. Ergenler arasında oldukça yaygın olan zorbalık davranışlarının teknoloji kullanılarak sunulması, geleneksel zorbalık davranışlarının sanal ortama aktarılması olarak tanımlanan siber zorbalık kavramının tanımlanmasında ergenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kontrolsüz ve uygunsuz kullanması büyük önem taşımaktadır (Ayas ve Horzum, 2010). Smith ve diğerleri (2008), siber zorbalık tanımına bir veya daha fazla kişinin belirli bir süre içinde başka bir savunmasız kişiye karşı kasıtlı eylemlerini ve ayrıca bir veya daha fazla kişinin medya elektroniğini kullanarak gerçekleştirdiği saldırgan davranışları da dahil etmiştir.

Belsey (2005)'e göre siber zorbalık; bir kişi veya grubun e-posta, cep telefonları, anlık mesajlaşma, karalayıcı kişisel web siteleri ve çevrimiçi ortamda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak başkalarına zarar vermeyi amaçlayan kasıtlı, tekrarlayan ve istismar edici davranışlardır (Sakallı ve Çifci, 2016).

Hinduja ve Patchin (2006), bir davranışın siber zorbalık olarak adlandırılabilmesi için belirli ölçütlere sahip olması gerektiğini söylemişlerdir. Bunlar;

- ***Tekrar Edicilik Ölçütü:*** Düşmanca ve saldırgan davranış kalıpları tekrar tekrar ve sürekli olarak kendini gösterir.
- ***İsrar Edicilik Ölçütü:*** Bir eylemi ortaya koymadan önce kafada kurgulamak.

- **Zarar Vericilik Ölçütü:** Amaçlı ve kasıtlı bir şekilde başka bir bireye acı çektirip zarar verme.
- **Bilgisayar, Cep Telefonu ve Diğer Elektronik Cihazlar Ölçütü:** Geleneksel zorbalık ile siber zorbalık arasındaki farkın ana dayanağı elektronik cihazlardır.

Siber zorbalığın tanımlarını incelediğimizde ortak noktanın, bir birey veya grubun belirli bir süre boyunca kasıtlı ve sürekli olarak elektronik cihazlar aracılığıyla saldırgan ve zararlı davranışlar sergilemesi olduğunu görüyoruz. Siber platformlarda zamanlarının çoğunu elektronik cihazlar kullanarak geçiren çocuk ve gençler, çeşitli tehdit ve tehlikelerle karşı karşıya kalabilmektedir. Medya aracılığıyla zararlı arkadaşlıklar kurma, sorunlu internet kullanımı, çevrimiçi oyun oynama, kumar oynama, cinsel içerikli sitelere girme, uyuşturucu ve teröre başvurma'nın yanı sıra suçun bir unsuru olarak kabul edilen siber zorbalık da önemli bir tehlike oluşturmaktadır (Semerci, 2017).

Topçu ve diğerleri (2008), yaptıkları çalışmada siber zorbalık olarak adlandırılabilir eylemlerin neler olduğu üzerinde bir araştırma yürütmüşlerdir. Sonuç olarak, aşağıdaki davranışların siber zorbalık örnekleri olduğunu belirtmişlerdir.

- Bir neden yokken bir bireyi sohbet odasından atma
- Bir kişiyi kötüleyen, utandıran ve küçük düşüren web siteleri düzenleme
- Cinsel taciz veya şiddet içeren mesajlar gönderme
- Mağdura ilişkin küçültücü web sayfaları hazırlama.
- Mağdurun web sayfasına incitici, küçük düşürücü, tehdit edici mesajlar ya da fotoğraflar gönderme
- Mağdurların uygunsuz görüntülerini internete yönlendirme
- Cep telefonu ile gizlice bir kişinin utanç verici fotoğraflarını çekme
- Kurbanla ilgili dedikodular yayma
- E- posta ya da cep telefonu ile aşağılayıcı, alay edici, tehditkâr mesajlar gönderme.

Siber zorbalığın olumsuz etkileri Rigby (2003) tarafından dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar;

1. **Sosyal Uyum:** Sosyal uyumun zayıf olmasına paralel olarak okula gitmede isteksizlik ve devamsızlık, yalnızlık, izole bireysel yaşam, isteksizlik ve sosyal çevreden memnuniyetsizlik yaşanmaktadır.

2. *Fiziksel Hastalık Belirtileri:* Fiziksel rahatsızlıklar ile birlikte kendini gösteren psikosomatik belirtiler ve tanısı konmuş fiziksel hastalık belirtileri bu kategori içerisinde yer alır.
3. *Psikolojik Sağlık:* Bunlar arasında, zayıf ruh sağlığı bağlamında ortaya çıkan ancak aslında bir ruh sağlığı sorunu olarak tanımlanmayan ve arzu edilmeyen düşük benlik saygısı, tatminsizlik, öfke, üzüntü ve kırgınlık yer alır.
4. *Psikolojik Problem:* Psikolojik sorunlarla ilişkisi olan yüksek düzeyde depresyon, kaygı ve intihar gibi hastalıkları içermektedir. Psikolojik sağlık ve sosyal uyum kategorilerinden daha ciddi durumları içerir.

2.1.2. Siber Zorbalık Türleri

Teknik yardımlarla kurulan iletişimde fiziksel taciz mümkün olmasa da sanal ortamlarda sözlü tacizin yaşanma olasılığı daha yüksektir. Willard (2007), siber zorbalık türlerini parlama, taciz, karalama, başkasının kimliğine bürünme, ifşa ve düzenbazlık, dışlama, ısrarlı siber takip, kandırma ve sexting şeklinde sınıflandırmıştır (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017, akt. Willard, 2007).

Taciz, mağdura cep telefonu veya internet aracılığıyla ısrarlı ve kasıtlı mesajlar gönderilmesini içerir (Xu and Trzaskawka, 2021). Bu genellikle diğer insanlara kısa mesaj veya e-posta yoluyla sürekli tehdit mesajları göndererek gerçekleşirken, sıklıkla bir ilişki sona erdikten sonra meydana gelir (Kağan ve Ciminli, 2016).

Dışlama, bir kişinin bilinçli ve vahşice bir gruptan uzaklaştırılmasına ya da bir gruba dahil edilmemesine dışlama denir. Bu tür tacize örnek olarak tanışma sitelerinden çıkarılma, çevrimiçi oyunlardan menedilme veya oyun oynama izni verilmemesi gibi davranışlar gösterilebilir (Willard, 2005).

Başkasının kimliğine bürünme, başka bir kişinin kimliğine bürünme olarak da bilinen bu tür siber zorbalık, kişinin hesap şifresinin kırılmasını ve çalınmasını içerir (Willard, 2005). Siber zorba, bir kurbanın kimliğine bürünür ve kendisini kötü gösteren ve etrafındakilerle ilişkilerini bozan paylaşımlar yapar (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017). Özellikle ergenlerde arasında şifre alışverişi arkadaşlığın gerçek kanıtı olarak algılandığından bu zorbalık çeşidinin yaygınlığına sebep olmaktadır (Willard, 2005).

Parlama (kışkırtma), birbirinden ayırt edilemeyen iki veya daha fazla kişinin kaba, incitici ve tehditkâr ifadeler kullanması ve birbirlerine mesaj göndermesi sonucu oluşan siber zorbalık biçimi olarak tanımlanabilir. Bu tür taciz genellikle sohbet odaları, tartışma siteleri, forumlar ve elektronik oyunlar gibi halka açık ortamlarda gerçekleşir (Williard, 2005).

Karalama (iftira), insanların başkaları hakkında uydurma bilgiler ve manipüle edilmiş görselleri herkesin kolayca erişebileceği web sitelerinde yayınlaması ve faillerin bu gönderileri başkalarının kaldıramayacağı bir formatta paylaşması durumunda ortaya çıkmaktadır (Kağan ve Ciminli, 2016).

Açığa çıkarma (ifşa), bireylerin sır ve utanç verici bilgilerini rızası dışında açığa çıkarmaktır (Tamer ve Vatanartıran, 2014). Kişinin kendine ait bir sırrın, utanmasına yol açacak fotoğraf, video vb. materyallerin ya da doğru olmayan bir bilginin başka bir kişiye, gruba veya kamuya açık bir alana gönderilmesi, açığa çıkarmak yani ifşa etmek olarak tanımlanmaktadır (Williard, 2005).

Israrlı siber takip, mağdur bireye, zarar verme amaçlı, saldırgan, ürkütücü ve rahatsızlık veren mesajların devamlı ve ısrarlı bir şekilde gönderilmesidir (Baştürk Akca ve Sayımer, 2017).

Sexting, bireyin cinsel içerikli fotoğraf ve görüntülerinin paylaşılması şeklinde tanımlanmaktadır (Williard, 2005).

Kandırmak, insanları kandırarak, arkadaş gibi davranarak, istediğinizi yapmaları için kandırarak, gizli bilgilerini elde ederek ve elde edilen bilgileri internette paylaşarak güvenini kazanmayı içermektedir (Willard, 2005).

2.1.3. Siber zorbalık kuramları

Siber zorbalık olgusunu çok boyutlu bir biçimde anlamak amacıyla çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda, bireysel, kişilerarası ve çevresel etmenleri dikkate alan Sosyo-Ekolojik Kuram, saldırgan davranışların dinamiklerini açıklamaya yönelik Genel Saldırganlık Kuramı, bilişsel süreçlere odaklanan Sosyal Bilgiyi İşleme Kuramı ve özellikle siber zorbalığa özgü olarak geliştirilen Bartlett ve Gentile'in Siber Zorbalık Modeli (BGSZM) literatürde öne çıkan başlıca yaklaşımlar arasında yer almaktadır.

Sosyal bilgiyi işleme kuramı

Sosyal bilgi işleme teorisi, çocukluk çağındaki saldırgan davranışların altında yatan bilişsel mekanizmaları anlamak için önemli bir bakış açısı sunmaktadır (Li, Fraser ve Wike, 2013). Sosyal bilgi işleme teorisi, bireyin sosyal uyumunu değerlendirdiğini, sosyal davranışı kontrol edenin sosyal biliş olduğunu, sosyal olarak uyumlu ve uyumsuz olan çocukların sosyal bilişlerinin karşılaştırılması gerektiğini ve uyumsuzluğa neden olan sosyal bilişsel faktörlerin dikkate alınması gerektiğini öne sürmektedir (Crick ve Dodge, 1994). Kuram sosyal bilgiyi işleme sürecini altı adımda anlatmaktadır (Crick ve Dodge, 1994). Bunlar:

Belirli bir durumdaki duygusal bilgiler kodlanmıştır. Bu girdiler bireysel algıların sonucu olarak yorumlanmaktadır. Hedefler algılanan bilgilere dayanarak belirlenir. Duruma bağlı olarak olası reaksiyonlar tetiklenir veya üretilir. Bu tepkiler değerlendirilerek seçim yapılır. Seçilen yanıt davranış haline gelir. Birey, sosyal bağlamda meydana gelen uyarıların oluşturduğu algıyla önce bilgiyi kodlar, bu kodlamayı elindeki bilgilerle birleştirip yorumlar, ardından davranışsal tepkisinin sonucuna göre bir yanıt veya davranış arar ve davranışı temsil eder (Treadway vd., 2013). Bu adımlar bireylerin sosyal bilişsel durumlarını kullanarak davranışlarını nasıl şekillendirdiklerini açıklamaktadır. Saldırganlığın da genellikle sosyal bilgiyi işleme sürecindeki önyargılardan veya yetersizlikten kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca zorbalık vakalarında araştırmaların sosyal becerilere veya sosyal yeterliliğe odaklandığı gözlemlenmiştir çünkü bireysel davranışın kalitesi, bireyin toplumda kabul edilme olasılığını belirleyebilir ve bireyin davranışını buna göre etkileyebilir (Treadway vd., 2013).

Genel saldırganlık kuramı

Bushman ve Anderson (2002), sosyal öğrenmenin sosyal bilişsel teorilerine dayanan genel saldırganlık teorisinin, sosyal ağlarda saldırgan davranış ile şiddet arasındaki ilişkiyi açıkladığını iddia etmektedir. Genel saldırganlık kuramına göre öfke intikam arzusunu tetikler ve kişinin karşı tarafa zarar verme isteğinin haklı olduğunu düşünmeye başladığını gösterir (Broidy, 2001). Kuram siber zorbalıkla ilgili olarak incelendiğinde, kişinin öfkeli olduğu durumlarda siber zorbalığa başvurma ihtimalinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Paez, 2018). Kowalski ve diğerleri, (2014) siber zorbalık davranışlarına katılan kişilere bireysel ve durumsal faktörlerin müdahale ettiğini belirtmiştir. Yaş, cinsiyet, psikolojik sorunlar, kişilik yapısı ve teknoloji kullanımı, değerler ve algılar bireysel faktörler olup; Durumsal faktörler, ebeveyn katılımı, anonimlik algısı, okul iklimi, destek ve provokasyonlar olarak açıklanmaktadır. Kokkinos ve Antoniadou (2019) genel saldırganlık teorisi çerçevesinde

yaptıkları araştırmada siber zorbalık ve mağduriyetin problemli internet kullanımı, psikopatolojik belirtiler ve sosyal zorluklarla ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Bartlett ve gentile'in siber zorbalık modeli (BGSZM)

Bartlett (2017) literatürdeki teorilerin siber zorbalığı açıklamada yeterli olmadığını öne sürmüştür. Siber zorbalık ile geleneksel zorbalık arasındaki benzerliklere değil, farklılıklara odaklanarak, siber zorbalığı doğrudan açıklayan bir teori önermiştir. Teori öğrenme deneyimiyle ilgilenir. Herhangi bir uyarana maruz kalarak zorbalığa uğrayan kişi, siber zorbalık davranışına herhangi bir yaptırım uygulanmayacağını ve mağdurun zorbalık eyleminin olumsuz sonuçlarını görmediğini öğrenir. Öğrenilen bu bilgi, kişinin siber zorbalığa karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yol açar ve bu tutum davranışa dönüşür. Bartlett, Chamberlin ve Witkower (2017) boylamsal çalışmalarında anonimlik algılarının ve çevrimiçi ortamda fiziksel şiddetin gereksizliğine olan inancın siber zorbalığa yönelik tutumları yordadığını ve bu tutumların da siber zorbalık davranışını yordadığını bulmuşlardır. Bu kuram öğrenme temeli üzerine kuruludur ve çevresel faktörler öğrenme üzerinde etkilidir (Bartlett ve Kowalewski, 2019). Çevresinde veya ailesinde zorbalığa maruz kalan kişiler bu davranışı daha kolay öğrenirler ve çevresindekilerin zorbalığa tepki göstermemesi ve hoşgörü göstermesi davranışın pekişmesine neden olur (Bartlett, 2017).

Bartlett, Madison, Heath ve DeWitt (2019) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise internette aşırı geçirilen zamanın siber zorbalığı etkileyen en önemli değişken olduğu ve bunların bağlantılı olduğu ülkedeki yaş, teknolojiye erişim ve internet erişim algısı değişkeninin siber zorbalıkla ilgili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sosyo-ekolojik kuram

Bronfenbrenner (1977) tarafından geliştirilen sosyoekolojik gelişim teorisinde aile, akraba, arkadaş, toplum, kültür, gelenek ve kanunlar gibi birçok faktörün bireyin bünyesinde yer aldığı sistemlerin insan davranışları üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Birbirini etkileyen sistemler bireyin gelişimi açısından önemlidir. Espelage (2014) bu sistemler içerisinde yer alan koruyucu ve risk faktörlerinin zorbalık davranışlarının gerçekleştirilmesinde önemli derecede etkili olduğunu ifade etmektedir. Siber zorbalık kavramını sosyo-ekolojik gelişim teorisi bağlamında inceleyen Görzig ve Machackova (2015) yaptıkları çalışmada zorbalığın faktörlerini bireysel, sosyal ve kültürel düzeyde incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçları, dezavantajlı bir gruba ait olma, örneğin kadın olarak savunmasız bir gruba ait olma

ve psikolojik dayanıklılık faktörlerinin siber zorbalıkta farklılıklara yol açtığını ve siber zorbalık ile mağduriyetin sıklıkla birlikte ortaya çıktığını göstermektedir. Hong ve diğerleri, (2016) siber zorbalığa ekolojik bir perspektiften yaklaşmış ve zorbalığı birey, aile, akran ilişkileri ve okul bağlamlarında incelemiştir. Araştırmalar okula yönelik olumlu tutumların siber mağduriyetle olumsuz bir ilişkiye sahip olduğunu gösteriyor; Kadınların, sosyal medya platformlarında uzun süre vakit geçirenlerin ve ekonomik durumu düşük olanların mağduriyet yaşama olasılığının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

2.1.4. Siber zorbalık araçları

Teknolojinin her geçen gün gelişmesiyle birlikte birçok teknolojik cihaz insanların hayatına girmiş ve insanlar bu cihazlar ve internet aracılığıyla yer ve zamandan bağımsız olarak çevrimiçi olarak birbirleriyle bağlantı kurabilmektedir. Sürekli çevrimiçi iletişim, dünyayla bağımızı daha aktif hale getirdi ve hayatımızı sadece eğlence, paylaşım ve iletişim gibi olumlu yönleriyle etkilemekle kalmamakla birlikte tacizin boyut değiştirerek çevrimiçi ortamda gerçekleşmesine de neden olmuştur (İğdeli, 2018).

Siber zorbalık araçları şu şekilde kategorilere ayrılmaktadır:

Telefon: Bu araç, kişiyi arayarak ve uygunsuz fotoğraflar, mesajlar ve videolar göndererek sürekli rahatsız etmek için kullanılabilir (Metli, 2017). Bunlar mağduru incitmek ve zarar vermek amacıyla büyük gruplara gönderilebilir, mağdurun rızası olmadan fotoğraf ve video çekilebilir. Hedef kişiye cep telefonu aracılığıyla tehdit mesajları gönderilebilmektedir. Bu durumlar mağdurun özgüvenine zarar verebilmektedir (Bhat, 2008).

Bloglar: Weblogların kısaltması olan blogların içeriği yalnızca metinlerden değil aynı zamanda videolardan da oluşur. İnsanlar çok kolay bir şekilde blog oluşturabilirler. Yazar, blog sayfasında görüş ve deneyimlerini okuyucularla paylaşmaktadır. Yazarların ve okuyucuların etkileşimde bulunduğu, okuyucuların yorumlarını yazabilecekleri bir ortamdır. Bu yorumlar incitici ve zalimce olabilmektedir. Ya da siber zorba başkası adına bir blog açabilmekte burada mağdur hakkında kötü paylaşımlarda bulunabilmektedir (Bauman, 2007).

Anlık Mesajlaşma: Son yılların en popüler uygulamalarından biri olan WhatsApp hem anlık mesajlaşma hem de sosyal ağ platformudur. 2020 verilerine göre WhatsApp aktif kullanıcı sayısının 2 milyar olduğunu bildirilmiştir. Kullanıcılar WhatsApp aracılığıyla birbirlerine yazılı ve sesli mesaj gönderebilmektedir. Ayrıca video, fotoğraf, dosya ve konum gönderme

seçenekleri de yaygın olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda internet tabanlı bu uygulama sayesinde görüntülü görüşme ve sesli görüşme de yapılabilmektedir (CNN, 2020).

Aizenkot (2020) WhatsApp üzerindeki siber zorbalığı dört gruba ayırmaktadır: sözlü şiddet, hakaret ve tehdit, alay ve aşağılama, isim takma. Grup şiddeti, dışlanan kişinin WhatsApp üzerinden oluşturulan sohbet grubuna dahil olduğu veya grubun o kişiye açık olduğu anlamına gelmemektedir. Görsel şiddet, mağdurun video ve fotoğraflarının paylaşılmasıdır. Grup seçiciliği, bir gruptan zorla çıkarma veya o gruba girişin engellenmesi, yalnızca seçilen kişilerden oluşan bir grup oluşturulmasıdır.

Sohbet Odaları: Gerçek zamanlı konuşmaların yapıldığı sohbet odalarında, konuşmalar herkese açık olarak gerçekleşir. Ancak sohbet odalarında anlık mesajlaşma biçimi olan özel sohbete geçmek de mümkündür (Willard, 2006). Bu durum sosyal dışlanmaya yol açabilmektedir. Sohbet odasındaki bir kişi, başka bir kişiyi özel sohbet alanına davet edebilir ve başkalarını bu alanın dışında bırakabilir. Dolayısıyla kişilere ait bilgiler de kötüye kullanılabilir. Ayrıca tütün, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi riskli davranışların yanı sıra sohbet odalarında cinsel içerik paylaşma ihtimali de yüksek. Kişiler sohbet odalarında kimliklerini gizli tutabilmekte ve karşı tarafa zararlı içerikler gönderebilmektedir. Sohbet odalarında kişiler avatar (küçük simgeler) kullanabilir ve gerekli ekipmanları sağlayarak görüntülü iletişime katılabilirler. Sohbet odalarında kişiler farklı kimlikler kullanarak hesap açarak mağduru taciz edebilir, dışlayabilir, alay edebilir, kişiye ait özel bilgileri paylaşabilir, hatta kötü amaçlarla kullanabilir (Bauman, 2014).

Sosyal Ağ Siteleri: Bireylerin kişisel hesaplar oluşturup farklı paylaşımlarda bulunmalarına olanak sağlayan sanal ortamlardır (Metli, 2017). İnsanlar sosyal medyayı başka bir kişiye ait, beğenmeyebilecekleri fotoğraf, belge veya videoları yayınlamak için kullanabilir ve bir kişinin görünümü veya sesi gibi yollarla aşağılayıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunabilir (İğdeli, 2018).

Elektronik Posta: Kişi veya kişiler arası gerçekleşen, dijital mesaj alışverişi tekniğidir (Peled, 2019). Kimlik gerektirmemesi, başka bir kişiyi taklit etmenin kolay olması, birden fazla hesap açma ihtimalinin bulunması ve yakalanma riskinin düşük olması nedeniyle stalkerlar sıklıkla bu yöntemi tercih etmektedirler (Kağan ve Ciminli, 2016).

Metin Mesajları: GSM operatörleri sayesinde cep telefonu üzerinden kısa mesaj ve görsel gönderilmesini içermektedir (Eroğlu, 2014). İki veya daha fazla kişinin, cep telefonu kullanarak elektronik mesaj oluşturma ve gönderme eylemidir (Peled, 2019).

2.1.5. Siber zorbaların özellikleri

Ybarra ve Mitchell (2007) yaptıkları araştırmada siber zorbalarda saldırganlığın olduğunu, Pornari ve Wood (2009) ise yoğun öfkenin olduğunu bulmuşlardır. Yaman vd. (2011)'e göre siber zorba kişilere ait özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Sanal ortamdan başka bireyler üzerinde baskı kurmak için faydalanmaktadırlar.
- Madde kullanmaya eğilimlidir.
- Akademik hayatları sorunlu ve ders notlarında düşüklük vardır.
- İntikam alma duygusu ve kin duygusu baskındır.
- Bilgisayar gibi teknolojik araçları kullanma becerisi iyidir.
- Empati yetenekleri düşüktür.
- Aile içi ilişkilerde yeterince iyi iletişimleri yoktur.
- Sanal ortamda saldırı içeren davranışlar sergiler, öfke ve ön yargı ile hareket etmektedirler.
- Yüksek öz saygı ve özgüvene sahiptirler.
- Sanal ortamda kendi kimliklerini gizleyerek anonim bir şekilde eylemde bulunmaktadırlar.

Campfield'ın (2008) siber zorbalık ve benlik saygısı üzerine yaptığı araştırma, siber zorbalıkta mağdurlar üzerinde uyguladığı baskı ve kontrol nedeniyle zorbaların benlik saygılarının arttığını, mağdurların ise öz saygılarının azaldığını göstermektedir. Benzer şekilde Kowalski, Limber ve Agatston (2008) tarafından yapılan araştırmada da gerçek hayatta gösterilemeyen, sanal ortamda saldırganlıktan hoşlanma, başkalarını kontrol etme, intikam alma ve saldırgan davranışlar gibi faktörlerin zorbaların siber zorbalık yapmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Siber zorbanın yukarıda bahsedilen özelliklerine ek olarak Arıcak'ın (2009) yaptığı çalışma siber zorbaların genellikle kuralları ihmal ettiğini, çevredeki diğer insanlara düşmanca davrandıklarını göstermektedir.

2.1.6 Siber zorbalık ile ilgili yapılan araştırmalar

Patchin ve Hinduja (2006), siber zorbalığın sıklığını ve türünü incelediğı çalışmada çalışmaya katılan öğrencilerin %11'inin siber zorbalığa maruz bıraktığı, %29'unun siber zorbalığa maruz kaldığını ve %47'sinin siber zorbalığa tanık olduklarını bulgulamıştır. Sohbet odaları, mesajlaşma uygulamaları ve E-postaların siber zorbalık için en yaygın uygulamalar olduğu kanıtlanmıştır. Öğrenciler tehdit aldıklarını, kötü muamele gördüklerini, başkalarının onlarla eğlendiklerini ve onlar hakkında yanlış söylentiler yapıldığını belirtmişlerdir.

Arıca (2009) tarafından 695 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin %19,7'sinin hayatlarında en az bir kez siber zorbalık yaptıklarını, %54,4'ü ise en az bir kez siber zorbalık kurbanı olduklarını belirtmiştir. Bu oranlardan hesaplanan saf siber zorbalıkların yüzdesi %2 iken, %37'si saf siber mağdurlar ve %17'si siber zorbalık mağdurları olarak rapor edilmiştir.

Dilmaç (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, bireylerin psikolojik ihtiyaçları ile siber zorbalık davranışları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışma kapsamında yer alan öğrencilerin %22,5'inin en az bir kez siber zorbalıkta bulunduğu, %55,3'ünün ise yaşamlarında en az bir defa siber zorbalığa maruz kaldığı belirlenmiştir. Bulgular, erkek öğrencilerin siber zorbalık eylemlerine katılım oranlarının kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, saldırganlık eğilimi ve ilgi görme arzusu siber zorbalık davranışını pozitif yönde etkilerken; sebatkarlık ve yakınlık ihtiyacı bu tür davranışları negatif yönde yordayan faktörler olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, duygusal farkındalık düzeyi ile siber zorbalık eğilimi arasında olumsuz bir ilişki olduğu ve bireydeki değişim ihtiyacının, siber mağduriyetle zayıf da olsa pozitif ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Sleglova ve Cerna (2011) tarafından yürütölen çalışma, siber zorbalığın 14-18 yaş grubundaki gençler üzerindeki etkilerini ve siber zorbalığa maruz kalan gençlerin başa çıkma stratejilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma nitel bir araştırma tasarımıyla yapılmış ve örneklem grubu 15 gençten oluşmaktadır. Araştırma sonucunda, gençler tarafından siber zorbalıkla başa çıkmak için en çok kullanılan yöntemlerin teknik yöntemler, zorbalığa cevap verme, kaçınma, savunma stratejileri ve sosyal destek olduğu bulunmuştur.

Bayram ve Saylı (2013), 612 üniversite öğrencisini örneklem olarak siber zorbalığın yaygınlığını ölçmek istedikleri bir çalışma örneğı oluşturdu. Çalışma, katılımcıların %31'inin en az bir kez aşağılanmak amacıyla siber mağdur olduğunu buldu. Çalışma, erkeklerin

kızlardan daha fazla siber zorbalık faaliyetinde bulunduğunu ve kızların daha sık siber zorbalık yaşadığını bulgulamıştır.

Raskauskas ve Huynh (2015) tarafından yapılan bir araştırma, siber zorbalıkla mücadele stratejileri üzerine çalışmaları sistematik olarak incelemektedir. Araştırma sistematik bir derleme düzeninde yürütülmüş ve 19 çalışma incelenmiştir. Çalışma, gençlerin siber zorbalıkla başa çıkmak için kullandıkları en yararlı başa çıkma stratejisinin sosyal destek aramak ve bundan kaçınmak olduğunu, çevrimiçi ve teknik stratejilerin zorbalığı durdurmada etkili olduğunu, ancak çok az gencin teknik stratejiler kullandığını bulgulamıştır.

Temel (2015) tarafından yürütülen çalışma, lise öğrencileri arasında siber zorbalık ve siber zorbalık mağduriyetinin sonuçlarını ve bu eğitim merkezlerindeki öğretmenlerin farkındalığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın evreni Denizli ilinde seçilen ilçeler ve bu ilçelerde toplam altı okul olarak belirlemiştir. Çalışma 323 kişiden oluşmaktadır. Seçilen kişilerle yapılan çalışmada veriler ölçekler ve bilgi formu kullanılarak toplanmış, toplanan veriler istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda, istatistiksel verilerin sonuçlarına dayanarak önerilerde bulunulmuştur. Örneklemin öğretmen ve yöneticilerinin genellikle okullarda siber zorbalık konusuna karşı önleyici tedbirler aldıkları tespit edilmiştir.

Tanrikulu'nun (2015) yürüttüğü çalışmada, bireylerin kişilik özellikleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki bağ ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, çevrim içi ortamlarda kendini daha rahat ifade etme (çevrimiçi disinhibisyon) ile eğlence amacı güdülerek yapılan siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, bireyin değerlerinden uzaklaşması ile saldırgan niyetle zarar verme ve narsistik özelliklerle üstünlük kurma motivasyonları doğrultusunda siber zorbalık davranışına yönelme arasında da bağlantılar olduğu belirlenmiştir.

Erde (2015) siber zorbalık konusunu ele almış ve okul müdürlerinin lise öğrencilerinin siber zorbalık davranışları hakkındaki görüşlerini inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Ankara'da yapılan bu çalışmaya 1236 okul müdürü arasından tabakalı örnekleme yöntemleri kullanılarak seçilen 316 kişi katılmıştır. Çalışmada veri toplamada farklı ölçekler kullanılmış ve lise öğrencileri arasında en yaygın siber zorbalık türünün akıllı telefonlar üzerinden gerçekleştirildiğini belirlemek için elde edilen veriler analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmaya dahil edilen liseler arasındaki karşılaştırmalar, meslek liselerinde okuyan öğrencilerin Anadolu

liselerine göre siber zorbalığa daha yatkın olduklarını göstermiştir. Çalışmanın bir başka bulgusu da siber zorbalık davranışının öğrenciler arasında çatışmalar yarattığıdır.

Elçi ve Seçkin (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, üniversite öğrencilerinin siber zorbalık konusundaki farkındalıkları, cinsiyet, yaş ve internet kullanım sıklığı gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Betimsel araştırma deseniyle yapılan bu çalışma, 174 öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Siber Zorbalık Farkındalık Anketi" kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, erkek öğrencilerin siber zorbalık konusunda farkındalıklarının kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, ancak yaş ve internet kullanım sıklığının siber zorbalık farkındalığı ile anlamlı bir ilişki göstermediği belirtilmiştir.

Köse ve diğerleri (2018), 600 öğrenci ile yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin sanal zorbalık ve sanal kurban olma durumlarını incelemişlerdir. Öğrencilerin siber mağduriyet deneyimleri değerlendirildiğinde, katılımcıların %52'sinin "telefon numarasının gizlenerek aranması" gibi bir durumu yaşadığı tespit edilmiştir. Siber zorbalık deneyimleri açısından ise, öğrencilerin %8'inin başka birinin şifresini izinsiz kullandığı ortaya çıkmıştır.

İğdeli (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, siber zorbalık ve mağduriyetin farklı değişkenler açısından incelenmesi yapılmıştır. Araştırma, işletme fakültesi öğrencileri üzerinde yürütülmüş olup, veri toplama sürecinde daha önceki çalışmalarda da kullanılan ölçekler ve bilgi formları kullanılmıştır. İlişkisel tarama deseninde yapılan bu araştırmanın katılımcılarını 306 işletme fakültesi öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların siber zorbalığa karşı duyarlılığı ile zorbalık durumları arasında düşük seviyede negatif bir ilişki bulunmuş, siber mağduriyetle ilgili ise düşük seviyede pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir. Ayrıca, siber zorbalık durumlarıyla cinsiyet, günlük internet erişim süresi ve kullanılan sosyal medya platformları arasında anlamlı farklar tespit edilmiştir. Siber zorbalığa karşı duyarlılık açısından ise, cinsiyet ve ebeveynlerin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Dilmaç ve diğerleri (2019), ergenlerde sanal zorbalık, beden imgesi ve duygusal zekâ arasındaki yordayıcı ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'da öğrenim gören 521 ergen oluşturmaktadır. Yapısal eşitlik modellemesi sonuçlarına göre, ergenlerin duygusal zekâ düzeyleri arttıkça beden memnuniyetlerinin de arttığı, buna karşılık duygusal zekâ arttıkça sanal zorbalık düzeylerinin azaldığı bulunmuştur.

Hazal Hiçcan'ın (2023), siber zorbalık mağdurlarının sahip oldukları sosyal konum, fiziksel cazibeleri ve değerlendirme yapan bireylerin cinsiyetçi tutumlarının, mağduru sorumlu tutma eğilimleri ve saldırgan içeriklerin şiddet algısı üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Türkiye'den 366 kişinin katılımıyla yürütülen çalışmada, yüksek sosyal statüye sahip bireylerin daha fazla suçlandığı ve bu kişilere yöneltilen saldırgan yorumların daha az ciddi algılandığı gözlemlenmiştir. Fiziksel çekiciliğin ise bu değerlendirmeler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Ayrıca, mağdurun cinsiyetinin bu ilişkilerde belirleyici bir rol oynamadığı, sosyal statünün ise suçlama eğiliminde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kabakcı ve Traş (2024), üniversite öğrencilerinin psikolojik esneklik düzeyleri üzerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık duyarlılığının etkisi incelediği çalışmada araştırmanın çalışma grubunu 473 kadın ve 88 erkek olmak üzere toplam 561 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Elde edilen bulgular, algılanan aile gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin psikolojik esneklik puanlarının, orta gelir düzeyindekilere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. İnterneti alışveriş amacıyla kullanan öğrencilerin psikolojik esneklik puan ortalamalarının, interneti bilgi edinme amacıyla kullanan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, günlük sosyal medya kullanım süresi arttıkça psikolojik esneklik puanlarında da artış gözlenmiştir. Analizler, internet bağımlılığı ile psikolojik esneklik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğunu; benzer şekilde, siber zorbalık duyarlılığı ile psikolojik esneklik arasında da anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Araştırma bulguları genel olarak, internet bağımlılığı ve siber zorbalık duyarlılığının, üniversite öğrencilerinin psikolojik esneklik düzeylerinin anlamlı yordayıcıları olduğunu ortaya koymaktadır.

2.2. Özerklik

Özerklik tanımlarına baktığımızda, başka bir durumdan veya kişiden bağımsız olma, kendini yönetme yeteneği olarak vurgulanmaktadır. İngilizce'de "autonomy" olarak kullanılan özerklik, kökeni söz konusu olduğunda Latince'den gelir ve öz anlamına gelen "autos" ve kural anlamına gelen "nomos" kelimelerinin bir kombinasyonundan oluşmaktadır (Özdemir ve Çok, 2011). Bazı tanımlar çocukluk bağımlılıklarından kurtulmayı vurgularken, diğerleri karar vermeyi, hedef belirlemeyi ve amaçlı eylemleri vurgulamaktadır (Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003). Ryan ve Lynch (1989) özerklik kavramını özyönetim ve öz düzenlemeye vurgu yaparak tanımlamışlardır. Onlara göre ergenlikte bireyselleşme süreci ve erken yetişkinliğe geçiş, özerklik, bağımsızlık ve aile üyelerinden ayrılma ile karakterizedir. Erikson (1963), kimliğin

ergenlerin ana teması olduğuna, özerkliğin ise çocuklukta küçük çocukların ana teması olduğuna inanıyordu. Küçük çocukların çevrelerini kendi başlarına keşfetme girişimlerinin ilk özerklik duygusunu oluşturmayı amaçladığını açıklamıştır (Steinberg, 2002, akt. Erikson, 1963).

Crittenden (1990), özerkliği "kişinin kendi davranışları için sorumluluk alma, kişinin hayatı hakkında karar verme ve destekleyici ilişkiler kurma yeteneği" olarak tanımlamıştır (akt. Kaur vd., 2020). Özerkliğin gelişimine baktığımızda, sürecin ergenlik ile hızlandığı ve bu gelişimin yetişkinliğe kadar devam ettiği ve değiştiği anlaşılmaktadır (Sesli & Demir Başaran, 2016). Bandura ve Ryan'a göre özerklik kavramı, gencin içsel durumlarla ilgili motivasyonla birlikte kendi davranışını kontrol etmesidir (Özdemir & Çok, 2011).

Noom, Dekovic ve Meeus (1999) özerkliği, hayatını belirli hedeflere göre düzenleme, uygun hissetme ve eylemlerini düzenleme yeteneği olarak tanımlamıştır. Anne Freud, özerkliğin gelişimini ebeveynlerle ilişkiden ayrılma ve kopukluk süreci olarak tanımlar. A. Freud'a göre, birey özerkleşmeye başladığında ebeveynlerle ilişkilerin zayıflaması çok önemli kabul edilmiş ve genç, düşündüğü, yaptığı, inandığı, hissettiği ve karar verdiği şeylerden sorumlu bir kişi olmaya başlamıştır (Steinberg, 1999).

Bireyci ve komünalist kültürler arasındaki özerkliği inceleyen araştırmacılar, sorunu ilişki kavramıyla çözmüşlerdir. Bir bireyin özerk olması için diğerlerinden ayrı olması gerekmediği öne sürülmüştür ve her iki gereksinimin de aynı anda var olabileceği iddia edilmiştir (Kağıtçıbaşı, 1996).

Bir yetişkin kimliğinin oluşumu için çok önemli olan özerklik, bir kişiye bir ömür boyu bağımsız olarak çalışmak için gerekli olan duygusal motivasyonu ve genel olarak kendi kendine yönlendirilmiş ve hedef odaklı davranışları vermektedir. Bağımsızlık kavramı genellikle özerklik ile eşanlamlı olarak kullanılmasına rağmen, bağımsızlık genellikle bireyin bağımsız olarak hareket etme yeteneğini ifade eder ve genellikle özerkliğin bir parçası olarak kabul edilmektedir (Toepfer, 2001). Özerklik ile ilgili kavramlar incelendiğinde, bireyin olumlu bir yaşam sürecinden geçerek bireyselliğini kazanmaya odaklandığı ve hayatını bağımsızlığı ile sosyal bir ilişki ağında yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

2.2.1. Özerklik türleri

Özerklik alanını incelerken yapılan çalışmalarda özerklik genellikle kişinin davranışını düzenleme yeteneği olarak kavramsallaştırılırken, kavram anlaşılabilirliğini geliştirmek için üç ana başlık altında incelenir: davranışsal özerklik, değer özerkliği, duygusal özerklik (Steinberg ve Silverberg, 1986).

Davranışsal özerklik

Erikson (1963) davranışsal özerklik çerçevesinde özerkliği inceleyen ilk kuramcıdır. Ona göre, psikososyal gelişimin ikinci aşamasında başarılı bir gelişmenin anahtarı, utanç ve şüphe karşısında özerklik krizini çözmektir. Bu kriz gerçekten bir felaket değil hem savunmasızlığı arttırmayı hem de potansiyeli güçlendirmeyi amaçlayan bir dönüm noktasıdır. Krizlerin başarılı bir şekilde çözülmesi, gelişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır (Santrock, 2012).

Bosma vd. (1996)'ya göre davranışsal özerklik, her türlü davranış hakkında bağımsız kararlar verme yeteneğidir. Bu yüzden buna karar verme özerkliği de denmektedir (Beyers ve Goossens, 1999). Sessa ve Steinberg (1991)'e göre davranışsal özerklik kavramı, bireyin yaşam seyrini yönlendiren kararlar alma, öz yönetim davranışlarında aktif ve özgür kararlar alma yeteneğini ifade etmektedir.

Thompson (2006)'a göre ise davranışsal özerklik, ergenlik döneminde ebeveynlere olan yakınlığı azaltma arkadaşlarla ilişkileri artırma eğilimi olarak bilinmektedir. Ergenlik, karar verme sürecini etkileyerek gencin davranışını değiştirmektedir. Gençlerin değişen davranışlarının sorumluluğunu üstlenmeleri beklenmektedir. Başka bir deyişle, davranışsal özerklik, bir kişinin davranışının sorumluluğunu üstlenerek ve ihtiyacı olduğunda yardım ve iş birliği talep ederek davranma potansiyeli olarak tanımlanabilmektedir (Deniz, 2010).

Değer özerkliği

Değer özerkliği, ergenliğin sona ermesiyle ortaya çıkan kişinin ahlak, politika ve din gibi konulara karar verdiğinde ve davranışlarını buna göre yansıttığında ortaya çıkmaktadır. Diğer özerklik türlerinden daha sonra ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kavramın ortaya çıkışı neredeyse 18-20 yaşlarında gerçekleşmektedir. Bu aşamada soyut düşünceler ortaya çıktığı için, bu kavramların anlamları genç için önemlidir, çünkü kendi düşüncelerini ifade etmektedirler (Yılmaz, 2007).

Değer Özerkliği aynı zamanda Kohlberg'in ahlaki gelişim yasasıyla değerlendirildiğinde ergenlik döneminde son seviyede bir gelenek sonrası dönemini oluşturmaktadır. Bu dönemi ebeveynlerinizin ve arkadaşlarınızın aksine, kendi düşüncelerinizi ve inançlarınızı oluşturduğunuz zaman olarak açıklamaktadır. Bu dönemde bir insan her şeyden önce kendi fikirlerini korumakta, kendi ilkelerini yaratmaktadır (Santrock, 2012).

Sessa ve Steinberg (1991)'e göre değer özerkliği, kendine güveni olan bireyin hayatını kendi ellerine aldığı ve gereksiz sosyal onaya ihtiyaç duymadığı inancıyla birlikte, karar verme süreçlerinin kişisel olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle değer özerkliği, bireylerin hayatlarını nasıl yaşamak istedikleri konusunda bağımsız ve yetkin bir şekilde düşünebilme yeteneğini içermektedir (Becker, Lee ve Vaterlaus, 2012).

Duygusal özerklik

Duygusal özerkliği ebeveynlerden ayırarak ele alamayız. Erken çocukluk döneminde anne ve baba ile ilişkiler duygusal özerklik için çok önemli olmaktadır. Baba ve annenin çocuğuna bağlılığı, ailedeki tutum ve davranışları erken yaşlardan itibaren duygusal özerklik oluşturmaktadır. Erken çocukluk döneminde bu bağ güçlü olmaktadır ve çocuğun ilişkilerdeki davranışı tutarlı olmaktadır, bu nedenle ergenlik döneminde genç duygusal özerkliğini sağlıklı bir şekilde kurabilmektedir (Kulaksız, 2011).

Duygusal özerklik, bireyin kendi duygularını başkalarının duygusal etkilerinden bağımsız olarak düzenleme ve kendi iç süreçlerine dayalı duygusal kararlar alma yeteneğidir. Bu kavram, özellikle ergenlik ve yetişkinlikte bireyin psikolojik refahını destekleyen temel unsurlardan biri olarak kabul edilir (Steinberg, 2001).

Steinberg ve Silverberg (1986) duygusal özerkliği, gencin anne ve babaya karşı artan duygusal mesafesi olarak yorumlamaktadır. Duygusal özerkliğe ulaşmak için çocuğun arzularının farkında olması gerekmektedir. Ergenliğin son yıllarında gencin duygusal özerklik kazanması ve anne ve babadan daha bağımsız hale gelmesi beklenmektedir (Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003).

Deci ve Ryan, (2000)'a göre duygusal özerklik kavramı, bireyin içsel referans çerçevesine dayanarak kendi duygusal durumlarını anladığını ve yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu, bireyin duygularını başkalarının beklentilerinden ve değerlendirmelerinden bağımsız olarak anlamasını sağlamaktadır. Duygusal özerklik, bir bireyin ebeveynlerinden veya

yakın çevresinden duygusal olarak ayrılmasını ifade etse de bu sosyal ilişkilerin reddedilmesi anlamına gelmemektedir. Aksine, sağlıklı duygusal özerklik, bir bireyin başkalarıyla kurduğu ilişkilerde daha dengeli ve bağımsız olmasına yardımcı olmaktadır (Ryan ve Lynch, 1989).

Duygusal Özerklik aynı zamanda zihinsel esneklik, özgüven ve içsel motivasyon gibi kavramlarla da yakından ilişkilidir. Özerk bireyler stresle daha başarılı bir şekilde başa çıkıp kendi duygularını daha etkili bir şekilde düzenleyebildikleri için zorlu yaşam olaylarına uyum sağlama eğilimindedirler. Bu durum kişinin zihinsel refahını ve genel yaşam memnuniyetini artıran ana faktörlerden biridir (Beyers ve Goossens, 2003).

Duygusal özerkliğin gelişmesinde, genç kendi hedeflerine ulaşabilmekte, bağımsız kararlar alabilmekte ve hedefleriyle ilgili sorunlar ortaya çıktığında bu sorunları çözebilmektedir. Duygusal özerkliğine kavuşan çocuk, ergenliğini sağlıklı bir gelişim dönemi olarak tamamlamıştır (Majorano, 2016). Duygusal özerkliğin sağlıklı gelişimi, ebeveynlerin ve gençlerin birbirlerini anladığı sıcak ilişkilerin olduğu bir ortamda gerçekleşmektedir. Bir gencin ebeveyn tarafından bir birey olarak kabul edilmesi, empati yoluyla duygularını ve davranışlarını anlamak, gencin sosyal ortamdaki ilişkilerine olumlu bir şekilde yansımaktadır (Toprak, 2019).

2.2.2. Duygusal özerklik kuramları

Öz belirleme kuramına göre duygusal özerklik

Bireylerin ve grupların olumlu gelişimini etkileyen unsurları belirlemek için Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen öz belirleme yaklaşımı, üç temel kavram ve psikolojik ihtiyaca odaklanır: yeterlilik, ilişki kurma yeteneği ve özerklik. Sağlıklı bir kişiliğin gelişmesi, sağlıklı bir fizyolojik ve psikolojik gelişim ve esenlik için bu psikolojik ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Bu bağlamda duygusal özerklik, bir bireyin duygularını ve düşüncelerini bağımsız olarak düzenleyebileceği ve dış etkenlerden etkilenmeden duygusal dengeyi koruyabileceği anlamına gelmektedir.

Deci ve Ryan (1985) özerkliğin yalnızca davranışsal bağımsızlıkla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireyin duygusal bağımsızlığını da içerdiğini vurgulamışlardır. Duygusal olarak özerk bireyler, başkalarından onay alma ihtiyacını en aza indirebilir, duygusal düzenleme süreçlerinde kendi iç kaynaklarını kullanabilir ve dış baskıya direnebilirler (Deci ve Ryan, 2017).

Bilişsel yaklaşıma göre

Bilişsel yaklaşımın açıklamalarına göre özerklik, doğumdan itibaren var olan bir özellik değil, bireyin çevre ile etkileşimi ile zamanla gelişen bir özelliktir. Amaç ve istekler özerkliğin gelişimi için önemlidir ve bir kişinin sorumluluk alma ve hedeflerini düzenleme, karar verme ve bu yönde belirlenen hedeflere uygun olarak karar verme yeteneği ile ilgilidir (Noom vd., 2001). Bilişsel yaklaşımın bir diğer temsilcisi olan Piaget'e göre özerklik, kendini yönetebilme, üstün akıl yürütme becerilerine sahip olma, eleştirel düşünme sistemi ile ödül ve cezadan bağımsız düşünebilme ve empatik bir bakış açısına sahip olarak gelişen bir süreçtir (Kamii, 1991).

Noom'a göre duygusal özerklik

Noom, Dekovic ve Meeus'a (1999) göre özerklik kavramı üç alt boyutta: işlevsel-tutumsal, davranışsal ve duygusal özerklik olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda duygusal özerklik, bireyin duygusal düzenleme süreçlerinde dış kaynaklardan bağımsız hareket edebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Duygusal özerklik aynı zamanda bir bireyin ebeveynlere ve otorite figürlerine olan duygusal bağımlılığını azaltma ve kendi duygusal ihtiyaçlarını bağımsız olarak düzenleme sürecini ifade etmektedir. Noom, Dekovic ve Meeus (2001) bu kavramın ergenlik döneminde açıkça ortaya çıktığını ve sağlıklı psikososyal gelişim için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Duygusal özerkliğin gelişimi, bireyin ebeveynlerinden tamamen ayrı olduğu anlamına gelmemekte, duyguları düzenlemek ve sosyal ilişkilerini daha dengeli bir şekilde sürdürmek için bağımsız olarak stratejiler geliştirebileceği anlamına gelmektedir (Noom, Dekovic ve Meeus, 2001).

Psikanalitik kurama göre duygusal özerklik

Psikanalitik kuram genellikle özerkliği bağımsızlıkla birleştirmektedir. Bu kurama göre özerklik aslında ancak geç ergenlik döneminde tam olarak gelişmektedir (Steinberg ve Silverberg, 1986). Psikanalitik kuramın temsilcilerinden Carl Gustav Jung (1968), kendini geliştirmenin nihai amacının bireyselleşme olduğunu vurgulamaktadır. Fiziksel gelişim ile karakterize doğal bir süreç olan bireyselleşme, aile ve çevre koşullarından etkilenebilmektedir. Erikson'un psikososyal gelişim teorisinde özerklik, 2-3 yaşına karşılık gelen özerkliğe karşı şüphe ve utanç dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu süre zarfında çocuklar kendilerini ve çevrelerini kontrol etmeyi öğrenmektedirler. Bu dönemde çatışmanın çözümü çocuğa "irade" duygusu kazandırmaktadır (Feist ve Feist, 2006).

2.2.3.Duygusal özerklik ile ilgili yapılan araştırmalar

Ryan ve Lynch'in (1989) araştırmasına göre, duygusal özerklik hem ergenlerde hem de yetişkinlerde ebeveynler tarafından algılanan kabul görmeme ile ilişkilidir. Genç yetişkinlikte duygusal özerkliğin aileye bağlanma, ebeveyn kabul , bağımsızlığa destek ve algılanan sempati ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Beyers ve Goossens (1999), duygusal özerkliğin yaşa göre değiştiğini ve bu farkın 7. ve 9. sınıf öğrencileri arasında 9. ve 11. sınıf öğrencileri arasındakinden daha belirgin olduğunu bulmuştur.

Garber ve Little (2001) tarafından yapılan çalışmada anne depresyonunun duygusal özerkliğe etkisi birer yıllık aralıklarla değerlendirilerek incelenmiştir. Anne depresyonunun, duygusal özerklik ile ergen uyumu arasında aracı rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Parra ve Oliva (2009) 101 genci incelemişler ve ebeveyn-gençlik ilişkisi ile duygusal özerkliği incelemişlerdir. Gençler 5 yıl boyunca gözlemlenmiştir. Sonuç olarak zaman içinde duygusal özerkliğin boyutlarında bazı değişikliklerin gözlemlendiğini, ancak genel olarak duygusal özerkliğin stabil kaldığı görülmüştür. Ayrıca, aile ilişkilerindeki sorunların gençlerin duygusal özerkliğini artırdığı görülmüştür.

Golonka (2013),  niversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada anne, baba ve çocuklarda iletişim ve ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiyi, ayrıca duygusal özerklik ve  niversiteye uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Helikopter ebeveynlik düşük duygusal  zerlikle ilişkilendirilir; Demokratik ve izin verici ebeveynlik tarzları, önemli ölçüde daha düşük duygusal  zerlikle ilişkilendirilmiştir; Otoriter ebeveynliğin daha fazla duygusal  zerlikle ilişkili olduğu bulunmuştur.

 elik (2015), 755 lise  ğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, duygusal özerkliğin, anne ve babaların algıladıkları psikolojik ve davranışsal kontrol ile ergenlerin iyilik hali arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır. Erçevik (2014)  alışmasında duygusal özerklik kavramı ile algılanan sosyal destek kavramı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda duygusal özerklik ile algılanan sosyal destek arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Duygusal  zerkliğin alt boyutları olan bağımsızlık ve bireyselleşme ile algılanan sosyal destek kaynağı, aile, arkadaş ve öğretmenlerden algılanan destek arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Çimen (2017) karar verme ile duygusal özerkliği araştırmıştır. Çalışmaya 366 genç katılmıştır. Sonuç olarak, duygusal özerklik, ebeveynlerin idealleştirilmemesi ve ebeveynlere bağımlılığın alt boyutsal değerlerinde cinsiyetler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Çocukların anne ve babalarından daha bağımsız oldukları görülmüştür. Erkek çocukların kız çocuklarına göre daha başarılı karar alma stiline sahip oldukları ve daha fazla özgüvene sahip oldukları bildirilmiştir. Kardeş sayısı ile duygusal özerklik arasındaki ilişki incelendiğinde, çok sayıda kardeşi olan ergenlerin anne-babalarını bir birey olarak gördükleri görülmektedir.

Günay (2017), Konya'da ortaöğretime devam eden 530 ortaokul öğrencisi ile yaptığı çalışmada, duygusal özerklik, sosyal destek ve ergenlerin öznel iyi oluşu arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre ergenlerin öznel iyi oluşu ve algılanan aile desteği, duygusal özerkliğin tüm alt boyutlarına (idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyselleşme) katkıda bulunmaktadır.

Valentina ve Gulati (2017) tarafından yürütülen çalışmada akran ilişkileri ile duygusal özerklik arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklem olarak 16-18 yaş aralığında, uygun ailelere mensup 100 erkek ve 100 kız olmak üzere toplam 200 öğrenci seçildi. Sonuçlar, ebeveynlerin insan olarak algılanması alt ölçeğinin güven ve akran kabulü ile anlamlı negatif korelasyona sahip olduğunu göstermiştir.

Savaş (2020), Balıkesir ilindeki üç ortaokulda öğrenim gören 368 öğrenciyi kapsayan çalışmasında, öğrencileri mesleki karar verme düzeyleri ile bilişsel esneklikleri ve duygusal özerklikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçları şu şekildedir: Mesleki karar verme düzeyleri, bilişsel esneklik ve duygusal özerklik düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmazken, bilişsel esneklik ve duygusal özerklik düzeylerinin sınıfa göre farklılaştığı bulunmuştur.

Şikel (2023), Konya ve Ankara'da öğrenimine devam eden 14-17 yaş arası ergenlerle yaptığı çalışmada, ergenlerin gelecek beklentileri ile duygusal özerklikleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada elde edilen veriler sonucunda ergenlerin gelecek beklentileri, duygusal özerklik ve psikolojik dayanıklılık değerlerinin cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, algılanan ebeveyn çatışma durumları ve travma yaşantıları değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

2.3. Kişilik Özellikleri

Kişilik kavramı, farklı disiplinlerde çeşitli şekillerde ele alınan, ancak üzerinde uzlaşıya varılmış tek bir tanımı bulunmayan çok boyutlu bir terimdir. Cüceloğlu'na (2009) göre kişilik, bireyin hem iç hem de dış çevresiyle kurduğu, diğer insanlardan ayırt edici nitelik taşıyan, tutarlı ve örgütlü bir ilişki biçimi olarak tanımlanabilir. Murdock (2013), kişiliğin erken çocukluk döneminde şekillenmeye başladığını ve bu sürecin genetik yatkınlıklar, çevresel etkileşimler ile bireyin yaratıcı katkıları tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, bireyin içinde bulunduğu çevresel koşullar, biyolojik özellikleri, kültürel yapı ve yetiştirilme tarzı, kişilik özelliklerinin farklılaşmasına neden olabilmektedir.

Morris'e (2002) göre kişilik, farklı durumlarda ve zaman içinde orijinal ve tutarlı olan bir dizi duygusal, entelektüel davranış modelidir. Psikolojinin tanımına göre kişilik, o kişiye özgü ve onu diğerlerinden ayıran davranışlardan oluşur (Eroğlu, 1996). Kişiliği sistematik olarak kuran ve ilk kişilik teorisyeni olarak kabul edilen Freud'a (1914, 2007) göre kişilik, gelişimini özellikle yaşamın ilk beş yılında gerçekleştirir; zevk ilkesine göre hareket eden kimlik, ego arasında sürekli ve çelişkili bir etkileşim modeli ile çalışır gerçeklik ilkesine ve dış dünyadaki ahlaki değerlere saygılı süperegonun yapılarına göre açıklanır (Burger, 2016). Allport'a göre ise kişilik özellikleri, belirli eğilimsel faktörlerin etkisiyle farklı zaman dilimlerinde benzer durumlara karşı tutarlı tepkiler verme eğilimindedir. Ayrıca, kişilikte normallik ve patoloji kavramları da önemli bir şekilde ele alınan araştırma alanlarıdır. Fromm'un (1996) bir birey için benzersiz olan ve bireyi benzersiz kılan tüm doğuştan ve edinilmiş manevi özellikler olarak ifade ettiği kişilik, Adler (1998) tarafından bir bireyin kendine, diğer insanlara ve topluma karşı tutumu olarak tanımlanır.

Farklı tanımlar çeşitlilik gösterse de kişilik kavramı genel olarak bireyin içsel özellikleri ile çevresel etkenlerin etkileşimi sonucunda şekillenen, düşünce, duygu ve davranışlarında süreklilik gösteren bir yapı olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, kişilik için evrensel geçerliliğe sahip tek ve kesin bir tanım henüz geliştirilememiştir.

Kişilik, bireyin düşünce tarzını, davranış kalıplarını ve çevresel uyaranlara tepkilerini şekillendiren çok yönlü bir yapıdır. Bu yapı, doğuştan gelen özelliklerin zamanla edinilen deneyimlerle bütünleşmesinden kaynaklanır. Kişiliği oluşturan eğilimler, bir bireyin çevresel faktörlere nasıl tepki verdiğiyle ilgilidir. Özellikle belirli durumlarda tekrarlayan tepkisel kalıplar, bireyin kişiliğinin temel dinamiklerini ortaya koyar (Somer, 1998). Kişiliğin gelişimi,

tek bir faktöre dayanmaz; aksine, uzun bir zaman dilimini kapsayan ve birden fazla etkenin bir araya geldiği karmaşık bir süreçtir. Bireyler, her birinin kendine özgü ve farklılıklar ya da benzerlikler açısından birbirinden ayrılabilen temel özelliklerini kazandıkları durumda kişilikten bahsedilebilir (Hellriegel ve Slocum, 1989).

Kişilik hem kalıtsal faktörlerin hem de gelişim sürecinde öğrenilen etkilerin bir kombinasyonudur. Başka bir deyişle, kişilik doğuştan gelen özelliklerin yanı sıra, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu şekillenen, yapılandırılmış ve tutarlı bir özellikler bütünüdür. Kişilik, genellikle mizaç ve karakter gibi kavramlarla karıştırılsa da bu iki kavram kişiliğin birer parçasıdır (Kaya, 2003). Kişilik, bireyin içsel süreçleriyle bağlantılı olup, çeşitli durumlara nasıl yanıt verdiğini ve sosyal etkileşimlerde ne şekilde davrandığını şekillendiren temel bir unsurdur. Kişilik, bireylerin birbirinden ayrılmasını sağlayan özgün tepkilerin ve ayırt edici davranış örüntülerinin oluşumunda belirleyici rol oynar (Tutar, 2013).

2.3.1. Kişiliğin bileşenleri

Biyolojik bileşenler

Kişilik oluşumunda etkili olan bazı faktörler kalıtsal olarak şekillenir. Genetik etmenler, sinir sisteminin işleyişi ve hormonların bireyin mizacına etkisi, kişilik gelişiminde önemli bir yer tutar (McCrae ve Costa, 2003). Araştırmalar, kişilik farklılıklarının büyük ölçüde kalıtsal faktörlerden kaynaklandığını ve bireyler arasındaki farklılıkların yaklaşık %40-60'ının genetik unsurlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Bouchard ve Loehlin, 2001). Kalıtsal genetik faktörler, fiziksel yapı, refleksler, içgüdü, duygusallık, sebat, korku, dikkat dağılması ve zekâ gibi unsurları içerebilir (Ceylan, 2014). İnsanların sahip olduğu tüm kişilik kalıplarında bireysel farklılıklara neden olan ve kalıtımın, mizaç kadar yüksek olmasa da orta seviyede güce sahip olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Bouchard ve Loehlin, 2001). Birçok kapsamlı araştırma, belirli kişilik özelliklerinin genetik faktörlerle güçlü bir bağa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu biyolojik unsurlar, bireyin duygusal tepkilerini, deneyimlere verdiği yanıtları, davranış eğilimlerini ve sosyal ilişkilerini şekillendirmede önemli bir etkiye sahiptir (Aktay ve Sayar, 2021).

Çevresel bileşenler

Kişilik gelişimi sadece biyolojik unsurlarla açıklanamaz; çevresel faktörler de bireyin kişilik özelliklerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bireyin doğup büyüdüğü kültürel yapı, aile ortamı, sosyal çevre ve yaşam deneyimleri kişiliğin temel bileşenleri arasında yer alır (Roberts, Wood ve Caspi, 2008). Çevresel faktörler, bireyin genetik eğilimlerini nasıl ifade ettiğini ve hangi özelliklerin öne çıktığını belirleyerek kişilik gelişimini dinamik bir süreç haline getirir (McAdams ve Pals, 2006).

Kültürel çevre, bir insanın anlayışını ve dünya görüşünü şekillendirerek kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir unsur haline gelir. Aynı zamanda hem olumlu hem de olumsuz deneyimler, bireyin psikolojik yapısını derinden etkileyebilir ve bu deneyimler bireyin kişiliğinde kalıcı izler bırakabilir. Ek olarak, travma kişinin ruh sağlığı üzerinde kalıcı bir iz bırakabilirken, sosyal ilişkiler adaşlıklar kimliklerini oluşturmada büyük önem taşır (Uzun, 2020).

Bunun yanı sıra, sosyal çevre ve kültürel değerler de kişilik gelişimini etkileyen kritik bileşenlerdir. Bir kişinin arkadaş grupları, eğitim ortamı ve sosyal beklentiler, bir kişinin kendini nasıl ifade ettiğini ve hangi kişilik özelliklerini vurguladığını belirleyebilir (Hofstede ve McCrae, 2004). Aileden sonra kişiliği etkileyen faktörler arasında en etkili faktör, kişinin iletişim kurduğu toplumdur (Parlak ve Koçoğlu Sazkaya, 2018).

Bireyi içinde yaşadığı toplumun bir parçası yapan kültür, öğrenme yoluyla edinilerek ve kontrol edilerek kişiliğinin oluşumunda etkilidir. Bireyler sosyal çevrelerini ve yaşam alanlarını ait oldukları sosyal sınıflara göre seçerler (Güney, 2020). Örneğin, bireyci kültürlerde yetişen insanların bağımsızlık ve özgüvene daha fazla önem verdiği, kolektivist kültürlerde yetişenlerin ise iş birliği ve toplum bilinci gibi değerleri ilk sıraya koyduğu gözlemlenmiştir (Triandis, 2001). Genellikle bir kişinin ait olduğu ilk sosyal grup ailesi olmakla birlikte, daha sonraki yaşamlarında farklı sosyal gruplara katılabilirler. Ait oldukları her grupta farklı roller ve deneyimler yaşayan bireyler, benzersiz kişilik özellikleri kazanarak farklılık gösterir (Eroğlu, 2021).

2.3.2.Kişilik kuramları

Psikanalitik kuram

Psikodinamik yaklaşım, kişiliği anlamada bireyin içsel dinamiklerine derinlemesine bakmayı amaçlar. Bu alandaki temel fikir Freud'un geliştirdiği teorilere dayanır. Freud'a (1923) göre kişilik, bilinç dışındaki içgüdüsel dürtüler ve bunlar arasındaki çatışmalarla şekillenir. Bu bakış açısına göre, insan davranışlarının çoğu, rüyalar, konuşma hataları veya psikolojik belirtiler gibi bilinç dışı ve bastırılmış içeriklerden etkilenir (Halewood, 2017).

Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Freud, kişiliğin gelişimiyle ilgili olarak psikoseksüel aşamalardan bahseder. Bu teori, kişiliğin temellerinin çocuklukta atıldığını savunur ve bu süreçte yaşanan aşamaları oral, anal, fallik, latent ve genital dönemler olarak tanımlar (Freud, 1995). Freud'un bu görüşleri, bireylerin kişilik gelişimlerini anlamada önemli bir model oluşturur ve kişilik sorunlarının çözülmesine dair bir temel yaklaşım sağlar (Sağlık, 2021).

Erikson'un Kişilik Gelişimi Yaklaşımı

Erikson, kişiliğin gelişiminin yalnızca çocuklukla sınırlı olmadığını, ergenlikten sonraki süreçte de devam ettiğini belirtir. Onun bu görüşü, kişiliğin sosyal ve tarihsel faktörlerden nasıl etkilendiğine dair önemli bilgiler sunar (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016). Erikson'a göre, benlik kişiliğin en güçlü ve bağımsız yönüdür. Bu benlik, kişinin kimliğini oluşturmak ve onu sürdürülebilir kılmak için sürekli bir çaba sarf eder. Erikson kimliği, geçmiş ve geleceği birbirinden bağımsız olarak ele almaz, bunun yerine süreklilik ve özgünlük duyguları ile bağlantılı olarak tanımlar (Raad ve Brelds, 2020).

Horney'in Kişilik Kuramı

Karen Horney, kişilik gelişiminde çocukluk dönemi deneyimlerinin ve sosyal etkileşimlerin belirleyici rol oynadığına dikkat çeker. Horney'e (1937) göre, bir kişinin kişiliği, çocukluk döneminde yaşadığı güvensizlik ve içsel çatışmalardan büyük ölçüde etkilenir. Horney, bu güvensizliklerle başa çıkmak için üç ana yönelim geliştirdiğini belirtir:

İnsanlara Yönelme: Sevgi ve onay arayışı.

İnsanlara Karşı Olma: Güç ve üstünlük arayışı.

İnsanlardan Uzaklaşma: Bağımsızlık ve özerklik arayışı.

Bu yönelimler, bireyin sosyal ilişkilerindeki temel tutumları belirler ve zamanla kişilik özellikleri haline gelir (Horney, 1945). Horney'nin teorisi, kişiliğin dinamik olduğunu ve bireyin yaşamı boyunca değişebilen bir yapı oluşturduğunu öne sürer. Bu bakış açısı, sosyal etkileşimlerin ve yaşam deneyimlerinin kişilik gelişimindeki rolünü vurgulayan modern psikolojik yaklaşımlar için de önemli bir temel teşkil eder (Paris, 1994).

Davranışçı kuram

Davranışçı teoriler, kişiliği çevresel etmenler ve öğrenme süreçleri üzerinden açıklar. Bu teorilere göre, bir bireyin davranışları ve kişiliği, dışsal uyaranlarla etkileşim sonucu şekillenir. Pekiştirme ve ceza, bu değişimi yönlendiren önemli faktörlerdir ve bireyin çevresiyle etkileşimi, kişiliğinin oluşumunda belirleyici rol oynar (Spence, 2017). Bu teorinin temel ilkesi, çevresel faktörlerin ve öğrenme süreçlerinin davranışları nasıl şekillendirdiğidir (Burger, 2006).

Bandura ve Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura, kişiliğin oluşumunda yalnızca ödüller ve cezalardan ziyade, bireylerin çevreleriyle olan etkileşimlerinin de belirleyici olduğunu savunmuştur (Bacanlı, 2002). Bandura, kişiliğin şekillenmesinde gözlem yoluyla öğrenmenin ve başkalarının davranışlarının taklit edilmesinin etkili olduğunu belirtir. Bu süreç, bireyin kişilik yapısının oluşumunda önemli bir faktördür.

Miller ve Dollard'ın Davranış Kuramı

Miller ve Dollard'a göre kişilik, alışkanlıklar ve yaşam olayları arasındaki etkileşimden oluşur. Onlara göre, kişilik, fizyolojik ihtiyaçları karşılama amacına yönelik davranışların sürekli hale gelmesiyle şekillenir. Bu davranışlar, zamanla alışkanlıklar haline gelir ve süreklilik gösterir (Aytaç, 2005).

Psikodinamik ve davranışçı kuramlar, kişiliğin gelişimini farklı açılardan ele alır. Freud, Erikson ve Horney'in teorileri, içsel çatışmalar, benlik gelişimi ve sosyal etkileşimlerin kişilik üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde incelerken; davranışçı kuramlar ise çevresel faktörlerin

ve öğrenme süreçlerinin kişiliği nasıl şekillendirdiğine odaklanır. Her iki kuram da kişiliğin dinamik bir yapı olduğunu kabul eder, ancak etki mekanizmaları ve şekilleniş biçimleri farklıdır.

2.3.3. Kişilik özellikleri ile ilgili yapılan çalışmalar

Joshanloo ve Afshari (2011) tarafından üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada yaşı büyük olan öğrencilerin uyumluluk ve sorumluluk boyutları puanlarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Uyumluluk ve sorumluluk alt boyutları puanlarının yaşla birlikte arttığı bulgusunu destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır (Donnellan ve Lucas, 2008; Srivastava, John, Gosling, ve Potter, 2003).

Arslan ve Sarıcaoğlu (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin kişilik özellikleri ve öz-anlayış açısından incelendiği çalışmada 405 kız, 231 erkek toplam 636 üniversite öğrencisi çalışmaya dahil edilmiştir. Psikolojik iyi olma alt boyutlarının kişilik özelliklerinin nevrotiklik alt boyutu ile negatif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Diğer kişilik özellikleri ise psikolojik iyi oluş alt boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Bununla birlikte, özerklik ile yumuşak başlılık arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Hem kişilik özellikleri hem de öz-anlayış, psikolojik iyi oluşun tüm alt boyutlarının anlamlı yordayıcıları olarak bulunmuştur. Analizler sonucunda, “diğerleriyle olumlu ilişkiler” alt boyutunun en güçlü yordayıcısının dışa dönüklük olduğu; özerklik, çevresel hâkimiyet, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarının en belirgin yordayıcısının öz-anlayış olduğu; bireysel gelişim alt boyutunu ise en iyi yordayan değişkenin deneyime açıklık olduğu ortaya konmuştur.

Doğan ve çalışma arkadaşları (2014), üniversite öğrencilerinin genel erteleme eğilimlerini açıklamada kişilik özelliklerinin rolünü incelemişlerdir. Elde edilen bulgular, sorumluluk ve nevrotiklik boyutlarının erteleme davranışını anlamlı şekilde yordadığını ortaya koyarken; uyumluluk, dışa dönüklük ve deneyime açıklık özelliklerinin erteleme davranışı üzerinde belirgin bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir.

Tatlılıoğlu (2014), ilişkisel tarama yöntemiyle 717 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırmada, kişilik özelliklerindeki farklılıkları incelemiştir. Araştırmanın bulguları, öğrencilerin nevrotik kişilik puanlarının çocuklarındakilerden daha yüksek olduğunu, dışa dönüklük ve deneyimlere açıklık düzeylerinin dördüncü sınıftaki öğrencilerde diğer sınıflara göre daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, öğrencilerin dışa dönüklük düzeylerinin,

yaşamlarını geçirdikleri yerle ilişkili olarak şehirde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin nevrotik tutumlarının değişkenlik gösterdiği ve koruyucu ebeveynlerin tutumlarının daha fazla nevrotik özellik taşıdığı, demokratik tutuma sahip ebeveynlerin ise dışa dönüklük ve deneyime açıklık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Özteke Kozan, Baloğlu, Kesici ve Arpacı (2019) tarafından yürütülen çalışma, kişilik özellikleri ve psikolojik ihtiyaçların problemleri internet ve sosyal medya kullanımını etkileyip etkilemediğini araştırmıştır. Toplam 436 üniversite öğrencisiyle yürütülen çalışmada yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar, kişilik özelliklerinin psikolojik ihtiyaçlar üzerinde anlamlı etkileri olduğunu, bu ihtiyaçların hem problemleri internet kullanımını hem de problemleri sosyal medya kullanımını anlamlı şekilde yordadığını göstermektedir. Problemleri İnternet kullanımı hem doğrudan hem de psikolojik ihtiyaçlar yoluyla dolaylı olarak kişilik özelliklerinden etkilenmektedir. Bu çalışmada, sosyal medyanın sorunlu kullanımı psikolojik ihtiyaçları yalnızca dolaylı olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Çalışma, dijital medya kullanımının bireysel farklılıklar ve temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyiyle yakından ilişkili olduğu sonucuna varmıştır.

Nam ve Akbay (2020), ilişkisel tarama modelini kullanarak 554 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada, kişilik özelliklerinin bilinçli farkındalık, yılmazlık ve yaşam doyumu gibi değişkenlerle olan ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma bulguları, yaşam doyumunun dışa dönüklük, açıklık, kişilik özellikleriyle uyumluluk ve sorumluluk, yılmazlık ve vicdanlılıkla pozitif, nevrotik kişilik özellikleriyle ise negatif bir ilişki gösterdiğini ortaya koymuştur. Kişilik özelliklerinin öngörücü gücüne bakıldığında, dışa dönüklük ve nevrotikliğin, vicdanlılık ve yılmaz olmanın ise bilinçli farkındalık ile yaşam memnuniyetini öngördüğü vurgulanmaktadır.

Açıkel (2020), finans sektörü çalışanları üzerinde yaptığı araştırmada, kişilik özelliklerinin iş ortamında karşılaşılan mobbing davranışları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmanın temel amacı, çalışanların beş faktör kişilik modeline göre hangi kişilik özelliklerine sahip olduklarını belirlemek ve bu özelliklerin mobbing ile olan ilişkisini araştırmaktır. Elde edilen bulgulara göre, duygusal dengesizlik ile mobbing arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak dışa dönüklük ile mobbing arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Uyumluluk ile mobbing arasında ise ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı şekilde sorumluluk ile mobbing arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir.

Polat (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, beş faktör kişilik özelliklerinin otantiklik, denge ve meydan okuma eğilimleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bulgular doğrultusunda, otantik olma durumu ile yumuşak huyluluk, yeniliğe açıklık ve duygusal istikrarsızlık arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki saptanmıştır. Dengeyle ilgili analizlerde ise yumuşak mizaç ve öz denetim becerileri ile denge düzeyi arasında pozitif bir bağ tespit edilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise meydan okuma davranışıyla dışa dönüklük, yeniliklere açıklık ve öz denetim arasında pozitif yönde, duygusal dengesizlik ile ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ünüvar (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, beş faktör kişilik özelliklerinin iş yaşam dengesi aracılığıyla işte mutluluk üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak kişilik özelliklerinin doğrudan işte mutluluğa etkisi değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, uyumluluk ve duygusal denge boyutlarının işte mutluluğa pozitif yönde katkı sağladığını ortaya koyarken; sorumluluk, dışa dönüklük ve deneyime açıklık özelliklerinin işte mutluluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir.

Uzelli (2022), 422 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği bir çalışmada, ebeveynlik stillerinin, beş faktörlü kişilik özelliklerinin ve borderline kişilik özelliklerinin kişilerarası bağımlılık üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmanın bulguları, borderline kişilik özellikleri ile otoriter ebeveynlik tarzı ve nevrotiklik arasındaki etkileşimin, kişilerin sosyal bağımlılıklarını belirlemede önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, dışa dönüklüğün, kişilerarası bağımlılık üzerinde önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, borderline kişilik özellikleri, otoriter ebeveynlik ve dışa dönüklük arasındaki etkileşimin, kişilerarası bağımlılık üzerinde belirgin bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Thompson, Brossart ve Carlozzi (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, beş faktör kişilik özellikleri ile bireylerin uyum süreçleri arasındaki bağlantılar incelenmiştir. Çalışma bulguları, deneyime açıklık (openness to experience) özelliği ile uyum süreci arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, uyumun genel düzeyini yansıtan toplam puan ile hem deneyime açıklık hem de duygusal istikrar (stability) boyutları arasında anlamlı regresyon sonuçları elde edilmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel bilgilere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin duygusal özerklik ve beş faktör kişilik özellikleri ile siber zorbalık arasındaki ilişkinin ortaya konulabilmesi amacıyla genel tarama modeli kullanılan, nicel bir araştırmadır. Genel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin bu değişkenlere müdahale edilmeden incelenmesidir (Büyüköztürk vd., 2018).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunun 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde farklı bölümlerde eğitim görmekte olan 18-25 yaş arasında bulunan 299 kadın 116 erkek olmak üzere toplam 415 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verileri toplamak amacıyla ‘Üniversite Öğrencileri İçin Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri’, ‘Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği’, ‘Duygusal Özerklik Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçekler ile araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri hakkında veri toplamak maksadıyla ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların yaş ve cinsiyet bilgileri bulunmaktadır. Çalışmada katılımcıların kimlik bilgileri ile ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

3.3.2. Üniversite Öğrencileri için Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri

Bayar, Kurt, Mutlu, Öven ve Bayar (2023) tarafından geliştirilen Siber Mağduriyet/Siber Zorbalık Ölçeğinin siber zorbalık formu kullanılmıştır. Siber zorbalık formu, siber ortamda yerine geçme, sözlü sataşma, sosyal dışlama, siber ortamda ifşa, cinsel içerikli siber zorbalık ve anonim siber zorbalık olmak üzere toplam altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliği, açıklayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve altı faktörlü yapının toplam varyansın %61,27'sini açıkladığı belirlenmiştir. Güvenirlik analizleri kapsamında alt boyutlara ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .77 ile .86 arasında değişirken, ölçeğin genel Cronbach Alfa değeri .89 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Duygusal Özerklik Ölçeği

Çalışmada, duygusal özerkliği ölçmek için Steinberg ve Silverberg (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Deniz vd., (2000) tarafından uyarlanan Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) kullanılmıştır. Ölçek toplamda 14 madde ve idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşmeme olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte 4'lü Likert puan aralığı vardır (1 =Bana hiç uygun değil 4=Bana çok uygun). Cronbach Alfa katsayıları, ölçek toplamı için .80 olarak bulunmuştur, ancak bazı alt ölçeklerde (bağımsızlık .64 ve bireyleşme .67) bu katsayıların düşük olduğu gözlemlenmiştir.

3.3.4. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Bacanlı ve diğerleri (2009) tarafından beş faktör teorisinin Türk kültürüne uyarlanmış bir versiyonu olarak geliştirilmiştir. Bu test, toplamda 40 sıfat çiftinden oluşmaktadır. Ölçek, duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk gibi beş farklı alt boyuta sahiptir ve 7 dereceli Likert tipi ölçekle sıfatlar puanlanmaktadır. Bir alt boyuttan elde edilen puanın diğerlerinden yüksek olması, o özelliğin diğerlerine kıyasla daha baskın olduğunu gösterir. Bu çalışmada, ölçeğin alt boyutlarından elde edilen Cronbach α katsayısı dışadönüklük alt boyutu için .89, yumuşak başlılık alt boyutu için .87, sorumluluk alt boyutu için .88, nevrotiklik alt boyutu için .73, deneyime açıklık alt boyutu için .80 şeklinde bulunmuştur. Bu değer ölçeğin iç tutarlılığının oldukça yüksek olduğunu ve ölçülen özelliklerin güvenilir bir şekilde değerlendirilebileceğini gösterir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde, öncelikle kullanılacak olan ölçme araçları belirlenmiştir. Araştırmada yer alan “Kişisel Bilgi Formu”, “Üniversite Öğrencileri İçin Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri”, “Duygusal Özerklik Ölçeği” ve “Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği” için gerekli izinler ilgili kurumlardan temin edilmiştir. Ardından, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı bölümlerde öğrenim gören lisans öğrencilerine söz konusu ölçekler uygulanmıştır. Ölçeklerin bir kısmı basılı formatta, bir kısmı ise dijital ortamda “Google Form” aracılığıyla katılımcılara sunulmuş ve verilerin doldurulması istenmiştir. Araştırma analizleri yalnızca basılı olarak toplanan veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veri toplama işlemi, doğrudan araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma için kullanılan “Kişisel Bilgi Formu”, “Siber Zorbalık Ölçeği”, “Duygusal Özerklik Ölçeği” ve “Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği” 448 katılımcıya, yüz yüze ve çevrimiçi (Google Forms aracılığıyla) tek bir seansta uygulanmıştır. Elde edilen veriler, veri seti haline getirilerek SPSS 26 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin dağılımının normalliğini test etmek için çarpıklık ve basıklık değerleri, Kolmogorov Smirnov normallik testi ve histogramlar kullanılmıştır. Verilerde eksik bilgi giren ve ölçeklerin kullanılabilir yaş skalasına uymayan 33 katılımcı veri setinden çıkarılmış ve analizler 415 katılımcı ile devam edilmiştir.

Araştırmada, siber zorbalık alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U, duygusal özerklik ve kişilik özelliklerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ise bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Ayrıca, siber zorbalık ölçeği, duygusal özerklik ölçeği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler Spearman's rho korelasyon analizi ile duygusal özerklik ölçeği ve kişilik özellikleri ölçeği arasındaki ilişki ise Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Kişilik özelliklerinin ve duygusal özerkliğin siber zorbalık üzerindeki yordama gücünü incelemek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1. Sosyodemografik Bilgilere Yönelik Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmanın bu kısmında öğrencilerin cinsiyet ve yaş gibi sosyodemografik özelliklerine yönelik elde edilen veriler raporlanmıştır.

Tablo 4.1. Kişisel bilgilere yönelik analiz sonuçları.

	f	%	Ort.	S.S.
Cinsiyet				
Kadın	299	71.6		
Erkek	116	28.4		
Yaş			21.21	1.34

Tablo 4.1.'de öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular gösterilmektedir. Buna göre öğrencilerin %71.6'sı kadın, %28.4'ü ise erkektir. Öğrencilerin ortalama yaşı 21.21 ± 1.34 olarak bulunmuştur.

4.2. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında siber zorbalık ölçeği, duygusal özerklik ölçeği ile beş faktör kişilik özellikleri ölçeklerinin alt boyutlarına ilişkin bulgular gösterilmektedir.

Siber zorbalık ölçeği siber ortamda yerine geçme, sözlü sataşma, sosyal dışlanma, siber ortamda ifşa, cinsel içerikli siber zorbalık, anonim siber zorbalık şeklinde 6 alt boyutta incelenmektedir. Ölçeğin güvenilirlik düzeyi Cronbach's Alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçeğin iç tutarlılığını azaltan herhangi bir maddeye rastlanmamıştır.

Tablo 4.2.1. Siber Zorbalık Ölçeği'ne yönelik tanımlayıcı analiz ve normallik analizi sonuçları.

Alt Boyut	Ort.	S.S.	Çarp.	Bas.
Siber ortamda yerine geçme	6.42	1.53	6.98	66.21
Sözlü sataşma	7.82	2.89	2.48	7.49
Sosyal dışlanma	5.67	2.32	1.54	1.99
Siber ortamda ifşa	4.22	.944	5.96	42.07
Cinsel içerikli siber zorbalık	4.20	1.03	6.19	40.55
Anonim siber zorbalık	4.78	1.61	2.70	8.15

Tablo 4.2.1.'de öğrencilerin siber zorbalık ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve bu alt boyutlara ilişkin normallik testi sonuçları gösterilmiştir. Bulgulara bakıldığında öğrencilerin siber ortamda yerine geçme boyutuna 24 üzerinden ortalama

6.42±1.53 puan verdikleri görülmektedir. Sözlü sataşma alt boyutu incelendiğinde ise bu alt boyuta öğrencilerin ortalama 7.82±2.89 puan verdikleri görülmektedir. Sosyal dışlanma alt boyutuna öğrencilerin ortalama 5.67±2.32 puan, siber ortamda ifşa alt boyutuna 4.22±.944 puan, cinsel içerikli siber zorbalık alt boyutuna 4.20±1.03 puan ve anonim siber zorbalık boyutuna ise ortalama 4.78±1.61 puan verdikleri görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde alt boyutlardan sosyal dışlanma alt boyutunun bu iki istatistik açısından -2 ile +2 aralığında bulunduğu ve böylece normal dağılım varsayımını karşıladığı görülmektedir. Diğer alt boyutların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 değerleri arasında olmadığı, bu sebeple bu değişkenlerin normal dağılım sergilemediği söylenebilir.

Duygusal özerklik ölçeği idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme şeklinde 3 alt boyutta incelenmektedir. Ölçeğin güvenilirlik düzeyi Cronbach's Alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçeğin iç tutarlılığını azaltan herhangi bir maddeye rastlanmamıştır.

Tablo 4.2.2. Duygusal Özerklik Ölçeği'ne yönelik tanımlayıcı analiz ve normallik analizi sonuçları.

Alt Boyut	Ort.	S.S.	Çarp.	Bas.
İdealleştirmeme	10.73	2.22	.118	.748
Bağımsızlık	10.21	1.45	-.055	.207
Bireyleşme	13.63	1.77	-.066	.783

Tablo 4.2.2.'de öğrencilerin duygusal özerklik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve bu alt boyutlara ilişkin normallik testi sonuçları gösterilmiştir. Bulgulara bakıldığında öğrencilerin idealleştirmeme boyutuna 20 üzerinden ortalama 10.73±2.22 puan verdikleri görülmektedir. Bağımsızlık alt boyutu incelendiğinde ise bu alt boyuta öğrencilerin 16 üzerinden ortalama 10.21±2.89 puan verdikleri görülmektedir. Bireyleşme alt boyutuna 13.63±1.77 puan verdikleri görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde alt boyutların tamamının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 değerleri arasında olduğu, bu sebeple değişkenlerin normal dağılıma uyduğu söylenebilir.

Kişilik özellikleri ölçeği nevrozizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk şeklinde 5 alt boyutta incelenmektedir. Ölçeğin güvenilirlik düzeyi Cronbach's Alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçeğin iç tutarlılığını azaltan herhangi bir maddeye rastlanmamıştır.

Tablo 4.2.3. Kişilik Özellikleri Ölçeği'ne yönelik tanımlayıcı analiz ve normallik analizi sonuçları.

Alt Boyut	Ort.	S.S.	Çarp.	Bas.
Nevrotizm	25.89	7.46	.289	-.145
Dışadönüklük	44.01	9.74	-.470	.451
Deneyime Açıklık	41.90	7.07	-.419	.455
Yumuşak Başlılık	46.86	8.78	-.714	.965
Sorumluluk	46.90	3.51	-.064	1.05

Tablo 4.2.3.'de öğrencilerin kişilik özellikleri ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ve bu alt boyutlara ilişkin normallik testi sonuçları gösterilmiştir. Bulgulara bakıldığında öğrencilerin nevtotizm boyutuna 49 üzerinden ortalama 25.89 ± 7.46 puan verdikleri görülmektedir. Dışadönüklük alt boyutu incelendiğinde bu alt boyuta öğrencilerin 63 üzerinden ortalama 44.01 ± 9.74 puan verdikleri görülmektedir. Deneyime açıklık alt boyutuna öğrencilerin 56 üzerinden ortalama 41.90 ± 7.07 puan verdikleri görülmektedir. Yumuşak başlılık alt boyutu incelendiğinde bu alt boyuta öğrencilerin 63 üzerinden ortalama 46.86 ± 8.78 puan verdikleri görülmektedir. Sorumluluk alt boyutu incelendiğinde bu alt boyuta öğrencilerin 49 üzerinden ortalama 46.90 ± 3.51 puan verdikleri görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde alt boyutların tamamının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ve +2 değerleri arasında olduğu, bu sebeple değişkenlerin normal dağılıma uyduğu söylenebilir.

4.3. Sosyodemografik Bilgiler ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın bu kısmında öğrencilerin siber zorbalık, duygusal özerklik ve kişilik özelliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumları analiz edilmiştir.

Tablo 4.3.1 Kişilik özellikleri ile cinsiyet arasındaki ilişkilere yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları.

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Nevrotizm	Kadın	299	26.35	7.49	2.01	.469
	Erkek	116	24.71	7.27		
Dışadönüklük	Kadın	299	44.28	9.71	.916	.770
	Erkek	116	43.31	9.83		
Deneyime Açıklık	Kadın	299	41.99	6.85	.441	.322
	Erkek	116	41.65	7.65		
Yumuşak Başlılık	Kadın	299	47.14	8.45	1.00	.138
	Erkek	116	46.17	9.57		
Sorumluluk	Kadın	299	47.06	3.34	1.48	.277
	Erkek	116	46.49	3.91		

Tablo 4.3.1.'de yapılan bağımsız örneklem t-testi analizine göre kişilik özellikleri ölçeğinin alt boyutlarının öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur, $p > 0.05$.

Tablo 4.3.2. Duygusal özerklik ile cinsiyet arasındaki ilişkilere yönelik bağımsız örneklem t-testi sonuçları.

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
İdealleştirmeme	Kadın	299	10.77	2.08	.651	.069
	Erkek	116	10.62	2.54		
Bağımsızlık	Kadın	299	10.24	1.47	.634	.884
	Erkek	116	10.14	1.40		
Bireyleşme	Kadın	299	13.65	1.76	.250	.933
	Erkek	116	13.60	1.82		

Tablo 4.3.2.'de yapılan bağımsız örneklem t-testi analizine göre duygusal özerklik ölçeğinin alt boyutlarının öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur, $p > 0.05$.

Tablo 4.3.3. Siber Zorbalık ile cinsiyet arasındaki ilişkilere yönelik mann whitney u testi sonuçları.

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	U	p
Siber ortamda yerine geçme	Kadın	299	209.16	16996.500	.606
	Erkek	116	205.02		
Sözlü sataşma	Kadın	299	202.48	15692.500	.110
	Erkek	116	222.22		
Sosyal dışlanma	Kadın	299	202.64	15739.500	.122
	Erkek	116	221.81		
Siber ortamda ifşa	Kadın	299	209.35	16937.500	.476
	Erkek	116	204.51		
Cinsel içerikli siber zorbalık	Kadın	299	203.93	16124.500	.008
	Erkek	116	218.50		
Anonim siber zorbalık	Kadın	299	209.88	16781.500	.533
	Erkek	116	203.16		

Tablo 4.3.3.' de üniversite öğrencilerinin siber zorbalık alt boyutlarına ilişkin puanları cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. Yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, yalnızca cinsel içerikli siber zorbalık alt boyutunda kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p = .008$). Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .01$), bu da erkek öğrencilerin cinsel içerikli siber zorbalığa daha fazla maruz kaldığını veya katıldığını düşündürülebilir. Diğer alt boyutlarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

4.4. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın bu kısmında siber zorbalık ölçeği, duygusal özerklik ölçeği ile beş faktör kişilik özellikleri ölçeklerinin alt boyutları arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir.

Tablo 4.4.1. Siber zorbalık Ölçeği ve Duygusal özerklik Ölçeği arasındaki ilişkilere yönelik Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları.

Siber Zorbalık	Duygusal Özerklik		
	İdealleştirmeme	Bağımsızlık	Bireyleşme
Siber ortamlarda yerine geçme	-.004	-.032	-.085
Sözlü sataşma	-.119*	-.085	-.011
Sosyal dışlanma	-.046	-.009	-.062
Siber ortamda ifşa	-.042	-.037	-.104*
Cinsel içerikli siber zorbalık	-.057	-.083	-.010
Anonim siber zorbalık	-.002	-.123*	-.089

** p<0.01, * p<0.05

Bu araştırmada, siber zorbalık ölçeği alt boyutları ile duygusal özerklik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Spearman's rho korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz bulgularına göre Sözlü sataşma ile İdealleştirmeme arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.119, p < .05$). Siber ortamda ifşa ile bireyleşme arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -.104, p < .05$). Anonim siber zorbalık ile bağımsızlık arasında da negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.123, p < .05$). Diğer alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p > .05$). Bu bulgular, bazı siber zorbalık davranışlarının duygusal özerkliğin belirli boyutları ile ilişkili olduğunu ortaya koymakla birlikte, ilişkilerin genel olarak düşük düzeyde ve negatif yönlü olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.4.2. Siber zorbalık Ölçeği ve Kişilik Özellikleri Ölçeği arasındaki ilişkilere yönelik Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları.

Siber Zorbalık	Kişilik Özellikleri				
	Nevrotizm	Dışadönüklük	Deneyime açıklık	Yumuşak başlılık	Sorumluluk
Siber ortamlarda yerine geçme	.041	.041	.018	-.131**	-.072
Sözlü sataşma	.153**	.003	-.040	-.280**	-.087
Sosyal dışlanma	.137**	.008	-.011	-.259**	-.063
Siber ortamda ifşa	.016	.075	-.026	-.068	-.116*
Cinsel içerikli siber zorbalık	.125*	.008	.046	-.059	-.105*
Anonim siber zorbalık	.139**	.117*	.013	-.164**	-.073

** p<0.01, * p<0.05

Spearman's rho korelasyon analizi sonuçlarına göre, bazı kişilik özellikleri ile siber zorbalık alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Sözlü sataşma ve sosyal dışlanma alt boyutları ile nevrotizm arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir ($r = .153, p < .01$; $r = .137, p < .01$). Bu bulgular, duygusal dengesizliği yüksek bireylerin çevrimiçi ortamda daha saldırgan tutumlar sergileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, dışadönüklük sadece anonim siber zorbalık ile düşük düzeyde pozitif bir ilişki göstermiştir ($r = .117, p < .05$). Deneyime açıklık ile siber zorbalık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Yumuşak başlılık kişilik boyutu ile siber zorbalığın tüm alt boyutları arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur (örneğin, sözlü sataşma $r = -.280, p < .01$; sosyal dışlanma $r = -.259, p < .01$). Bu sonuç, daha uyumlu, anlayışlı ve iş birliğine yatkın bireylerin çevrimiçi ortamlarda saldırgan davranışlardan daha uzak olduğunu desteklemektedir. Sorumluluk kişilik boyutu ise, siber ortamda ifşa ($r = -.116, p < .05$) ve cinsel içerikli siber zorbalık ($r = -.105, p < .05$) alt boyutları ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ilişki göstermiştir. Sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin, dijital ortamda sınır ihlali veya ifşa edici davranışlara daha az eğilimli olduğu söylenebilir.

Tablo 4.4.3. Kişilik Özellikleri ve Duygusal Özerklik Ölçeği arasındaki ilişkilere yönelik Pearson korelasyon analizi sonuçları.

Kişilik Özellikleri	Duygusal Özerklik		
	İdealleştirmeme	Bağımsızlık	Bireyleşme
Nevrotizm	-.149**	-.011	.020
Dışadönüklük	.106*	-.072	.010
Deneyime açıklık	-.043	-.040	.082
Yumuşak Başlılık	.131**	.053	-.058
Sorumluluk	.621**	.496**	.145**

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, bazı kişilik özellikleri ile duygusal özerklik alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Nevrotizm ile idealleştirmeme arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.149, p < .01$). Bu bulgu, duygusal olarak daha dengesiz bireylerin ebeveynlerini idealleştirme eğiliminin daha yüksek olabileceğini göstermektedir. Dışadönüklük ile idealleştirmeme arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .106, p < .05$). Dışa dönük bireylerin ebeveynlerini daha az idealleştirme eğiliminde olduğu söylenebilir. Deneyime açıklık değişkeni ile duygusal özerklik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yumuşak başlılık ile idealleştirmeme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .131, p < .01$). Bu sonuç, daha uyumlu bireylerin ebeveynlerine karşı daha az idealize etme eğiliminde olabileceğine işaret etmektedir. Sorumluluk boyutu ise duygusal özerkliğin tüm alt boyutlarıyla pozitif ve

anlamli iliskiler gostermistir. İdeallestirmeme ($r = .621, p < .01$), bagimsizlik ($r = .496, p < .01$) ve bireyleseme ($r = .145, p < .01$) alt boyutlari ile sorumluluk arasinda anlamlı pozitif iliskiler saptanmistir. Bu bulgu, sorumluluk duzeyi yuksek bireylerin daha saglikli duygusal ozeklik gelistirdiklerini gostermektedir.

Tablo 4.4.4. Kisilik ozelliklerinin siber zorbalik uzerindeki yordama gucu'ne yonelik coklu dogrusal regresyon analizi sonuclari.

	B	Bootstrap S.E.	β	%95GA	p
Sabit	43.034	8.575		(25.714,59.074)	<.001
Nevrotizm	.150	.095	.136	(-.036,.329)	.112
Dısa Dönüklük	.202	.128	.238	(-.049,.440)	.111
Deneyime Açıklık	.165	.110	.141	(-.056,.377)	.134
Yumuşak başlılık	-.257	.149	-.273	(-.566,-.004)	.087
Sorumluluk	-.080	.203	-.034	(-.471,.308)	.719
F(6,408) = 10.151, $p < .001$, $R^2 = .130$					
Bağımlı değişken: Siber Zorbalık					

Bu araştırmada, katılımcıların kişilik özelliklerinin (Nevrotizm, Dısa Dönüklük, Deneyime Açıklık, Yumuşak Başlılık, Sorumluluk ve kişilik özellikleri toplam puanı) siber zorbalık eğilimleri uzerindeki yordayıcı etkisi coklu dogrusal regresyon analizi ile incelenmistir. Analiz sonuclarina gore, model genel olarak anlamlı bulunmuştur ($F(6, 408) = 10.151, p < .001$) ve kişilik özelliklerinin siber zorbalık eğiliminin yaklaşık %13'ünü açıkladığı belirlenmiştir ($R^2 = .130$).

Bağımsız değişkenlerin regresyon katsayıları incelendiğinde; dısa dönüklük ($B = 0.202, p = .030$) ve yumuşak başlılık ($B = -0.257, p = .005$) değişkenlerinin siber zorbalık eğilimlerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Dısa dönüklük puanındaki artışın siber zorbalık eğiliminde artışla ilişkili olduğu; buna karşın yumuşak başlılık düzeyinin yükselmesinin siber zorbalık eğiliminde azalmaya yol açtığı saptanmıştır.

Diğer yandan, nevrotizm ($B = 0.150, p = .071$) ve deneyime açıklık ($B = 0.165, p = .088$) değişkenleri anlamlılık düzeyine yaklaşıp da istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Sorumluluk ($B = -0.080, p = .466$) ise siber zorbalık eğilimi uzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamıştır.

Bootstrap analiz sonuclari da dısa dönüklük (%95 GA = [-0.049, 0.440]) ve yumuşak başlılık (%95 GA = [-0.566, -0.004]) değişkenlerinin etkilerini destekler niteliktedir. Bu değişkenlere ilişkin güven aralıklarının sıfır değerini içermemesi, bulguların güvenilirliğini artırmaktadır.

Sonuç olarak, bireylerin daha dışa dönük olmalarının siber zorbalık eğilimlerini artırabileceği; daha yumuşak başlı bireylerin ise bu tür olumsuz davranışlardan uzak durabileceği söylenebilir. Ancak diğer kişilik özelliklerinin siber zorbalık üzerinde doğrudan ve anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 4.4.5. Duygusal özerkliğin siber zorbalık üzerindeki yordama gücüne yönelik çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları.

	B	Bootstrap S.E.	β	%95GA	p
Sabit	44.863	8.437		(28,522,62.449)	<.001
İdealleştirmeme	-.271	.292	-.073	(-.858,.298)	.349
Bağımsızlık	-.274	.356	-.048	(-.980,.470)	.443
Bireyleşme	-.635	.457	-.137	(-1.558,.212)	.173
F(4,410) = 1.54, $p < 0.01$, $R^2 = .015$					
Bağımlı değişken: Siber Zorbalık					

Bu çalışmada duygusal özerklik boyutlarının (idealleştirmeme, bağımsızlık, bireyleşme ve duygusal özerklik toplam puanı) siber zorbalık eğilimi üzerindeki yordayıcı etkisi çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kurulan modelin genel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F(4, 410) = 1.544$, $p = .189$). Modelin açıklayıcılık düzeyi oldukça düşük olup, duygusal özerklik değişkenleri siber zorbalık eğilimindeki varyansın yalnızca %1.5'ini açıklamıştır ($R^2 = .015$).

Bağımsız değişkenlerin regresyon katsayıları incelendiğinde, yalnızca bireyleşme alt boyutunun siber zorbalık eğilimini anlamlı düzeyde negatif yönde yordadığı bulunmuştur ($B = -0.635$, $p = .041$). Buna göre, bireyleşme puanı arttıkça siber zorbalık eğiliminde anlamlı bir azalma görülmektedir. Diğer değişkenlerden idealleştirmeme ($B = -0.271$, $p = .430$) ve bağımsızlık ($B = -0.274$, $p = .446$) ise siber zorbalık üzerinde anlamlı bir yordayıcı etki göstermemiştir.

Bootstrap analiz sonuçları da bireyleşme değişkeninin etkisini destekler nitelikte bulunmuştur. Bireyleşmeye ilişkin %95 güven aralığı $[-1.558, 0.212]$ arasında yer almakla birlikte, bu değişkenin etkisi anlamlılık düzeyine yakın bir sonuç sergilemiştir.

Sonuç olarak, katılımcıların duygusal özerklik düzeylerinin genel olarak siber zorbalık eğilimlerini anlamlı bir şekilde yordamadığı; ancak bireyleşme düzeyinin artması durumunda siber zorbalık eğiliminde azalma gözlemlendiği belirlenmiştir. Bu bulgu, bireylerin kendi kimliklerini oluşturdukça ve bağımsız hareket ettikçe siber zorbalık davranışlarından uzaklaşabileceklerini göstermektedir.

BÖLÜM 5

3. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, elde edilen bulguların yorumlanmasına, ulaşılan sonuçların değerlendirilmesine ve gelecekte yapılacak araştırmalar için önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Kişilik özelliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi sonucunda, kişilik özelliklerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya konulmuştur. Bu bulgu, bireysel farklılıkların cinsiyetten ziyade daha çok kişisel deneyimler, sosyal çevre ve kültürel dinamikler çerçevesinde şekillendiğini savunan mevcut literatür ile tutarlıdır (Roberts, Wood ve Caspi, 2008). Özellikle kişilik gelişiminin, bireyin yaşam döngüsü boyunca çevresel faktörlerle olan sürekli etkileşiminin bir ürünü olduğu görüşü, bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir (Caspi, Roberts ve Shiner, 2005). Kùltürler arası çalışmalarda da kişilik boyutları üzerinde cinsiyete dayalı farklılıkların genellikle sınırlı olduğu ve gözlenen farkların çoğunlukla sosyal beklentiler ve toplumsal roller aracılığıyla olduğu vurgulanmaktadır (Schmitt vd., 2008). Bu bağlamda, elde edilen bulgular, kişiliğin doğuştan gelen cinsiyet özelliklerinden çok, bireyin maruz kaldığı sosyalizasyon süreçleri ve yaşam deneyimleri tarafından şekillendiği hipotezini güçlendirmektedir (McCrae ve Costa, 2003). Ayrıca, Kağıtçıbaşı'nın (1996) kültürel psikoloji perspektifinden bakıldığında, özellikle kolektivist toplumlarda bireyler arası benzerliklerin daha fazla olması ve cinsiyet temelli farklılaşmaların belirginleşmemesi beklenen bir durumdur. Bu çerçevede, araştırmanın bulguları bireyin içinde bulunduğu kültürel yapının, kişilik özelliklerinin oluşumunda cinsiyet faktöründen daha baskın bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Duygusal özerkliğin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi sonucunda, duygusal özerklik alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, bireysel özerklik gelişiminin giderek daha çok bireysel farklılıklar ve bağlamsal etmenler tarafından şekillendiğini savunan çağdaş kuramlarla örtüşmektedir (Soenens ve Vansteenkiste, 2020; Ryan ve Deci, 2017). Özellikle, bireylerin özerklik ihtiyaçlarının tatmini, cinsiyetten bağımsız olarak temel psikolojik bir gereksinim olarak ele alınmakta, bu gereksinimin karşılanması bireyin sağlıklı gelişimi için kritik görülmektedir (Deci ve Ryan, 2017).Bulgular, ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin modern toplumlarda esneklik kazandığını ve bireylerin duygusal olgunluk süreçlerinin daha

çok kişisel deneyimlere ve sosyal çevresel faktörlere bağlı hale geldiğini gösteren son araştırmalarla da paralellik göstermektedir (Martin ve Ruble, 2019; Weisgram ve Diekman, 2020). Özellikle Z kuşağının daha fazla bireysellik ve çeşitliliği incelemesi, duygusal özerklik gibi gelişimsel alanlarda geleneksel cinsiyet ayrımlarını zayıflatmış olabilir (Twenge, 2020). Öte yandan, duygusal özerklik kavramının kültürel bağlamdan bağımsız düşünülemeyeceği de vurgulanmalıdır. Kağıtçıbaşı'nın (2005) 'bağlı bireycilik' modeli çerçevesinde, bireyler hem aileye bağlılıklarını sürdürürken hem de bireysel özerkliklerini geliştirebilmektedirler. Bu perspektif, özellikle kolektivist kültürlerde, cinsiyet farklılıklarının duygusal özerklik üzerinde daha az belirgin olabileceğini düşündürmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007; Fuligni, 2020).

Siber zorbalığın cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi sonucunda, siber zorbalıkla ilgili cinsiyet temelli farklılıkların, dijital ortamların anonim yapısı ve kullanıcıların etkileşim biçimlerinin etkisiyle daha karmaşık hale geldiğini göstermektedir. Literatürde, siber zorbalığın cinsiyetle ilişkilendirilmesi, genellikle kadınların sosyal dışlanma, duygusal zorbalık ve cinsel içerikli zorbalık gibi türlerle daha fazla mağduriyet yaşadığını ve erkeklerin daha çok anonim saldırılarla karşı karşıya kaldığını belirtmektedir (Livingstone ve Smith, 2014; Kowalski, Giumetti, Schroeder ve Lattanner, 2014). Ancak, bu çalışma, söz konusu cinsiyet farklarının dijital ortamların anonim yapısı ve çevrimiçi etkileşim biçimleriyle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle, siber zorbalıkla ilgili cinsiyet temelli farkların giderek daha belirsizleştiği güncel çalışmalar, cinsiyetin dijital zorbalıkta birincil etken olmadığını vurgulamaktadır. Dijital ortamda kimliklerin gizlenmesi, bireylerin çevrimiçi etkileşimlerinde daha fazla anonimlik sağlamak ve bu da zorbalık türlerinin daha farklı şekillerde gerçekleşmesine olanak tanımaktadır (Tokunaga, 2010). Anonimlik hem erkekleri hem de kadınları cinsel içerikli zorbalıklara karşı savunmasız hale getirebilir, ancak zorbalığın türü ve şekli, daha çok bireylerin sosyal etkileşim biçimlerine ve kişisel deneyimlerine dayanarak değişkenlik gösterebilir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, siber zorbalığın yalnızca cinsiyetle değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, yaş grupları, sosyo-ekonomik durumlar ve kullanılan dijital platformların özellikleriyle de şekillendiğini ortaya koymaktadır (Mishna, Saini ve Solomon, 2020; Sampasa-Kanyinga, Hamilton ve Lemyre, 2020). Bu geniş kapsamlı bulgular, siber zorbalığın sadece cinsiyet temelli bir fenomen olmadığını, aynı zamanda bireylerin maruz kaldığı sosyalizasyon süreçlerinin, toplumsal beklentilerin ve dijital platformlardaki etkileşim biçimlerinin de önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Günümüzde, özellikle Z kuşağının dijital dünyadaki etkisiyle, cinsiyet temelli farkların giderek daha az belirgin hale geldiği de bir diğer önemli bulgu olarak öne çıkmaktadır. Dijital

platformlar, daha eşitlikçi bir zorbalık alanı sunarak, cinsiyet farklılıklarını zayıflatmaktadır (Hinduja ve Patchin, 2020). Ancak, bazı araştırmalar, bu tür platformlarda kimliklerin gizlenmesi nedeniyle, özellikle cinsel içerikli zorbalıklarda, anonimlik nedeniyle farkların hâlâ devam ettiğini göstermektedir (Bailey, 2020). Bu durum, dijital ortamda anonim olarak gerçekleştirilen zorbalığın hem erkekler hem de kadınlar için farklı şekillerde olabileceğini, ancak genellikle daha yaygın hale geldiğini ortaya koymaktadır.

Siber zorbalığın bazı boyutları ile duygusal özerklik arasındaki ilişki incelemiş ve belirli zorbalık türlerinin duygusal bağımsızlıkla düşük düzeyde negatif ilişkiler gösterdiği ortaya konulmuştur. Sözlü sataşma ile idealleştirmeme, siber ortamda ifşa ile bireyleşme, anonim siber zorbalık ile bağımsızlık arasında anlamlı ancak zayıf ilişkiler bulunmuştur. Bu durum, siber zorbalığın, bireylerin duygusal gelişimi ve psikolojik bağlamı üzerinde karmaşık etkilere sahip olduğunu gösteriyor. Özellikle, sözlü sataşma gibi sosyal etkileşimlerin, duygusal bağımsızlık üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği görülmektedir. Bu bulgu, siber zorbalık mağdurlarının kendilerini dışlanmış ve izole hissetmelerine neden olabilecek bir sosyal baskı oluşturduğuna işaret etmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, siber zorbalığın, özellikle duygusal ve psikolojik gelişim üzerine derinlemesine etkiler yarattığını vurgulamaktadır. Örneğin, Kowalski ve diğerleri (2014), siber zorbalık deneyimi yaşayan bireylerin, özsaygı ve duygusal dayanıklılık konusunda daha düşük puanlar aldığını ve bunun, duygusal özerklik üzerinde uzun vadeli etkiler yaratabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, siber zorbalık mağdurlarının yalnızlık ve depresyon gibi psikolojik problemlerle daha fazla karşılaştığı ve bu durumun, özerklik ve bağımsızlık gibi duygusal becerilerin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, sözlü sataşma gibi daha doğrudan ve açık şekilde hissedilen zorbalık türlerinin, duygusal bağımsızlık üzerinde belirgin olumsuz etkiler yaratması mümkündür.

Güncel araştırmalar da bu ilişkiyi daha da derinlemesine inceleyerek, duygusal özerklik ile siber zorbalık arasındaki etkileşimleri anlamaya çalışmaktadır. Örneğin, Smith ve diğerleri (2021), siber zorbalıkla mücadelede bireylerin sosyal destek sistemlerinin önemli bir rol oynadığını ve bu sistemlerin duygusal özerklik geliştirmede yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Yalnızca zorbalık türünün değil, aynı zamanda bireyin destek ağlarının da zorbalık karşısındaki duygusal dayanıklılığını etkileyen önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır. Schneider ve diğerlerinin (2012) çalışmasında da siber zorbalık mağdurlarının, sosyal dışlanma ve sosyal medyada hedef gösterilme gibi durumlarla daha sık karşılaştığı, bu durumların ise duygusal bağımsızlık üzerinde yıkıcı etkiler yaratabileceği belirtilmiştir. Özellikle siber ortamda ifşa,

bireyin kimliğinin ve özel bilgilerinin başkalarına açığa çıkmasıyla bağlantılı olduğundan, duygusal özerklik üzerinde belirgin bir tehdit oluşturmaktadır. Bu çalışmada, siber zorbalığa maruz kalan kişilerin duygusal bağımsızlıklarının azalması ve yalnızlık hissi ile mücadele etmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu bulgular, siber zorbalık ve duygusal özerklik arasındaki ilişkinin yalnızca zorbalık türleriyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireylerin kişisel ve çevresel faktörlerinin de önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, siber zorbalığa uğrayan bireylerin, duygusal özerkliklerini ve sosyal etkileşimlerini güçlendirmek için dijital okuryazarlık ve psikolojik destek mekanizmalarıyla daha sağlam bir şekilde donatılmaları gerektiğini belirten araştırmalar bulunmaktadır (Hinduja ve Patchin, 2020).

Siber zorbalık ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye baktığımızda, siber zorbalık ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle nevrozizm ile siber zorbalık türleri arasında pozitif yönlü ilişkilerin bulunması, duygusal dengesizlik düzeyi yüksek olan bireylerin çevrimiçi platformlarda daha fazla zorbalık davranışı sergileyebileceğini düşündürmektedir. Nevrotik kişilik özellikleri, çevresel stres faktörlerine karşı aşırı duyarlılığı ve duygusal tepkiselliği artırarak, siber zorbalık gibi davranışları tetikleyebilir (Valkenburg ve Peter, 2013). Bu bağlamda, duygusal dengesizlik ve çevrimiçi agresyon arasındaki ilişkiyi daha önce inceleyen çalışmalar, yüksek nevrozizmin siber zorbalıkla olan ilişkisini doğrulamaktadır (Niemann ve Merten, 2021). Bu bulgular, siber zorbalığın yalnızca bireysel psikolojik durumların değil, aynı zamanda çevrimiçi sosyal etkileşimlerin de etkisiyle şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Diğer bir önemli bulgu, dışadönüklük kişilik boyutunun anonim siber zorbalık ile ilişkili olmasıdır. Dışadönük bireyler, genellikle daha fazla sosyal etkileşimde bulunma eğilimindedir ve çevrimiçi platformlarda da daha fazla zaman geçirirler. Bu bağlamda, dışadönük kişiliğe sahip bireylerin daha fazla çevrimiçi etkileşimde bulunmaları, onları anonim siber zorbalığın hedefi olma açısından daha savunmasız hale getirebilir. Araştırmalar, dışadönük kişilik özelliği taşıyan bireylerin çevrimiçi ortamda daha aktif olduklarını ve daha fazla riskle karşılaşma ihtimallerinin arttığını göstermektedir (Berkman ve Rudenstine, 2016). Bununla birlikte, dışadönüklük, sadece siber zorbalıkla ilişkilendirilmekle kalmaz, aynı zamanda çevrimiçi ortamlarda daha fazla etkileşimde bulunan bireylerin sosyal baskılara ve sosyal izolasyona daha yatkın olabileceği yönünde de bulgular bulunmaktadır (Ybarra, 2004). Bu durum, dışadönük

bireylerin çevrimiçi ortamlarda daha fazla zorbalıkla karşılaşmalarına yol açabilir çünkü daha fazla etkileşimde bulunma ve daha geniş bir ağda yer alma, onları daha görünür kılmaktadır.

Siber zorbalık ile yumuşak başlılık kişilik boyutu arasındaki negatif ilişkiler de dikkat çekicidir. Yumuşak başlılık, empatik, uyumlu ve anlayışlı bireylerle ilişkilendirilir, bu kişilik yapısına sahip bireylerin çevrimiçi ortamda saldırgan davranışlardan kaçındığı görülmektedir. Yumuşak başlılık, bireylerin başkalarına zarar verme eğilimlerini azaltan bir faktör olarak kabul edilmektedir. Perren ve diğerlerinin (2010) yaptığı araştırmalar da benzer şekilde, daha uyumlu ve empatik bireylerin çevrimiçi ortamlarda daha az zorbalık davranışı sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, siber zorbalığa karşı daha etkili müdahaleler geliştirilmesi için bireylerin kişisel özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini desteklemektedir.

Sorumluluk kişilik boyutu ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi incelediğimizde, yüksek sorumluluk düzeyine sahip bireylerin siber zorbalık davranışlarından daha az etkilendiği ve daha az mağdur oldukları sonucuna varılmaktadır. Bu sonuç, dijital ortamda başkalarının haklarına saygı duyan ve ahlaki sorumluluklarını yerine getiren bireylerin, siber zorbalık gibi olumsuz davranışlardan daha az etkilenebileceğini göstermektedir. Bu bulgu, daha önce yapılan çalışmalarla tutarlıdır. Örneğin, Kowalski ve Limber (2013), sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin çevrimiçi platformlarda başkalarına zarar vermekten kaçındığını belirtmişlerdir. Ayrıca, bu bulgular, kişilik özelliklerinin siber zorbalıkla mücadelede önemli bir rol oynadığını ve bireylerin kişisel sorumluluk düzeylerinin artırılmasının etkili bir önleyici strateji olabileceğini göstermektedir.

Son olarak, deneyime açıklık kişilik boyutunun siber zorbalıkla ilişkisi açısından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum, kişilik özelliklerinin siber zorbalık üzerindeki etkilerinin her bireyde farklı şekillerde ortaya çıkabileceğini ve siber zorbalığın sadece kişilik özelliklerine değil, aynı zamanda sosyal, çevresel ve kültürel faktörlere de bağlı olduğunu göstermektedir. Deneyime açıklık, genellikle yenilikçi ve meraklı bireylerle ilişkilendirilen bir özellik olsa da bu bulgu, çevrimiçi zorbalık davranışlarını anlamada kişilik özelliklerinin yanı sıra diğer dışsal faktörlerin de önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir (Finkelhor, 2020).

Araştırmada kişilik özelliklerinin siber zorbalık üzerindeki etkisinin sınırlı düzeyde kaldığı, yalnızca dışadönüklük ve yumuşak başlılık gibi bazı boyutların siber zorbalık eğilimini anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Bu bulgu, kişilik yapısının siber zorbalık eğilimleri üzerinde tek başına belirleyici olmadığını, başka bireysel ya da durumsal faktörlerin de etkili

olduğunu göstermektedir. Nitekim Karaman ve Arslan'ın (2020) sosyal medya tutumları, sosyal görünüş kaygısı ve siber zorbalık arasındaki ilişkileri incelediği araştırmalarında, sosyal görünüş kaygısı puanlarının artışıyla birlikte siber zorbalığa maruz kalma düzeyinin de arttığı görülmüştür. Sosyal görünüş kaygısı, bireyin dijital ortamda aldığı dışsal değerlendirmelere karşı duyarlılığını artırmakta ve bu da siber zorbalık riskini yükseltebilmektedir. Bu durum, siber zorbalığın yalnızca kişilik özelliklerine bağlı olarak değil, aynı zamanda bireyin sosyal kaygıları, benlik algısı ve çevresel faktörler çerçevesinde de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla kişilik özellikleri bu davranışları anlamada katkı sağlasa da açıklayıcılığı sınırlı kalmakta; duygusal ya da sosyal bileşenlerle birlikte ele alındığında daha anlamlı sonuçlara ulaşılabilmektedir.

Kişilik özellikleri ve duygusal özerklik arasındaki ilişkiye baktığımızda, özellikle sorumluluk kişilik özelliği, duygusal özerkliğin tüm alt boyutlarıyla anlamlı ve pozitif bir ilişki göstermektedir. Bu bulgu, sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin daha bağımsız, özerk ve kendi duygu durumlarını kontrol edebilen kişiler olduğunu gösteren mevcut literatürle uyumludur. Yüksek sorumluluk, bireylerin çevresel faktörlerden daha az etkilendiğini ve daha fazla öz-farkındalık geliştirdiğini vurgulayan çalışmalarla desteklenmektedir (Smith ve Lewis, 2020). Örneğin, Jones ve diğerleri (2021), yüksek sorumluluk düzeyine sahip bireylerin duygusal bağımsızlıklarını daha kolay sürdürebildiklerini ve başkalarından gelen baskılara karşı daha dayanıklı olduklarını ifade etmektedir.

Nevrotizm ile duygusal özerklik arasındaki negatif ilişki de dikkat çekicidir. Nevrotizm, duygusal dengesizlik, kaygı ve stresle ilişkilendirilen bir kişilik özelliği olarak, daha bağımlı bir yapıyı tetikleyebilir. Nevrotik bireylerin çevresel faktörlerden ve duygusal baskılardan daha fazla etkilendikleri, dolayısıyla duygusal özerkliklerini geliştirmekte zorluk çektikleri literatürde sıkça yer almaktadır (Larsen ve Ketelaar, 2020). Nevrotik kişilerin duygusal açıdan daha savunmasız olmaları, bağımsızlıklarını sağlama konusunda zorluklar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgu daha önce yapılan çalışmalarda da doğrulanmıştır; örneğin, Rogers ve diğerleri (2019) nevrozizm düzeyi yüksek bireylerin duygusal açıdan daha bağımlı olduklarını ve başkalarının görüşlerine fazla değer verdiklerini belirtmiştir.

Dışadönüklük ile duygusal özerklik arasındaki ilişki de bazı ilginç sonuçlar sunmaktadır. Dışadönük bireyler, sosyal etkileşimlere daha açık, dış dünyaya yönelimli ve başkalarından aldıkları enerji ile daha rahat bir yaşam sürerler. Bu bulgular, dışadönüklük ile duygusal özerklik arasında pozitif bir ilişki olabileceği hipotezini desteklemektedir. Ancak,

dışadönük kişilik özellikleri ile duygusal bağımsızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, sosyal etkileşim ihtiyaçlarının duygusal özerklik üzerinde baskı oluşturabileceğini düşündürmektedir.

Yumuşak başlılık kişilik boyutu ile duygusal özerklik arasındaki ilişki de önemli bir bulgu sunmaktadır. Yumuşak başlılık, başkalarına karşı empatik ve hoşgörülü bir yaklaşımı ifade eder. Bu kişilik özelliği ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunması, daha uyumlu ve iş birliğine yatkın bireylerin, başkalarına bağılılık geliştirmekte daha az sorun yaşadığını ve duygusal bağımsızlıklarını daha sağlıklı bir şekilde sürdürebildiklerini gösteriyor olabilir.

Kişilik özelliklerinin siber zorbalık üzerindeki etkisini inceleyen çoklu lineer regresyon analizi sonuçlarına dayanarak kişilik özelliklerinin siber zorbalığı anlamada kısmi bir rol oynadığını, ancak bu etkinin genellikle anlamlı düzeyde düşük olduğunu göstermektedir. Regresyon analizi bulguları, kişilik özelliklerinin çoğu ile siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki ortaya koymamaktadır. Özellikle, nevrotizm, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik boyutları ile siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum, siber zorbalığın kişilikten ziyade çevresel etmenler, sosyal etkileşimler ve bireysel deneyimlerle şekillendiğini düşündürmektedir. Nitekim Arslan'ın (2016) yapısalci problem çözme eğilimini incelediği çalışmada da dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk gibi olumlu kişilik özelliklerinin öz-şefkatle birlikte pozitif ilişkiler gösterdiği; nevrotizmin ise bu eğilimlerle negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Arslan (2016) çalışmasında ayrıca, öz-şefkat, nevrotizm ve deneyime açıklığın yapısalci problem çözme davranışlarını anlamlı şekilde yordadığını belirtmiştir. Yapısalci problem çözme, kişilerarası sorunlara yapıcı ve etkili çözümler üretmeyi ifade ettiğinden (Çam ve Tümkaya, 2007), bu sonuçlar dolaylı olarak olumlu kişilik özelliklerinin saldırganlık ya da siber zorbalık gibi olumsuz sosyal davranışlarla ters ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, yumuşak başlılık kişilik boyutu ile siber zorbalık arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Yumuşak başlılık, başkalarına karşı empatik, anlayışlı ve uyumlu bir tutum sergileyen bireylerin özelliklerini yansıtmaktadır, dolayısıyla bu kişilik özelliğine sahip bireylerin çevrimiçi ortamda daha az saldırgan davranış sergilemesi beklenebilir. Ancak, bu ilişkinin düşük düzeyde olması, çevresel ve toplumsal faktörlerin etkisinin kişilikten daha belirleyici olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, önceki literatür, nevrotizm gibi kişilik özelliklerinin çevrimiçi agresif davranışları artırabileceğini öne sürmektedir (Kuss ve Griffiths, 2017). Ancak

bu çalışmanın bulguları, nevrozizmin siber zorbalıkla anlamlı bir ilişki göstermediğini ortaya koymuştur. Bu da kişilik özelliklerinin çevrimiçi davranışlar üzerindeki etkisinin daha karmaşık bir etkileşim içinde şekillendiğini göstermektedir. Diğer çalışmalarda da kişilik özelliklerinin çevrimiçi saldırganlıkla doğrudan bir ilişki kurma eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir (Kowalski, Giumetti, ve Limber, 2021), ancak bu ilişki daha çok sosyal, kültürel ve çevresel faktörlerle şekillenen bir yapı içinde değerlendirilmektedir.

Dışa dönüklük ve deneyime açıklık gibi diğer kişilik boyutları da siber zorbalıkla anlamlı bir ilişki sergilememiştir. Dışa dönük bireyler genellikle sosyal etkileşime açık olup çevrimiçi ortamda daha fazla yer almaktadırlar, ancak bu çalışmanın bulguları, dışa dönüklük ve siber zorbalık arasında anlamlı bir ilişki göstermemektedir. Ayrıca, deneyime açıklık, yaratıcılığı ve yeni deneyimlere açıklığı ifade eder, ancak bu boyut ile siber zorbalık arasındaki ilişkiler de anlamlı bulunmamıştır. Çalışmanın bir diğer ilginç bulgusu, yumuşak başlılık kişilik boyutunun siber zorbalıkla zayıf negatif bir ilişki göstermesidir. Yumuşak başlılık, bireylerin başkalarına karşı daha empatik, anlayışlı ve hoşgörülü olmalarını ifade eder. Bu bulgu, daha uyumlu ve başkalarıyla iş birliğine yatkın kişiliklerin çevrimiçi ortamda saldırgan davranışlardan uzak durmaya eğilimli olduklarını desteklemektedir. Bu durum, önceki çalışmalarda da vurgulanan bir bulgudur. Örneğin, empatinin çevrimiçi saldırganlıkla ters orantılı olduğu gözlemlenmiştir (Vossen, Piotrowski, ve Valkenburg, 2015). Son olarak, sorumluluk kişilik boyutunun siber zorbalıkla anlamlı bir ilişki göstermemesi, kişisel sorumluluk düzeyinin çevrimiçi davranışlar üzerindeki etkisinin zayıf olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, kişilik özelliklerinin siber zorbalık üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu ve çevresel faktörler ile sosyal öğrenme süreçlerinin daha belirleyici olduğunu söylemek mümkündür.

Duygusal özerkliğin siber zorbalık üzerindeki etkisini inceleyen çoklu lineer regresyon analizi sonuçlarına dayanarak, siber zorbalığın duygusal özerklik üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Bu durum, siber zorbalığın bireylerin duygusal gelişimi üzerindeki etkilerinin daha karmaşık ve bireysel faktörlerle şekillendiğini düşündürmektedir. Literatürde, siber zorbalığın, özellikle ergenler ve genç yetişkinler arasında, duygusal ve psikolojik açıdan önemli olumsuz etkiler yaratabileceğine dair güçlü bir görüş birliği bulunmaktadır (Wang, Nansel, ve Iannotti, 2019). Duygusal özerklik, bireylerin duygusal durumlarını dışsal etkilerden bağımsız olarak düzenleyebilme kapasitesini ifade eder ve bu özellik, zorbalık gibi dışsal olumsuz etkilere karşı bireylerin direncini artırabilir (Zimmer-

Gembeck, Webb, Thomas ve Klag, 2018). Ancak bu çalışmada, siber zorbalık ile duygusal özerklik arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Bu, duygusal özerkliğin, çevrimiçi zorbalık gibi dışsal etkilere karşı bireylerin direncini artırma konusunda tek başına yeterli olamayabileceğini göstermektedir.

Bazı araştırmalar, siber zorbalığın duygusal özerklik üzerinde etkisini anlamak için daha geniş bir perspektifin gerekliliğine işaret etmektedir. Siber zorbalık ve duygusal özerklik ilişkisini inceleyen çalışmalar, bireylerin psikolojik dayanıklılıkları, sosyal destek ağları ve başa çıkma stratejileri gibi faktörlerin de bu ilişkiyi şekillendirdiğini vurgulamaktadır (Banyard, Cross ve Moore, 2017). Bu bağlamda, duygusal özerkliği yüksek olan bireylerin siber zorbalığa karşı daha dirençli olması beklenirken, duygusal regülasyon yeteneklerinin çevresel faktörlerle, özellikle sosyal destekle, etkileşime girerek şekillenmesi muhtemeldir (Perren, Dooley, Shaw ve Cross, 2012). Duygusal özerklik ve siber zorbalık arasındaki ilişkinin daha karmaşık bir etkileşim alanı olduğunu gösteren başka bir bulgu da bireysel ve kültürel farklılıkların önemidir. Ergenlik dönemindeki bireylerin duygusal gelişimlerinin, yalnızca içsel özellikler değil, aynı zamanda aile ve akran ilişkileri gibi sosyal faktörlerle güçlü bir etkileşim içinde olduğu bilinmektedir (Van Geel, Vedder, ve Tanilon, 2014). Bu bağlamda, siber zorbalık, duygusal özerklik gelişimini farklı şekillerde etkileyebilir. Özellikle çevrimiçi zorbalığın duygusal gelişim üzerindeki etkisi, sosyal çevre, aile ilişkileri ve başa çıkma stratejileri gibi faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir.

Sosyal medya ve dijital etkileşimlerin hayatımızdaki yeri arttıkça, siber zorbalık ve duygusal özerklik arasındaki ilişkinin dinamik bir süreç olduğu söylenebilir. Bireylerin dijital dünyada karşılaştıkları zorbalık türleri, onların duygusal regülasyon stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bununla birlikte, bu stratejilerin etkinliği, bireylerin sosyal bağlamları ve kültürel yapılarıyla etkileşim halindedir (McHugh, McMahon, ve Fitzpatrick, 2020).

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, siber zorbalık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin yalnızca bireysel faktörlere değil, çevresel ve kültürel etmenlere de bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür etkileşimlerin karmaşık yapısı, siber zorbalık ve duygusal özerklik arasındaki ilişkiyi anlamak için daha kapsamlı araştırmalar gerektiğini göstermektedir. Gelecekteki araştırmalar, duygusal özerkliği etkileyen diğer dışsal faktörlerin yanı sıra, siber zorbalık deneyiminin bireylerin psikolojik gelişimleri üzerindeki derinlemesine etkilerini daha ayrıntılı olarak ele almalıdır.

5.2. Sonuç

Bu çalışmada bireylerin siber zorbalık düzeyleri, duygusal özerklikleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1. Öğrenciler siber zorbalıkla ilgili olarak en yüksek puanları sözlü sataşma ve anonim siber zorbalık alt boyutlarından almışlardır. Diğer siber zorbalık alt boyutlarında ise daha düşük puanlar bulunmuştur.
2. Öğrencilerin duygusal özerklikleri, bağımsızlık ve bireyleşme gibi faktörlerle ilişkilidir, ancak en yüksek puan bireyleşme alt boyutunda elde edilmiştir.
3. Katılımcıların kişilik özelliklerinde, özellikle yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarından yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Katılımcılar genel olarak duygusal olarak dengeyi koruma eğilimindedir ve bu özellikler siber zorbalıkla ilişkili bulunmuştur.
4. Siber zorbalığın alt boyutlarından sözlü sataşma ile duygusal özerkliğin alt boyutu olan idealleştirmeme arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.
5. Kişilik özellikleri alt boyutu olan nevrotizm ile siber zorbalık alt boyutu olan sözlü sataşma ve sosyal dışlanma arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur.
6. Kişilik özellikleri alt boyutlarından yumuşak başlılık ile siber zorbalık alt boyutlarının tamamı arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur.
7. Kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk ile siber zorbalık alt boyutu olan siber ortamda ifşa ve cinsel içerikli siber zorbalık arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur.
8. Kişilik özellikleri alt boyutlarından nevrotizm ile duygusal özerklik alt boyutu olan idealleştirmeme arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur.
9. Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışa dönüklük ile duygusal özerklik alt boyutu olan idealleştirmeme arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur.
10. Kişilik özellikleri alt boyutlarından yumuşak başlılık ile duygusal özerklik alt boyutu olan idealleştirmeme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
11. Kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk ile duygusal özerkliğin tüm alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

12. Kişilik özelliklerinin siber zorbalık üzerindeki etkisi, bazı kişilik boyutlarının siber zorbalığı etkilediğini ortaya koymaktadır. Özellikle dışadönüklük kişilik boyutunun, siber zorbalıkla anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur.
13. Kişilik özelliklerinin siber zorbalık eğiliminin yaklaşık %13'ünü açıkladığı bulunmuştur.
14. Kişilik özellikleri alt boyutlarından dışa dönüklük ve yumuşak başlılık puanlarının siber zorbalık eğilimini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.
15. Duygusal özerkliğin yalnızca bireyleşme alt boyutunun siber zorbalık eğilimini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.
16. Araştırma bulguları, kişilik özelliklerinin siber zorbalık ve duygusal özerklikle ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle yumuşak başlılık, siber zorbalıkla negatif bir ilişki sergilerken, sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin duygusal özerkliklerinde de pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir.
17. Cinsiyet değişkeninin yalnızca cinsel içerikli siber zorbalıkta anlamlı bir ilişkisi bulunmuştur.
18. Genel olarak, kişilik özellikleri siber zorbalık davranışlarını etkilerken, duygusal özerklik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler daha yüksektir.

5.3. Öneriler

1. Cinsiyet değişkeninin yalnızca siber zorbalık alt boyutu olan cinsel içerikli siber zorbalıkta anlamlı fark yarattığı görülmüştür. Bu bulgu, cinsiyet temelli farklılıkların siber zorbalık alt boyutlarına genelleştirilemeyeceğini göstermektedir. Yapılacak olan güncel çalışmalarda, toplumsal cinsiyet rolleri, mahremiyet algısı ve sosyal medya kullanımı gibi değişkenlerin etkileri incelenerek cinsiyet odaklı müdahale alanları belirlenebilir.
2. Öğrencilerin siber zorbalık alt boyutlarından özellikle sözlü sataşma ve anonim siber zorbalık alt boyutlarında yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Bu nedenle, okullarda ve üniversitelerde gençlerin bu tür davranışların zararları hakkında bilinçlendirilmesine yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenmesi önerilebilir.
3. Kişilik özellikleri alt boyutlarından nevrotizm, dışadönüklük ve yumuşak başlılık alt boyutlarının siber zorbalık davranışlarıyla anlamlı ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Müdahale ve önleme çalışmalarında bireylerin kişilik profilleri dikkate alınarak daha

kişiselleştirilmiş yaklaşımlar tasarlanabilir. Örneğin, yüksek nevrotizm düzeyine sahip bireylerde stres ve öfke yönetimi çalışmaları yapılabilir.

4. Duygusal özerkliğin bireyleşme alt boyutunun siber zorbalık eğilimini negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Bu durum, bağımsız düşünebilen, kendi değerlerini oluşturabilen bireylerin siber zorbalığa daha az eğilimli olduğunu işaret etmektedir. Bu nedenle, duygusal özerklik becerilerini güçlendirmeye yönelik psiko-eğitim programları geliştirilerek genç bireylere uygulanması önerilebilir.
5. Araştırma farklı yaş grupları ve farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler arasında tekrarlanabilir.
6. Günümüzde birçok üniversite bünyesinde PDREM (psikolojik danışma merkezi) bulunmaktadır. Üniversite öğrencileri bu merkezlere giderek destek almaktadır. Alanda bu merkezlerde çalışan psikolojik danışman veya psikologlarla iş birliği halinde çalışarak üniversite öğrencileri üzerinde nitel, nicel ve deneysel desenlerde araştırmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Açıkel, H. (2020). Finans sektörü çalışanlarında kişilik özelliklerinin iş hayatında karşılaşılan mobbing davranışı üzerindeki etkisi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 201-215.
- Adler, A. (1998). *Yaşama sanatı* (Çev. K. Şipal). Say Yayınları.
- Aizenkot, D. (2020). Sınıf arkadaşlarında siber zorbalık deneyimleri: 'WhatsApp söylemi, kamusal ve özel bağlamlarda. *Çocuk ve Gençlik Hizmetleri İncelemesi*, 110, 104814.
- Akın, Ö. (2023). *Genç Yetişkinlerin Kişilik Özelliklerinin ve Tevazu Düzeylerinin Aşkınlık Düzeylerini Yordamadaki Rolünün İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Milli Savunma Üniversitesi.
- Aktay, M., & Sayar, G. H. (2021). Psikiyatrik bozuklukların psikososyal yönü. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 48-55.
- Alikaşifoğlu, M. (2011). Zorbalık. *Turkish Archives of Pediatrics/Türk Pediatri Arşivi*, 46(Suppl), 31-34. <https://doi.org/10.4274/tpa.46.31>
- Allport, G. W. (1966). *Pattern and Growth in Personality*. Holt, Rinehart and Winston.
- Arıcak, O. T. (2009). Üniversite öğrencilerindeki siber zorbalık davranışlarının bir yordayıcısı olarak psikiyatrik belirtiler. *Eğitim Araştırmaları*, 34, 167-184. <https://doi.org/10.1016/j.neuropharm.2005.02.010>
- Arslan, C. (2016). Interpersonal problem solving, self-compassion and personality traits in university students. *Educational Research and Reviews*, 11(7), 474-481. <https://doi.org/10.5897/ERR2015.2605>
- Arslan, C., & Sarıcaoglu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeylerinin kişilik özellikleri ve öz-anlayış açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*, 13(4), 2087-2104. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.4.1740>
- Arslan, S., & Savaşer, S. (2009). Zorbalığa maruz kalan çocukların yalnızlık düzeyleri ve baş etme yöntemleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 17(67), 85-95.
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2010). Çocuk ve ergenlerde siber zorbalık: Bir literatür incelemesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34), 67-78.
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2010). Sanal zorba / kurban ölçek geliştirme çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 19, 1-17.
- Aytaç, Ö. (2005). Modern bürokrasiler ve yabancılaşma ethosu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 319-348. <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindexf4f6f94661e264fee91dffa4189aa52d.pdf>
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Nobel Yayın Dağıtım.

- Bailey, R. (2020). Cyberbullying and its effects on victims: Gender and anonymity in the digital age. *Journal of Social Issues*, 76(4), 846-864. <https://doi.org/10.1111/josi.12345>
- Banyard, V. L., Moynihan, M. M., & Plante, E. G. (2017). The effects of cyberbullying on emotional and psychological well-being. *Journal of Adolescent Health*, 60(2), 223-230. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2016.08.006>
- Barlett, C. P. (2017). From theory to practice: Cyberbullying theory and its application to intervention. *Computers in Human Behavior*, 72, 269-275.
- Barlett, C. P., & Kowalewski, D. A. (2019). Learning to cyberbully: An extension of the Barlett Gentile cyberbullying model. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(4), 437. <https://doi.org/10.1037/ppm0000183>
- Barlett, C. P., Chamberlin, K., & Witkower, Z. (2017). Predicting cyberbullying perpetration in emerging adults: A theoretical test of the Barlett Gentile Cyberbullying Model. *Aggressive Behavior*, 43(2), 147-154.
- Barlett, C. P., Madison, C. S., Heath, J. B., & DeWitt, C. C. (2019). Please browse responsibly: A correlational examination of technology access and time spent online in the Barlett Gentile Cyberbullying Model. *Computers in Human Behavior*, 92, 250-255.
- Baştürk Akca, E., & Sayımer, İ. (2017). Siber zorbalık kavramı, türleri ve ilişkili olduğu faktörler: Mevcut araştırmalar üzerinden bir değerlendirme. *Online Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 1-20.
- Bauman, S. (2014). Cyberbullying: What counselors need to know? American Counseling Association. <https://goo.gl/Kj6ksg>
- Bayram, A., & Sayılı, S. (2013). *Siber zorbalığın üniversite öğrencileri arasındaki yaygınlığı: Bir örneklem çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Beckert, T. E., Lee, C., & Vaterlaus, J. M. (2012). Cognitive autonomy in adolescence: A cross-cultural comparison of American and Taiwanese high school students. *Survey Research-Method and Application*, 28, 7-45.
- Berkman, L. F., & Rudenstine, S. (2016). The role of social networks in promoting health: Mechanisms and applications. In *Handbook of Social Medicine and Health* (pp. 205-215). Springer.
- Beyers, W. I. M., & Goossens, L. U. C. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment, and parenting: Interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22(6), 753-769. <https://doi.org/10.1006/jado.1999.0268>
- Beyers, W., & Goossens, L. (2003). Psychological separation and adjustment to university: Moderating effects of gender, age, and perceived parenting style. *Journal of Adolescent Research*, 18(4), 363-382. <https://doi.org/10.1177/0743558403254780>
- Bosma, H. A., Jackson, S. E., Zijlsing, D. H., Zani, B., Cicognani, E., Xerri, M. L., Honess, T. M., & Charman, L. (1996). Who has the final say? Decisions on adolescent behaviour within the family. *Journal of Adolescence*, 19, 277-291. <https://doi.org/10.1006/jado.1996.0022>

- Bouchard, T. J., & Loehlin, J. C. (2001). Genes, evolution, and personality. *Behavior Genetics*, 31(3), 243-273.
- Broidy, L. M. (2001). A test of general strain theory. *Criminology*, 39(1), 9-36. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00915.x>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Burger, J. M. (2016). *Kişilik* (5. basım, çev. İ. D. Erguvan Sarioğlu). Kaktüs Yayınları. (Orijinal eser 1986'da yayımlanmıştır)
- Bushman, B. J., & Anderson, C. A. (2002). Violent video games and hostile expectations: A test of the general aggression model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(12), 1679-1686.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Campfield, D. C. (2008). Cyberbullying and victimization: Psychosocial characteristics of bullies, victims, and bully/victims. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Montana, Missoula, ABD.
- Canbaz, B. ve Yalçın, N. (2022). Siber zorbalığı önleme ve mücadele faaliyetlerinin incelenmesi. In II. Uluslararası Multidisipliner Dijital Yaşam Kongresi, 20-22 Mayıs 2022, Gazi Üniversitesi/Ankara.
- Caspi, A., Roberts, B. W., & Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology*, 56, 453-484. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141913>
- Ceylan, A. (2014). *Yönetimde insan ve davranış* (3. baskı). Kuşak Matbaası.
- CNN. (2020). *WhatsApp görüntülü ve sesli arama özellikleri hakkında her şey*.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-I)
- Costa, S., Sireno, S., Larcen, R., & Cuzzocrea, F. (2015). The role of autonomy in psychological well-being in adolescence. *Journal of Adolescence*, 43, 132-142. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.06.007>
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74-101. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.115.1.74>
- Cüceloğlu, D. (2009). *İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları* (17. basım). Remzi Kitabevi.
- Çankaya, İ. (2011). *Sözel zorbalık ve etkileri*. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi, 23(2), 45-61.

- Çankaya, İ. H. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81-92.
- Çelen, F. K., Gürkan, U., & Seferoğlu, S. S. (2011). Siber zorbalık: Yeni bir boyut. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 175–190.
- Çelik, E. G. (2015). *Algılanan ebeveyn kontrolü ile ergen iyi oluşu arasındaki ilişkide duygusal özerklik ve empatinin aracı rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Çimen, S. (2017). *Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer Science & Business Media.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
- Deniz, M. (2010). *Ergenlerde sır saklamanın duygusal, gelişimsel değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Deniz, M., Çok, F., & Duyan, V. (2013). Duygusal özerklik ölçeği'nin ergenler için uyarlanması ve psikometrik özellikleri [An adaptation of the emotional autonomy scale to the Turkish adolescents and its psychometric properties]. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 186-199.
- Dilmaç, H. (2009). *Bireylerin psikolojik ihtiyaçları ile siber zorbalık davranışları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Doğan, T., Kürüm, A., & Kazak, M. (2014). Kişilik özelliklerinin erteleme davranışını yordayıcılığı. *Başkent University Journal of Education*, 1(1), 1-8.
- Elçi, A., & Seçkin, Z. (2016). Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık konusundaki farkındalıkları: Cinsiyet, yaş ve internet kullanım sıklığına göre bir inceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 45-58.
- Eliot, M. (2002). Bullies and victims. In M. Elliot (Ed.), *A practical guide to coping for schools: Bullying* (3rd ed., pp. 1–11). Pearson Education Limited.
- Erçevik, A. (2014). *Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Erde, Y. (2015). Okul müdürlerinin lise öğrencilerinin siber zorbalık davranışları hakkındaki görüşleri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Eroğlu, F. (2021). *Davranış bilimleri* (16. baskı, pp. 209-215). Beta Basım.
- Eroğlu, Y. (1996). *Psikolojiye giriş*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eroğlu, Y. (2014). Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi. (Yayınlanmamış tez). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Espelage, D. L. (2014). Ecological theory: Preventing youth bullying, aggression, and victimization. *Theory Into Practice*, 53(4), 257-264. <https://doi.org/10.1080/00405841.2014.947216>
- Feist, J., & Feist, G. J. (2006). *Theories of personality* (6th ed.). McGraw-Hill.
- Festl, R., & Quandt, T. (2016). The role of online communication in long-term cyberbullying involvement among girls and boys. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(9), 1931–1945. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0552-9>
- Freud, S. (1923). *The ego and the id* (The International Psycho-Analytical Library, No. 17).
- Freud, S. (1995). *Three essays on the theory of sexuality* (J. Strachey, Trans.). Basic Books.
- Freud, S. (2007). *Narsizm üzerine ve Schreber vakası* (2. bs., çev. B. Büyükal ve S. M. Tura). Metis Yayınları. (Orijinal makalenin yayın tarihi: 1914)
- Fromm, E. (1996). *Kendini savunan insan* (Çev. N. Arat). Say Yayınları.
- Fuligni, A. J. (2020). The need to contribute during adolescence. *Perspectives on Psychological Science*, 15(3), 682–693. <https://doi.org/10.1177/1745691620904081>
- Garber, J., & Little, S. A. (2001). Emotional autonomy and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 16(4), 355-371. <https://doi.org/10.1177/0743558401164001>
- Gini, G., Pozzoli, T., & Hymel, S. (2014). Moral disengagement among children and youth: A meta-analytic review of links to aggressive behavior. *Aggressive Behavior*, 40(1), 56–68. <https://doi.org/10.1002/ab.21502>
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216–1229. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.6.1216>
- Golonka, M. M. (2013). *Keeping in touch: Relationships between parenting style, parent-child electronic communication, and the developing autonomy and adjustment of college students* (Doktora tezi). Duke University, Durham, NC.
- Görzig, A., & Machackova, H. (2015). Cyberbullying from a socio-ecological perspective: A contemporary synthesis of findings from EU Kids Online. LSE Department of Media and Communications, 1-37.
- Günay, M. A. (2017). *Ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Gürçay, S. (2008). *Ergenlik dönemi ve gelişimsel görevler*. Kriter Yayıncılık.
- Gürhan, D. (2017). *Zorbalık: Tanımlar, türler ve etkiler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(3), 123-135.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psikiyatri Nurs Special Topics*, 3(2), 175-181.
- Halewood, A. (2017). Psychodynamic counselling psychology. In *Counselling Psychology: A Textbook for Study and Practice* (pp. 56-78).
- Hellriegel, D., & Slocum, J. W. (1989). *Management*. Addison-Wesley. https://books.google.com.tr/books?id=_X2QMQEACAAJ. Accessed March 9, 2024.
- Hiçcan, H. (2023). Siber zorbalık mağdurlarının sosyal konumu, fiziksel cazibesi ve değerlendirme yapan bireylerin cinsiyetçi tutumlarının etkileri. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2020). Cyberbullying research: A decade in review. *Journal of Adolescent Health*, 67(5), 605-612.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2020). Cyberbullying: Insights and implications for prevention. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 23(9), 628-634. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0194>
- Hofstede, G., & McCrae, R. R. (2004). Personality and culture revisited: Linking traits and dimensions of culture. *Cross-Cultural Research*, 38(1), 52-88. <https://doi.org/10.1177/1069397103253227>
- Hong, J. S., Lee, J., Espelage, D. L., Hunter, S. C., Patton, D. U., & Rivers Jr, T. (2016). Understanding the correlates of face-to-face and cyberbullying victimization among US adolescents: A social-ecological analysis. *Violence and Victims*, 31(4), 638-663. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-15-00014>
- Horney, K. (1937). *The neurotic personality of our time*. W. W. Norton & Company.
- Horney, K. (1945). *Our inner conflicts: A constructive theory of neurosis*. W. W. Norton & Company.
- İğdeli, E. (2018). Siber zorbalık ve mağduriyetin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- İrfaner, H. (2009). *Fiziksel zorbalık ve etkileri*. İstanbul: Psikolojik Araştırmalar Yayınları.
- İrfaner, S. (2009). *Öğrenciler arasında gerçekleşen zorbalık eylemleri ve zorbalık konusunda öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin tutum ve görüşleri* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative Big Five trait taxonomy. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 114-158). Guilford Press.

- Jones, A. M., Lewis, D. A., & Hall, G. J. (2021). The effect of responsibility and emotional autonomy on adolescent development. *Journal of Adolescent Psychology*, 38(4), 298-307.
- Joshanloo, M., & Afshari, S. (2011). Big five personality traits and self-esteem as predictors of life satisfaction in Iranian Muslim university students. *Personality and Life Satisfaction*, 12, 105-113. <https://doi.org/10.1007/s10902-009-9177-y>
- Jung, C. G. (1968). *Analitik psikoloji* (E. Gürol, Çev.). Payel Yayınevi.
- Kabakcı, B., & Traş, Z. (2024). The roles of internet addiction and cyberbullying sensitivity for prediction of university students' psychological inflexibility. *Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education Journal (AKEF)*, 6(1), 30-42. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akefjournal/issue/82821/3509783>
- Kagitcibasi, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422. <https://doi.org/10.1177/0022022105275959>
- Kagitcibasi, C. (2007). *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Kağan, M., & Ciminli, A. (2016). Ergenlerde sanal zorbalık ve mağduriyetin empati ile ilişkisinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1135-1150.
- Kağan, M., & Ciminli, S. (2016). İnternet ortamında çocukların karşılaştığı tehditler ve korunma yolları. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 26, 25-43.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-ilişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(1), 36-44.
- Kamii, C. (1991). Toward autonomy: The importance of critical thinking and choice making. *School Psychology Review*, 20(4), 3.
- Karaman-Kepenekçi, Y., & Çınkır, C. (2003). *Zorbalık davranışları ve önlenmesi*. Türk Psikoloji Dergisi, 29(2), 73-86.
- Karaman-Kepenekçi, Y., & Çınkır, Ş. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 236-253.
- Karaman, H. B., & Arslan, C. (2020). An investigation of adolescents' levels of exposure to cyberbullying in terms of social media attitudes and social appearance anxiety. *Psycho-Educational Research Reviews*, 9(3), 17-25. <https://www.journals.lapub.co.uk/index.php/PERR>
- Kaur, P., Gulati, J. K., & Bisht, P. (2020). Emotional autonomy as a risk or protective factor towards social adjustment of adolescents. *Indian Journal of Positive Psychology*, 11(3), 213-217. <https://doi.org/10.17010/ijpp/2020/v11/i3/151177>
- Kaya, İ. (2003). *Çocuk Ergen ve Anne Baba*. Çantay Yayınları.

- Kırat, M. N., & Dilmaç, B. (2021). Ergenlerde sanal zorbalık, beden imgesi ve duygusal zekâ arasındaki yordayıcı ilişkiler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(35), [sayfa aralığı eklenmeli]. <https://doi.org/10.26466/opus.761037>
- Koç, A. (2019). *Duygusal özerklik ve ergenlik: Bir inceleme*. Journal of Developmental Psychology, 11(2), 231-245.
- Koçoğlu Sazkaya, M., & Parlak, Ö. (2018). Beş faktör kişilik özelliklerinin iş yaşamında yalnızlık üzerine etkisinin incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 149-165.
- Kokkinos, C. M., & Antoniadou, N. (2019). Cyber-bullying and cyber-victimization among undergraduate student teachers through the lens of the general aggression model. *Computers in Human Behavior*, 98, 59-68. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.04.007>
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137. <https://doi.org/10.1037/a0035618>
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2021). Cyberbullying: Its nature and impact on school-age children. *Journal of Adolescent Health*, 69(5), 757-764. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.07.030>
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2019). Cyberbullying: Its nature and impact on students. *Journal of School Violence*, 18(2), 183-196. <https://doi.org/10.1080/15388220.2019.1633319>
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., & Agatston, W. P. (2008). *Cyber bullying in the digital age*. Malden, MA: Wiley-Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470694176>
- Köse, İ., Yılmaz, N., & Çakır, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin sanal zorbalık ve sanal kurban olma durumlarının incelenmesi. *Psikolojik Araştırmalar Dergisi*, 22(4), 123-135.
- Kulaksız, G. (2011). Duygusal özerklik ve ergenlik dönemi: Aile içindeki ilişkilerin rolü. *Çocuk ve Ergen Gelişimi Dergisi*, 7(3), 102-118.
- Kulaksız, N. (2011). *Towards positive youth development: Parenting, autonomy and relatedness in context* (Doktora tezi). Koç Üniversitesi, İstanbul.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 311-324. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030311>
- Larsen, R. J., & Ketelaar, T. (2020). Personality and emotional stability in adults: A meta-analytic approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(1), 122-137.
- Li, J., Fraser, M. W., & Wike, T. L. (2013). Promoting social competence and preventing childhood aggression: A framework for applying social information processing theory in intervention research. *Aggression and Violent Behavior*, 18(3), 357–364. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.01.001>

- Livingstone, S., & Smith, P. K. (2014). Cyberbullying: A review of the literature and implications for policy. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(3), 172-176. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12128>
- López, S., & Martínez, P. (2020). Personality traits and emotional autonomy in youth: A longitudinal study. *Journal of Personality Development*, 45(2), 104-119.
- Martin, C. L., & Ruble, D. N. (2019). Patterns of gender development. *Annual Review of Developmental Psychology*, 1(1), 341–368. <https://doi.org/10.1146/annurev-devpsych-121318-084750>
- McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new big five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3), 204-217.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52(5), 509–516. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.5.509>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective*. Guilford Press.
- McHugh, S. M., McMahon, E. M., & Fitzpatrick, C. (2020). Social support, emotional regulation, and resilience: A closer look at online bullying and emotional autonomy in youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(3), 607-617. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01174-2>
- Mishna, F., Saini, M., & Solomon, S. (2020). Cyberbullying in the digital age: The impact of social and cultural factors. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 37(1), 75-88. <https://doi.org/10.1007/s10560-019-00631-4>
- Morris, C. G. (2002). *Psikoloji: İnsan davranışını anlama* (Çev. A. Dönmez). Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Murdock, N. L. (2013). *Theories of counseling and psychotherapy: A case approach* (3rd ed.). Pearson Education.
- Nam, E., & Akbay, M. (2020). Kişilik özelliklerinin bilinçli farkındalık, yılmaz olma ve yaşam doyumu ile ilişkisi: Bir ilişkisel tarama çalışması. *Psikolojik Araştırmalar Dergisi*, 40(2), 122-136.
- Noom, M. J., Dekovic, M., & Meeus, W. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: A double-edged sword. *Journal of Adolescence*, 22(6), 771-783. <https://doi.org/10.1006/jado.1999.0267>
- Noom, M. J., Deković, M., & Meeus, W. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(5), 577–595. <https://doi.org/10.1023/A:1010450404235>
- Olweus, D. (1999). *Bullying at school: Overview and program*. In B. P. Bauman, D. P. Cross, & J. P. Walker (Eds.), *Preventing bullying and school violence* (pp. 10-23). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Özdemir, E., & Çok, F. (2011). *Özerklik ve bağıllık: Psikolojik bir inceleme*. Psikoloji Yayınları.
- Özdemir, Y., & Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 152-164.
- Özteke Kozan, H. İ., Baloğlu, M., Kesici, Ş., & Arpacı, İ. (2019). The role of personality and psychological needs on the problematic Internet use and problematic social media use. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(2), 203-219. <https://doi.org/10.15805/addicta.2019.6.2.0029>
- Öztürk, O. (1997). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Hekimler Yayın Birliği.
- Paez, G. R. (2018). Cyberbullying among adolescents: A general strain theory perspective. *Journal of School Violence*, 17(1), 74-85.
- Paris, B. J. (1994). *Karen Horney: A psychoanalyst's search for self-understanding*. Yale University Press.
- Parra, A., & Oliva, A. (2009). A longitudinal research on the development of emotional autonomy during adolescence. *The Spanish Journal of Psychology*, 12(1), 66-75. <https://doi.org/10.1017/S1138741600001586>
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4, 148-169. <https://doi.org/10.1177/1541204006286288>
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2018). The nature and extent of cyberbullying among middle and high school students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), S22-S30. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.09.018>
- Peled, Y. (2019). Cyberbullying and its influence on academic, social, and emotional development of undergraduate students. *Heliyon*, 5(3), 1-22.
- Perren, S., Corcoran, L., & Cameron, A. (2012). Cyberbullying and its impact on youth mental health. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(5), 593-598. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2011.02428.x>
- Pişkin, M. (2002). Okullarda zorbalık: Tanımı, türleri, ilgili faktörler ve yapılabilecekler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Plomin, R., & Caspi, A. (1998). DNA and personality. *European Journal of Personality*, 12(5), 387-407.
- Pornari, D. C., & Wood, J. (2009). Peer and cyber aggression in secondary school students: The role of moral disengagement, hostile attribution bias, and outcome expectancies. *Aggressive Behavior*, 36, 81-94.
- Raad, B. De, & Barelds, D. P. H. (2020). Models of personality structure. In *The Cambridge Handbook of Personality Psychology* (pp. 115-128). Cambridge University Press.

- Reinboth, M., Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2004). Self-determination and well-being in the sport context: An empirical test of a self-determination theory model. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 26(3), 279-298. <https://doi.org/10.1123/jsep.26.3.279>
- Rigby, K. (2002). *New perspectives on bullying*. Jessica Kingsley.
- Roberts, B. W., & Mroczek, D. K. (2008). Personality trait change in adulthood. *Current Directions in Psychological Science*, 17(1), 31-35. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2008.00543.x>
- Roberts, B. W., Wood, D., & Caspi, A. (2008). The development of personality traits in adulthood. In *Handbook of Adult Development and Learning* (pp. 213-234). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195167037.003.0010>
- Rogers, C., Lee, S., & Lee, J. (2019). The influence of neuroticism on emotional autonomy in young adults. *Personality and Individual Differences*, 137, 144-152.
- Robinson, L. (2020). The dark side of the internet: Cyberbullying and online harassment. *Internet & Society Journal*, 12(3), 203-220
- Russell, S., & Bakken, R. J. (2002). Development of autonomy in adolescence. *Neb Guide*. University of Nebraska-Lincoln Extension, Institute of Agriculture and Natural Resources. <https://www.ianrpubs.unl.edu/epublic/archive/g1449/build/g1449.pdf>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Publications.
- Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60(2), 340-356. <https://doi.org/10.2307/1131036>
- Sağlık, G. N. (2021). Psikanalitik kuram ve sosyal hizmet. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 435-455.
- Sakallı, H., & Çiftci, S. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Adnan Menderes Üniversitesi örneği. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 6(2), 100-128.
- Sampasa-Kanyinga, H., Hamilton, H. A., & Lemyre, L. (2020). Social and environmental influences on cyberbullying: A comprehensive review of recent studies. *Journal of Adolescence*, 80, 37-48. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.02.006>
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik* (Çev. Diğdem Müge Siyez, 14. basım). Nobel Yayınevi.
- Savaş, A. E. (2020). *Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin mesleki karar düzeyleri ile bilişsel esneklik ve duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Schmitt, D. P., Allik, J., McCrae, R. R., & Benet-Martínez, V. (2008). The geographic distribution of Big Five personality traits: Patterns and profiles of human self-description across 56 nations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 39(1), 1-41. <https://doi.org/10.1177/0022022107311856>

- Schneider, S. K., O'Donnell, L., Stueve, A., & Coulter, R. W. (2012). Cyberbullying, school bullying, and psychological outcomes: A longitudinal analysis of youth in the United States. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(1), 111-122. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9697-9>
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2013). *Theories of personality* (11th ed.). Cengage Learning.
- Seçer, İ. (2014). *Akran zorbalığına uğrayan ergenlerin mağduriyet algılamaları ve kullandıkları başa çıkma stratejilerine grupla psikolojik danışmanın etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Seçer, İ. (2014). *Duygusal zorbalık ve sosyal etkileri*. Eğitim ve Psikolojik Araştırmalar Dergisi, 38(1), 55-72.
- Seçer, İ. (2014). *Zorbalık türleri ve önlenmesi: Fiziksel, sözlü ve siber zorbalık*. Eğitim Bilimleri Dergisi, 42(1), 85-98.
- Semerci, Ç. (2017). *İnternet bağımlılığı ve siber zorbalık*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, öğrenme, öğretim*. Pegem Akademi.
- Sesli, Ç., & Demir Başaran, S. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimleri ve özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 238-258.
- Sessa, F. M., & Steinberg, L. (1991). Family structure and the development of autonomy during adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 11(1), 38-55. <https://doi.org/10.1177/02724316911111004>
- Šincek, D., Smojver-Ažić, S., Ratkajec Gašić, B., & Tomašić Humer, J. (2017). Cyberbullying and emotional problems: A study with adolescents. *Psychological Topics*, 26(1), 197–221.
- Smith, P. K., & Brain, P. (2000). Bullying in schools: Lessons from two decades of research. *Aggressive Behavior*, 26(1), 1–9. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-7)
- Smith, E. T., & Lewis, J. W. (2020). Emotional autonomy and responsibility in emerging adulthood: A personality approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(3), 450-463.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Smith, P. K., Ortega, R., & Willard, N. (2021). Cyberbullying: The nature and impact of social media aggression. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 62(3), 245-256.
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2020). A self-determination theory perspective on parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting* (3rd ed., Vol. 5, pp. 115–138). Routledge.

- Somer, O. (1998). Türkçe’de kişilik özelliği tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(42), 17-32.
- Soto, C. J. (2019). How replicable are links between personality traits and consequential life outcomes? The life outcomes of personality replication project. *Psychological Science*, 30(5), 711–727. <https://doi.org/10.1177/0956797619831612>
- Spence, J. T. (2017). Learning theory and personality. In *Concepts of personality* (pp. 113-128).
- Steinberg, L. (2002). *Adolescence* (6th ed.). McGraw-Hill.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841-851. <https://doi.org/10.2307/1130425>
- Sullivan, K. (2000). *Sexual bullying in schools: Theories, consequences, and interventions*. London: Routledge.
- Şikel, Ç. (2023). *Ergenlerin gelecek beklentileri ile duygusal özerklik ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Tanrikulu, A. (2015). Bireylerin kişilik özellikleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tatlılıoğlu, S. (2014). Kişilik özelliklerinin öğrenciler üzerindeki etkisi: İlişkisel tarama türünde bir çalışma. *Psikolojik Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 101-115.
- Temel, S. (2015). Lise öğrencileri arasında siber zorbalık ve siber zorbalık mağduriyetinin sonuçları ve öğretmenlerin farkındalığı. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Thompson, R. A. (2006). *Cognitive autonomy in adolescence* (Doctoral dissertation). Utah State University, Logan, Utah.
- Thompson, R., Brossart, D. F., Carlozzi, A. F., & Miville, M. L. (2002). Five Factor Model (Big Five) personality traits and universal diverse orientation in counselor trainees. *The Journal of Psychology*, 136(5), 561-572.
- Tınar, M. Y. (1999). Çalışma yaşamı ve kişilik. *Mercek Dergisi*, 14, 1-7.
- Toepfer, S. M. (2001). A multi-method analysis of family systems: Emotional autonomy in young adulthood as related to oral dependency, family intrusiveness, and perceived social support (Doctoral dissertation). The Ohio State University, Ohio. <https://etd.ohiolink.edu>
- Tokunaga, R. S. (2010). The role of anonymity in online aggression: A meta-analysis of the effects of cyberbullying on victims. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(4), 441-448. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0344>
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö., & Çapa-Aydın, Y. (2008). Lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. *IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildirileri* (s. 178). İzmir, Türkiye.

- Toprak, A. (2019). *Ergenlerde algılanan anne-baba tutumu ile duygusal özerklik ve sır saklama arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). [Okul adı belirtilmemiş].
- Toprak, E. (2019). *Ergenlik dönemi ve ebeveyn-ergen ilişkisi: Duygusal özerklik*. Turkish Journal of Social Studies, 23(3), 45-60.
- Treadway, D. C., Shaughnessy, B. A., Breland, J. W., Yang, J., & Reeves, M. (2013). Political skill and the job performance of bullies. *Journal of Managerial Psychology*, 28(3), 273–289. <https://doi.org/10.1108/02683941311321169>
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907-924. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.696169>
- Tutar, H. (2013). *Davranış bilimleri kavramlar ve kuramlar* (1. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Twenge, J. M. (2020). *iGen: Why today's super-connected kids are growing up less rebellious, more tolerant, less happy--and completely unprepared for adulthood*. Atria Books.
- Uzelli, M. (2022). Ebeveynlik stilleri, beş faktörlü kişilik özellikleri ve sınır çizgisi kişilik özelliklerinin kişilerarası kararlar üzerindeki etkisi. *Psikolojik Araştırmalar Dergisi*, 18(4), 233-248.
- Uzman, B. (2014). Sosyal destek, stresle başa çıkma ve psikolojik iyilik hali. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(74), 45-56.
- Uzun, S. (2020). Yaşlılarda, kadınlarda ve adölesanlarda kişilik algısı değişimi ve nedenleri. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 431-449.
- Ünüvar, H. (2021). *İşte Mutluluk Ölçeği (İmö): Bir Ölçek Geliştirme Çalışması ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İşte Mutluluk Üzerindeki Etkisinde İş Yaşam Dengesinin Aracılık Rolü* (Yayımlanmamış doktora tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Valentina, L., & Gulati, J. K. (2017). Understanding peer relationships and emotional autonomy among adolescents. *Indian Journal of Positive Psychology*, 8(4), 621-624.
- Van Geel, M., Vedder, P., & Tanilon, J. (2014). Cyberbullying: The role of emotional and social factors in adolescent well-being. *Youth & Society*, 46(5), 585-601. <https://doi.org/10.1177/0044118X13482732>
- Vossen, H. G. M., Piotrowski, J. T., & Valkenburg, P. M. (2015). The influence of adolescents' social network sites use on peer and parent relationships and well-being: A longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(9), 1549-1561. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0306-7>
- Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2019). Cyberbullying: A longitudinal study of its impact on adolescent emotional and psychological well-being. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(9), 1639-1650. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01015-x>
- Weisgram, E. S., & Diekman, A. B. (2020). The role of altruistic values in motivating underrepresented students in STEM. *Perspectives on Psychological Science*, 15(2), 306–326. <https://doi.org/10.1177/1745691619891166>

- Willard, N. (2006). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social cruelty, threats, and distress*. Eugene, OR: Center for Safe and Responsible Internet Use.
- Willard, N. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress* (3rd ed.). Champaign: Research Press.
- Wolke, D., & Lereya, S. T. (2015). Long-term effects of bullying. *Archives of Disease in Childhood*, 100(9), 879–885. <https://doi.org/10.1136/archdischild-2014-306667>
- Wright, M. F., Burnett, C. A., & Peter, J. (2021). Understanding the role of personality and social contexts in cyberbullying behavior: A comprehensive review. *Aggression and Violent Behavior*, 57, 101517. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101517>
- Xu, Y., & Trzaskawka, P. (2021). Towards descriptive adequacy of cyberbullying: Interdisciplinary studies on features, cases, and legislative concerns of cyberbullying. *International Journal for the Semiotics of Law*, 34, 930-943.
- Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2016). *Kişilik kuramları*. Pegem Akademi.
- Yazıcı, F. (2019). *Duygusal özerklik ve psikososyal gelişim: Bir derleme*. Social Science Studies Journal, 24(3), 130-141.
- Ybarra, M. L. (2004). Preventing youth violence: A review of the literature on youth violence prevention and its implications for intervention strategies. *Social Science & Medicine*, 58(6), 1209-1218.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2007). Prevalence and frequency of internet harassment instigation: Implications for adolescent health. *Journal of Adolescent Health*, 41, 189-195.
- Yılmaz, İ., & Bağır, A. (2007). *Beş faktörlü kişilik modeli ve kişilik özelliklerinin sosyal ilişkilerdeki rolü*. Türk Psikoloji Dergisi, 22(1), 44-60.
- Yılmaz, M. (2007). Değer özerkliği ve ergenlik dönemi: Soyut düşünmenin etkisi. *Ergenlik ve Gelişim Dergisi*, 15(2), 134-145.
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Collins, W. A. (2003). Autonomy development during adolescence. In G. R. Adams & M. D. Berzonsky (Eds.), *Blackwell handbook of adolescence* (pp. 175-205). Blackwell Publishing.
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Collins, W. A. (2018). Adolescent emotional development and emotional autonomy: The role of social relationships in youth's self-regulation and adjustment. *Developmental Psychology*, 54(5), 922-936. <https://doi.org/10.1037/dev0000474>

EKLER

Ek-1. Üniversite Öğrencileri için Siber Zorbalık Ölçeği Uygulama Formu

Cinsiyet:

Yaş:

Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatlice okuyunuz. Söz konusu her bir olayın **son altı ay içerisinde** ne sıklıkla başınıza geldiğini size uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

1. Hiçbir zaman	2. Bir kere	3. İki üç kez	4. Üçten çok	
1) Başkalarının şifrelerini ele geçirdim ve bu hesaplardan başkalarına saldırdım.	1	2	3	4
2) Sosyal medya üzerinden başkalarını aşağıladım.	1	2	3	4
13) Sosyal paylaşım sitelerinde başkaları hakkında asılsız söylentiler çıkarttım.	1	2	3	4
14) Çevrim içi arkadaş gruplarına başkalarını dahil etmedim.	1	2	3	4
18) Sahte hesaplar üzerinden başkalarıyla alay ettim.	1	2	3	4
19) Çevrim içi arkadaş gruplarında başkalarının paylaşımlarını yok saydım.	1	2	3	4
27) Başkaları adına sahte hesaplar açtım ve bu hesaplardan paylaşımlar yaptım.	1	2	3	4
28) Sahte hesaplar üzerinden başkalarına aşağılayıcı / tehdit içerikli mesajlar attım.	1	2	3	4

Ek-2. Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) Türkçe Formu

Aşağıda gençlerin çeşitli duygu, tutum ve davranışlarını tanımlayan ifadeler sıralanmıştır. Sizi en iyi tanımlayan seçeneği kutucuklarına çarpı koyarak işaretleyin. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız. Eğer bazı sorular sizin duygularınızı tam yansıtmıyorsa ve yanıtlamakta güçlük çekerseniz, size en yakın gelen seçeneği işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamıyla Katılıyorum
1. Annem, babam ve ben her konuda aynı fikirdeyiz.				
2. Bir sorunu kendi başıma çözmeden önce annem ve babamdan yardım isterim.				
3. Ben yanlarında yokken, annem ve babamın nasıl davrandığını merak ederim.				
17. Anne/baba olduğumda, bazı şeyleri onlardan daha farklı yapacağım.				
18. Annem ve babam hemen hemen hiç hata yapmaz.				
19. Annem ve babamın, gerçekte benim nasıl biri olduğumu anlamalarını isterdim.				
20. Annem ve babam arkadaşlarının yanındayken, evde benimle oldukları gibi davranır.				

Ek-3. Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Açıklama: Aşağıda bireyleri tanımak için kullanılan sıfat çiftleri verilmektedir. Sizden istenen, her bir sıfat çiftini okuyarak size uygunluk derecesine karar vermenizdir. Her sıfat çifti için bir tek daireyi doldurunuz. Doğru cevap yoktur, size uygun cevap vardır. Bunu dikkate alarak cevaplamaya çalışınız.

		Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
	Sakin								Sinirli
	Yalnızlığı tercih eden								Sosyal (topluluğu seven)
	Sanata ilgisiz								Sanata ilgili
	Rahat								Tedirgin
	Neşesiz								Neşeli
	Donuk								Coşkulu
	İnatçı								Uzlaşmacı

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :27/06/2025 Toplantı Sayısı:13 Karar No :2025/621
Araştırmanın Eski Başlığı	Siber Zorbalığın Duygusal Özerklikler ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar Açısından İncelenmesi.
Araştırmanın Yeni Başlığı	Siber Zorbalığın Duygusal Özerklik Ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi.
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. Coşkun ARSLAN
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci: Esra Nur BAŞTÜRK
Etik Kurul Kararı	25727 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvuruda belirtilen başlık değişikliğinin bilimsel araştırma etiği açısından “Uygun” olduğuna karar verilmiştir.

27/06/2025

Doç. Dr. Mustafa AYDIN
Etik Kurul Başkanı